ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΚΕΑ (ΤΖΙΑ), ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟΥ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής: Μυρτώ – Ειρήνη, Στέφα, 183

Επιβλέπων: Νικόλαος, Τριχάς

©
2012

TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTE OF CRETE

SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS

DEPARTMENT OF COMMERCE & MARKETING

KEA (TZIA), THE ISLAND OF WEEKEND. INVASTIGATION PERSPECTIVE DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE TOURISM.

DIPLOMA THESIS

Student : Mirto – Irene, Stefa, 183

Supervisor : Nikolaos, Trihas

©
2012

Υπεύθυνη Δήλωση *: Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Εμπορίας και Διαφήμισης του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Κέα (Τζια) είναι ένα νησί το οποίο ανήκει στις Κυκλάδες και απέχει από την Αττική μόλις 19 μίλια. Λόγω της κοντινής απόστασης από την Αττική, η Τζια έγινε σύντομα δημοφιλής προορισμός για τους Αθηναίους το Σαββατοκύριακο κι έτσι έγινε και γνωστό ως «το νησί του Σαββατοκύριακου». Η Τζια αποτέλεσε κι αποτελεί πόλο έλξης για τους κάτοικους της Αττικής, πολλοί εκ των οποίων προχώρησαν σε κατασκευή πολυτελών κατοικιών και σύντομα το νησί μετατράπηκε σε αθηναϊκό προάστιο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της τουριστικής εξέλιξης του νησιού.

Εν τούτοις, η Τζια διαθέτει πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη πληθώρας εναλλακτικών μορφών τουρισμού, εμπλουτίζοντας το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν του νησιού. Σκοπός, λοιπόν, της πτυχιακής εργασίας είναι να περιγράψει την παρούσα κατάσταση σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη στη Τζια και να διερευνήσει τις προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί. Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός της πτυχιακής, θα πραγματοποιηθεί πρωτογενής ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο των συνεντεύξεων σε πληροφορητές (key informants) που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό στην Κέα.

Λέξεις κλειδιά: Κέα, Τζιά, τουρισμός, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, σαββατοκύριακο

ABSTRACT

Kea (Tzia) is an island and belongs to Cyclades group and refrains from Attica just 19 miles. Because of near distance from Attica, Kea became soon a popular destination for the Attica's residents at weekends, so the island became known as "the island of weekend". Tzia consist an attraction for the residents of Attica, many of whom fabricated luxury homes and the island converted to suburb of Athens. This resulted in the inhibition of tourism development in Kea.

However, Tzia has rich natural and cultural resources that could be the base for the development of a range alternative tourism, enriching in this way the tourist product of the island. So, this diploma thesis aims to specify the present situation on development in Kea and investigate the prospects of development for alternative tourism. Order to achieve the purpose of this diploma thesis, a primary qualitative investigation will be take place with the interview process to informants, which are directly related to tourism on the island.

Key words: Kea, Tzia, tourism, alternative tourism, weekend

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΩΝ

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ 8
ΛΙΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ 10
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 13
1.1 Εισαγωγή 13
1.2 Ο Τουρισμός 14
1.3 Ο Τουρίστας και ο Τουριστικός Προορισμός 18
1.4 Μαζικός και Εναλλακτικός Τουρισμός 20
1.4.1 Ο Αγροτουρισμός 23
1.4.2 Ο Οικοτουρισμός 26
1.4.3 Ο Περιηγητικός Τουρισμός 30
1.4.4 Ο Περιπατητικός Τουρισμός 30
1.4.5 Ο Γεωτουρισμός 31
1.4.6 Ο Ορεινός – Ορειβατικός Τουρισμός 32
1.4.7 Ο Θαλάσσιος Τουρισμός 33
1.4.8 Ο Αθλητικός Τουρισμός 34
1.4.9 Ο Πολιτιστικός Τουρισμός 35
1.4.10 Ο Θρησκευτικός Τουρισμός 37
1.4.11 Ο Συνεδριακός Τουρισμός 38
1.5 Εναλλακτικός Τουρίστας και Εναλλακτικός Προορισμός 40
1.6 Τουριστική Πολιτική 41
1.7 Η Τουριστική Ανάπτυξη 42
1.8 Τουριστικοί Πόροι 43
1.8.1 Οι Φυσικοί Πόροι 44
1.8.2 Οι Πολιτιστικοί Πόροι 44
1.8.3 Διοργανώσεις Εκδηλώσεων 44
1.8.4 Οι Τουριστικές Υπηρεσίες 45
1.9 Τα οφέλη του Τουρισμού 45
1.10 Τα οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού 48
1.11 Οι Επιπτώσεις του Τουρισμού 49
1.11.1 Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις 49
1.11.2 Κοινωνικο – πολιτιστικές Επιπτώσεις 50
1.11.3 Οικονομικές Συνέπειες 51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 53
ΚΕΑ (ΤΖΙΑ) 53
2.1 Η Νήσος Κέα (Τζιά) 53
2.2 Η Ιστορία της Κέας 56
2.3 Κεά (Τζιά), το νησί του Σαββατοκύριακου 61
2.4 Οι Φυσικοί Πόροι της Κέας (Τζιώτικη Φύση) 63
2.4.1 Οι Παραλίες της Κέας 64
2.4.2 Η Σπάνια Χλωρίδα της Κέας 66
2.4.3 Τα μονοπάτια του νησιού 68

2.4.4 Η Αγελάδα της Κέας....75
2.5 Οι πολιτιστικοί Πόροι της Κέας....76
2.5.1 Οι Αρχαιολογικοί Χώροι....77
2.5.2 Μνημεία και Κάστρα....81
2.5.3 Μνημεία Νεότερης Εποχής....82
2.5.4 Η Τζιώτικη Αρχιτεκτονική....86
2.5.5 Λαογραφία και Παραδοσιακές Εκδηλώσεις....88
2.6 Τα Τουριστικά Καταλύματα της Κέας....91
2.7 Οι Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού στην Κέα....92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3....94
Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ....94
3.1 Εισαγωγή....94
3.2 Ποιοτική ή Ποσοτική Ανάλυση....94
3.3 Οι Τεχνικές της Ποιοτικής Έρευνας....99
3.4 Ο Ερευνητικός Σκοπός και οι Ερευνητικοί Στόχοι....103
3.5 Ο Σχεδιασμός της Έρευνας....104
3.6 Η Επιλογή του Δείγματος....106
3.7 Οι Περιορισμοί της Έρευνας....107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4....108
ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ....108
4.1 Εισαγωγή....108
4.2 Το προφίλ των Ερωτώμενων....108
4.3 Τα Αποτελέσματα της Έρευνας....110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5....117
ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ....117
5.1 Εισαγωγή....117
5.2 Η Κατάσταση του Τουρισμού στην Κέα....117
5.2.1 Οι Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού στην Κέα....118
5.2.2 Η Συμμετοχή κι η Απασχόληση των κατοίκων στον τουρισμό....119
5.2.3 Υποδομή και Διαφήμιση....120
5.2.4 Η Τουριστική Ανάπτυξη....121
5.3 Οι Προτάσεις....122
5.3.1 Γνώση και Απασχόληση στον Εναλλακτικό Τουρισμό....122
5.3.2 Ενίσχυση Υποδομής....123
5.3.3 Διαφημιστική Προβολή....124
5.4 Περαιτέρω Προτάσεις....125
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ....127
Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ....127
Β. ΕΛΛΗΝΙΚΗ....130
Γ. ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ....132
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α....142
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β....144
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ....147
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ....148

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.4 Τα Μονοπάτια της Κέας....68
Πίνακας 2.6 Ξενοδοχειακό Δυναμικό Κυκλάδων 144
Πίνακας 2.6.1 Τα Ξενοδοχεία της Κέας 90
Πίνακας 2.6.2 Το κάμπινγκ της Κέας....91
Πίνακας 4.2 Οι Ερωτώμενοι....148

ΛΙΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1 Οι Περιοχές της Τζιάς.....142
Διάγραμμα 2.4 Οι Παραλίες της Τζιάς.....143

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Αγ.: Άγιος ή Αγία
- Α.Ε. : Ανώνυμη Εταιρεία
- ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- αι.: αιώνας
- ΒΔ: βορειοδυτικά
- κα: κυρία
- κ.α. : και άλλα, και άλλοι ή και άλλων
- κλπ: και λοιπά ή και λοιποί
- κ.τ.λ.: και τα λοιπά
- μ.: μέτρα
- μ.Χ.: μετά Χριστού
- ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- π. Χ. : προ Χριστού
- π.χ.: παραδείγματος χάρη
- τ.χλμ.: τετραγωνικά χιλιόμετρα
- χλμ.: χιλιόμετρα
- WTO: World Tourism Organization (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Τριχά Νικόλαο, που δέχτηκε να με αναλάβει και στάθηκε κοντά μου στην υλοποίηση της παρούσας εργασίας με την πολύτιμη βοήθεια του.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την πολιτεία, η οποία απουσιάζει χρόνια από την επαρχία και με ενέπνευσε να ασχοληθώ με ένα νησί ιδιάζουσας σημασίας για μένα, τη Τζιά, η οποία είναι ο τόπος καταγωγής μου και ελπίζω μια ημέρα να τον δω να «ανθίζει», όπως του αξίζει.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία συντάχθηκε με σκοπό να παρουσιάσει την ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού στο νησί της Κέας, ένα νησί που ανήκει στο σύμπλεγμα των Κυκλάδων και βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από την Αττική. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει την αιτία που το νησί αποτελεί «το νησί του σαββατοκύριακου», καθώς επίσης και να εξετάσει τις προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή. Επιπρόσθετα, στόχος της είναι να προβάλλει τη στάση των κατοίκων του νησιού απέναντι στον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του και κατά πόσο είναι δυνατό να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του.

Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εκτενής αναφορά για τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του, μέσω βιβλιογραφικής επισκόπησης. Συγκεκριμένα, το πρώτο κεφάλαιο καθιστά σαφή την έννοια του τουρισμού και του τουρίστα, παραθέτει αναλυτικά τις κυριότερες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, κάνει λόγο για τη σημασία της τουριστικής πολιτικής, καθώς επίσης παρουσιάζει τα οφέλη και τις επιπτώσεις που προκύπτουν από μια ενδεχόμενη τουριστική ανάπτυξη, στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εμπεριέχονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για το νησί της Κέας. Σημαντικές πληροφορίες, όπως γεωγραφικά και δημογραφικά στοιχεία, η μακρά ιστορία της, οι αμέτρητοι πολιτιστικοί της πόροι, η σπουδαία φύση της, η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της, καθώς και η αξιοσημείωτη δραστηριοποίηση του σαββατοκύριακου.

Στη συνέχεια, το τρίτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στη μεθοδολογία της έρευνας, της ερευνητικής μεθόδου που ακολουθήθηκε στο συγκεκριμένο ερευνητικό πρόβλημα, στην επιλογή του ερευνώμενου δείγματος και τέλος στους περιορισμούς κατά τη διαδικασία της έρευνας. Εν συνεχεία, ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο εκθέτει αναλυτικά τα αποτελέσματα και τις προτάσεις, που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνας. Και τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο διεξάγονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις όπως απορρέουν από την ερευνητική διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί μια εκτενής αναφορά σχετικά με τον τουρισμό, τις απόπειρες ορισμού του, τα είδη του, τον εναλλακτικό τουρισμό και τις μορφές του, τη σημασία της τουριστικής πολιτικής και ανάπτυξης, καθώς και τις επιπτώσεις που επιφέρει ο τουρισμός. Η αναφορά αυτή πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνο από βιβλιογραφικές πηγές, οι οποίες προέρχονται από συγγραφείς που είχαν μελετήσει πρωτύτερα το φαινόμενο του τουρισμού και τις εναλλακτικές μορφές του, κι αυτό διότι οι συγκεκριμένες βιβλιογραφικές πηγές βοηθούν στην πληρέστερη κατανόηση της κύριας θεματικής.

Κρίθηκε αναγκαίο να πραγματοποιηθεί σε αυτό το κεφάλαιο μια εκτενής ανάλυση για τον τουρισμό, μέσα από ενότητες που καθιστούν σαφή τον ορισμό του τουρισμού, όπως και αυτόν του τουρίστα και τουριστικού προορισμού. Στη συνέχεια του κεφαλαίου, οι ενότητες περιλαμβάνουν τη διαφοροποίηση του μαζικού τουρισμού από τον εναλλακτικό, καθώς επίσης και τις κατηγοριοποιήσεις των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Έπειτα αποσαφηνίζεται η τουριστική πολιτική και η τουριστική ανάπτυξη, η έννοια των τουριστικών πόρων, καθώς και τα οφέλη και οι επιπτώσεις που απορρέουν από τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του.

Ο τουρισμός αποτελεί έναν υποσχόμενο τομέα για σημαντικές οικονομικές εξελίξεις, ικανό να διεγείρει επενδύσεις και να προκαλέσει κέρδη από προσέλκυση ξένου συναλλάγματος, δημιουργό ευκαιριών απασχόλησης και εργασίας και με κοινωνικό ρόλο πλατιά αναγνωρισμένο. Ο τουρισμός δεν αποτελεί σήμερα μια δραστηριότητα μόνο για οικονομικά προνομιούχους. Εκατομμύρια άνθρωποι επιθυμούν αλλαγή του περιβάλλοντος όπου θα βιώσουν σημαντικές εμπειρίες. Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα ο μισός πληθυσμός της γης ταξιδεύει κάθε χρόνο – κάνει τουρισμό – συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στο να εξελιχθεί ο τουρισμός στη μεγαλύτερη παγκόσμια βιομηχανία (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006: 72-73).

Είναι γεγονός πως αποπειράθηκε πλειονότητα ανθρώπων να ορίσει επιστημονικά, είτε ακαδημαϊκά τον τουρισμό και οι περισσότεροι εξ αυτών έδωσαν σαφείς και ορθούς

ορισμούς. Έτσι λοιπόν, είναι χρήσιμο να παρουσιαστούν ορισμένοι από αυτούς και αυτό πρόκειται να συμβεί στην ενότητα 1.2.

«Εάν δεν υπήρχε η πυρηνική ενέργεια και οι πύραυλοι, θα λέγαμε ότι ζούμε στην " εποχή του τουρισμού"». Τούτη η παρατήρηση είναι αρκετά αληθινή. Η ανάπαυση, ο ελεύθερος χρόνος, οι μικρής ή μεγάλης διάρκειας διακοπές μας και άλλα, είναι τα ποτάμια που καταλήγουν στον απέραντο και πολυτάραχο ωκεανό του τουρισμού. Η μετακίνηση τόσων πολλών ανθρώπων σε τόπους άγνωστους και φημισμένους, μέσα και έξω από τα εθνικά σύνορα, μπήκε σε παγκόσμια κλίμακα στις προτεραιότητες και στους σκοπούς της ζωής και αποτελεί ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στοιχείο που εκδηλώνεται έντονα από τη δεκαετία του 1990 και δώθε. Δεν έχει παρουσιαστεί σε άλλους καιρούς τούτο το φαινόμενο σε τέτοια ένταση και έκταση (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006: 29).

1.2 Ο Τουρισμός

Ως τουρισμό θα μπορούσαμε να εννοήσουμε το σύνολο των σχέσεων και των φαινομένων που προκύπτουν μέσω του ταξιδίου (σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο) και της παραμονής των ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο παραμονής. Ο τόπος παραμονής για τα άτομα αυτά δεν είναι ούτε ο κύριος και μόνιμος τόπος κατοικίας, ούτε και ο τόπος εργασίας τους (Βασιλειάδης, 2009: 99).

Ο ορισμός του Leiper (1981) ορίζει τον τουρισμό ως : Ένα ανοιχτό σύστημα πέντε στοιχείων που αλληλεπιδρούν με τα ευρύτερα περιβάλλοντα, το ανθρώπινο στοιχείο, τους τουρίστες, τρία γεωγραφικά στοιχεία : τον χώρο προέλευσης, την διαδρομή και το χώρο τουρισμού, και ένα οικονομικό στοιχείο, την τουριστική βιομηχανία. Και τα πέντε στοιχεία οργανώνονται σε μια λειτουργική και τοπική σχέση, αλληλεπιδρώντας με τους φυσικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Το δυναμικό στοιχείο αποτελείται από τη μετακίνηση των ανθρώπων η οποία, σε κάποιο βαθμό έχει ως βάση την αναψυχή και περιλαμβάνει την προσωρινή διαμονή μακριά από το σπίτι για τουλάχιστον μια νύχτα (Gartner, 2001 : 21).

Ένας από τους απλούστερους και πληρέστερους ορισμούς, δίνεται από τον Jafari (1997): « ο τουρισμός είναι η μελέτη του ανθρώπου που βρίσκεται μακριά από το συνηθισμένο του φυσικό περιβάλλον, της βιομηχανίας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του και των επιδράσεων που ασκεί αυτός και η βιομηχανία στο φυσικό, οικονομικό και

κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον του χώρου που τον φιλοξενεί». Ο ορισμός αυτός δεν προσφέρεται τόσο ως ένας τρόπος ορισμού του τουρισμού, αλλά περισσότερο ως ένα μέσο ορισμού των δραστηριοτήτων ενός ακαδημαϊκού τουριστικού τμήματος. Αν και λακωνικός ορισμός, είναι αρκετά ευρύς ώστε να εξηγεί πλήρως τον τουρισμό (Gartner, 2001 : 29).

Η κύρια μορφή έκφρασης του ελεύθερου χρόνου σήμερα είναι ο τουρισμός. Η περιήγηση μέσα σε μια χώρα ή από μια χώρα σε μια άλλη για γνώση και χαρά, καλύπτει βασικά στοιχεία της έννοιας του τουρισμού (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006: 31).

Μερικές ακόμα απόπειρες ορισμού του τουρισμού είναι (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006: 41):

- Η μετακίνηση ανθρώπων με προσωρινή εγκατάλειψη του τόπου της μόνιμης κατοικίας τους που γίνεται για λόγους επαγγελματικών ή ψυχοσωματικών ικανοποιήσεων.
- Η μεμονωμένη ή σε ομάδες μετακίνηση ανθρώπων προς άλλους τόπους, για βραχύχρονη ή μεγαλύτερης διάρκειας περίοδο, γίνεται για λόγους αναψυχής και μόνο.

Ο τουρισμός είναι σύνθετο, πολύπλευρο και πολύπλοκο κοινωνικό- οικονομικό φαινόμενο με ποικίλες διαστάσεις, που πέραν της οικονομικής, εκδηλώνονται ως σύνολο επιδράσεων οι οποίες παρουσιάζονται πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από ένα βραχύχρονο ή μακρόχρονο ταξίδι αναψυχής και ασκεί ψυχολογικές, κοινωνικές, οικολογικές και πολιτικές επιρροές, τόσο στον ίδιο τον ταξιδιώτη, όσο και στους κατοίκους του τόπου ή των τόπων επισκέψεων του (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006:42).

Επί πρόσθετα, ο τουρισμός αποτελεί μια γιγάντια παγκόσμια επιχείρηση που την συναπαρτίζουν εκατοντάδες επιχειρήσεις, ορισμένες είναι τεράστιες και οι περισσότερες μικρές, συμπεριλαμβανομένων των αερογραμμών, των θαλάσσιων οδών, των σιδηροδρόμων, των εταιρειών οδικών μεταφορών, των εταιρειών ενοικίασης αυτοκινήτων, των καταλυμάτων, των εστιατορίων, μηδέ εξαιρουμένων των καταναλωτικών χώρων, των επισιτιστικών καταστημάτων και των βενζινάδικων (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006:42).

Ο τουρισμός έχει άμεση σχέση με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τους ανθρώπους στο να ταξιδέψουν. Αυτές οι ανάγκες ποικίλουν από άνθρωπο σε άνθρωπο μιας και άλλοι ταξιδεύουν για να ξεκουραστούν, να ψυχαγωγηθούν, να ζήσουν κάτι το διαφορετικό και άλλοι για να δουν κάποιους φίλους, για να μάθουν περισσότερα πράγματα

που έχουν σχέση με το επάγγελμά τους ή για να παραβρεθούν σε θρησκευτικές εορτές κλπ (Λαγός, 2005:62).

Στοιχεία που βοήθησαν στην ανάπτυξη του τουρισμού είναι: η οικονομική πρόοδος, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η πληθυσμιακή διόγκωση των πόλεων, η πολεοδομική και οικιστική αναρχία, η κυκλοφορική συμφόρηση στις πόλεις, η αστική ρύπανση και μόλυνση, η βιομηχανική παντοκρατορία και άλλα. Όσο ψηλότερος είναι ο βαθμός της αστικοποίησης του πληθυσμού μιας χώρας ή μιας περιοχής, τόσο πιο ανοδική είναι και η πίεση εξόδου του και άρα τόσο πιο υψηλό εκδηλώνεται το φαινόμενο του τουρισμού (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006:32).

Κατά τη διάρκεια των διακοπών γίνεται απόπειρα ικανοποίησης πολλών και ποικίλων ανθρώπινων αναγκών κι έτσι μπορεί να επιτυγχάνεται ένα είδος ισορροπημένης – φυσιολογικής ζωής, διότι (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006:35):

- Ξεκουράζονται σώμα και ψυχή από την καθημερινότητα
- Πολλαπλασιάζονται οι ανθρώπινες σχέσεις και οι εξωεργασιακές δραστηριότητες
- Γίνονται άλλες γνωριμίες με άλλους ανθρώπους
- Πραγματώνονται επισκέψεις σε τόπους και μέρη που έχουν αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον, που έχουν μνημεία ανθρωπογενή και της φύσης
- Πολλαπλασιάζονται οι επαφές με το φυσικό περιβάλλον
- Παρέχονται ευκαιρίες για γνωριμία με άλλους πολιτισμούς
- Αυξάνονται οι πιθανότητες για την απόκτηση νέων γνώσεων
- Διευρύνονται οι πνευματικές αναζητήσεις
- Ανακαλύπτονται οι «εθνικές ρίζες» και αποκαλύπτονται στοιχεία του παραδοσιακού λαϊκού πολιτισμού
- Βιώνεται η συντροφικότητα και λοιπά

Οι σημερινές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και η προέλευση τουριστών, καθιέρωσαν το νέο είδος τουρισμού που υπάρχει σήμερα, το οποίο έχει κατακτήσει τον κόσμο και με την σχετική του ψυχολογία που δημιουργήθηκε, έχει γίνει πια όχι μόνο επιθυμία αλλά και ανάγκη. Αυτή η περιγραφή του περιεχομένου του σύγχρονου τουρισμού, αποτελεί και το περιεχόμενου του όρου τουρισμός. Το περιεχόμενο αυτό διαρκώς μεταβάλλεται και μεγαλώνει, για αυτό πρέπει να δεχτούμε τη σημερινή έκφραση του όρου (Πετροπούλου, 2006:5).

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε πως η θρησκεία, η υγεία, το εμπόριο, οι περιπέτειες, ο αγώνας για απόκτηση πλούτου και η πολιτική, αποτέλεσαν τις αρχικές αιτίες μετακινήσεων στις αρχές του χριστιανικού κόσμου και συνεχίζουν να ισχύουν μέχρι και σήμερα (Gee, Makens και Choy, 2004: 50).

Τα ταξίδια με σκοπό την ψυχαγωγία και τη διασκέδαση υπήρχαν από την αρχαιότητα, όπου λαοί όπως, οι Έλληνες, οι Φοίνικες, οι Κινέζοι και οι Αιγύπτιοι, είχαν ανώτερες τάξεις που απολάμβαναν την ευχαρίστηση που προσφέρει ένα ταξίδι αναψυχής (Gee κ.ά., 2004:50).

Και εδώ είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι παράγοντες οι οποίοι συντέλεσαν στην ανάπτυξη των ταξιδιών είναι:

- Αλλαγές στον τρόπο ζωής
- Διπλά οικογενειακά εισοδήματα
- Προώθηση ταξιδιών και καλύτερη τουριστική γνώση
- Δημογραφικές αλλαγές

Επί πλέον κρίνεται σκόπιμο να συνυπολογίσουμε και μερικούς ακόμα παράγοντες που παρακινούν τον τουρισμό και τα ταξίδια και αυτοί είναι:

- Η τηλεόραση, η οποία φέρνει τον κόσμο μέσα στο σπίτι του κάθε καταναλωτή, εν δυνάμει τουρίστα. Σε αυτό συμβάλλουν οι διαφημίσεις, τα ντοκιμαντέρ, τα διεθνή σίριαλ και οι εκπομπές.
- Οι πιστωτικές κάρτες, ή όπως ευρέως χρησιμοποιείται ο όρος, το πλαστικό χρήμα, το οποίο γίνεται δεκτό παντού.
- Η δημοσιότητα του ταξιδιού, που έχει σαν αποτέλεσμα τη μετακίνηση ετησίως πάνω από 600 εκατομμύριων ανθρώπων.
- Το συνάλλαγμα, το οποίο καθιστά αρκετούς προορισμούς ιδιαίτερα ανταγωνιστικούς και ευέλικτους.
- Το επιχειρηματικό ταξίδι.
- Η απόσταση ενός προορισμού, το μέγεθος και η γεωγραφική θέση μιας περιοχής παίζουν καθοριστικό ρόλο

Αρκετοί απ’ όσους ασχολήθηκαν με τον τουρισμό και την εξέλιξη του προσπάθησαν να τον κατηγοριοποιήσουν και να τον ομαδοποιήσουν, με σκοπό να καταστεί πιο ευέλικτη η μελέτη του και να ακολουθείται ο καλύτερος τουριστικός σχεδιασμός ανά περίπτωση.

Οι παράγοντες που οδηγούν στην κατηγοριοποίηση του τουρισμού είναι οι εξής (Λαγός, 2005:66):

- Τα κίνητρα που ωθούν τον τουρίστα στο να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι.
- Τον τύπο και τα χαρακτηριστικά ενός ταξιδιού.
- Τον χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής ταξιδιού.
- Τις επιπτώσεις που έχει η κάθε κατηγορία στην τοπική ανάπτυξη.

1.3 Ο Τουρίστας και ο Τουριστικός Προορισμός

Στην παρούσα φάση της ανάλυσης του τουρισμού, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την έννοια και το ρόλο του τουρίστα, καθώς και του τουριστικού προορισμού.

Τουρίστες (tourists) σαν έννοια ορίζονται: οι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν τουλάχιστον 24 ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα και των οποίων ο σκοπός για τον οποίο πραγματοποιούν το ταξίδι είναι κάποιος από τους ακόλουθους: δραστηριότητες, οι οποίες έχουν σχέση με τον ελεύθερο χρόνο, όπως αναψυχή, διακοπές, υγεία, σπουδές, θρησκεία και αθλητισμός, επαγγελματικοί λόγοι, οικογενειακοί λόγοι, αποστολή και συνέδριο (Gee κ.ά., 2004:37).

Επίσης, υπάρχουν και οι εκδρομείς (excursionists), οι οποίοι είναι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν λιγότερο από 24 ώρες στον τόπο προορισμού και δε διανυκτερεύουν (Gee κ.ά., 2004:37).

Ο περιηγητής (τουρίστας) της παλιάς εποχής ήταν άνθρωπος που διέθετε χρόνο και χρήμα για μεγάλες διακοπές και περιηγήσεις. Ο σύγχρονος περιηγητής στη γενικότερη μορφή είναι ο εργαζόμενος άνθρωπος με μετρημένα εισοδήματα, που επιδιώκει σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα, να πετύχει το μεγαλύτερο αποτέλεσμα τουριστικής απόλαυσης (Πετροπούλου, 2006:5).

Μερικοί τύποι ταξιδιωτών-τουριστών είναι:

- Λάτρεις της υπαίθρου
- Εραστές της διασκέδασης
- Ηλιοπότες
- Πολιτισμόφιλοι
- Τουρίστες εξερευνητές
- Εκτός παλμού τουρίστες
- Ασυνήθιστοι τουρίστες σε πρωτόγονους προορισμούς

- Υπό μύηση τουρίστες
- Τουρίστες των τσάρτερ

Οι τουρίστες είναι δυνατό να διακρίνονται και να κατηγοριοποιούνται επίσης και σε κάποιες ομάδες (κατά το σχήμα των Καραγιάννη κ.ά., 2006:325) αυτές είναι:

i. Α΄ ομάδα:
   - Τουρίστες (επισκέπτες οι οποίοι παραμένουν)
   - Εκδρομείς (επισκέπτες της μιας ημέρας)

ii. Β΄ ομάδα:
   - Εγχώριοι επισκέπτες
   - Διεθνείς επισκέπτες

iii. Γ΄ ομάδα:
   - Τουρίστες ελεύθερου χρόνου – ταξίδια αναψυχής
   - Τουρίστες για επαγγελματικούς λόγους – ταξίδια επαγγελματικά
   - Τουρίστες επισκέπτες σε φίλους και συγγενείς – ταξίδια φιλικά

iv. Δ΄ ομάδα:
   - Τουρίστες με πακέτα διακοπών
   - Τουρίστες ανεξάρτητοι από πακέτα διακοπών

Αφού ολοκληρώθηκε κατά κάποιον τρόπο ο ορισμός της σημασίας του τουρίστα και κατηγοριοποιήθηκε σε κάποιες ομάδες, είναι χρήσιμο να οριστεί και ο όρος του τουριστικού προορισμού. Κι αυτό διότι, κατά την εξέλιξη της παρούσας πτυχιακής εργασίας, οι όροι αυτοί θα χρησιμοποιούνται συχνά και οφείλουμε να έχουμε μια ιδέα για τη σημασία τους.

Τουριστικός προορισμός είναι ένα συγκεκριμένο μέρος που επιλέγουν οι ταξιδιώτες και στο οποίο διαμένουν για περισσότερο χρονικό διάστημα. Δεν πρόκειται για ενδιάμεσους σταθμούς (transit) από τους οποίους διέρχονται οι ταξιδιώτες καθ' οδόν προς τον τελικό προορισμό. Οι άνθρωποι που θα επιλέξουν το δεδομένο προορισμό, βάσει των προτιμήσεων τους και του σκοπού του ταξιδιού, που μπορεί να είναι οι διακοπές, η εργασία, η επίσκεψη φίλων ή τα αξιοθέατα. Στο μυαλό των ταξιδιωτών, προορισμός μπορεί να είναι μια περιοχή τόσο μεγάλη όσο μια ήπειρος ή τόσο μικρή όσο ένα χωριό (Gee κ.ά., 2004:177).

1.4 Μαζικός και Εναλλακτικός Τουρισμός

Η ενότητα αυτή έχει ως βασικό σκοπό να γίνει κατανοητός ο όρος του τουρισμού, ειδικότερα όμως στόχος είναι να αναλυθούν και να παρουσιαστούν οι μορφές του τουρισμού και ιδίως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αφού είναι και το βασικό ζήτημα του συγγράμματος.

Αναμφισβήτητα ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην ταχύρυθμη οικονομική ανάπτυξη και στη δραστική μείωση της ανεργίας στη χώρα μας. Δεν είναι τυχαίο ότι συνεισφέρει περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των εξαγωγών μας, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει περίπου το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις (Σταθόπουλος, 2006).

Κρίνεται απαραίτητο να αναφέρουμε πως ο τουρισμός φέρει διακρίσεις και απαρτίζεται από κάποια είδη, που βοηθούν ιδιαίτερα στην κατανόηση της σημαντικότητας της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Οι διακρίσεις του τουρισμού είναι (Λαγός, 2007):

- Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism): ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (πχ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη).
- Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα (πχ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία).
- Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (πχ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα).
- Διεθνής τουρισμός (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικός τουρισμός (internal tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού.
- Εθνικός τουρισμός: (national tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού.

Τα είδη του τουρισμού θα μπορούσαμε με επιφύλαξη να εκθέσουμε είναι ο μαζικός τουρισμός και ο εναλλακτικός τουρισμός.

Ο μαζικός τουρισμός είναι μια σχετικά νέα ιδέα, που προήλθε από την μεγάλη άνοδο των εισοδημάτων μετά την Βιομηχανική Επανάσταση. Πριν από αυτή, τα ταξίδια πολιτιστικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα ήταν αποκλειστικό προνόμιο λίγων εκλεκτών περιηγητών, συνήθως αριστοκρατών. Σήμερα, ο μαζικός τουρισμός είναι απευκταίος λόγω των δυσμενών επιπτώσεων που προκαλεί στο φυσικό περιβάλλον αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο (Λαγός, 2007).

Στη Μεσόγειο (και μάλιστα σε Ισπανία, Ιταλία, πρώην Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, Τουρκία, Κύπρο, Μάλτα, Τυνησία και Μαρόκο που αποτελούν τους κύριους προορισμούς της μεσογειακής λεκάνης), όπου προσέρχονται περί τα 220 εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο, ο μαζικός τουρισμός συνδέεται με ορισμένα ειδικότερα χαρακτηριστικά. Βασισμένος στην προβολή των τριών «S» (sea, sun, sand) αλλά και της πολιτιστικής της κληρονομιάς, ο τουρισμός αναπτύσσεται κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η έντονη συγκέντρωση στο χώρο και το χρόνο επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος καθώς και στις τοπικές κοινωνίες (Σβορώνου, 2012: 1).

Πέρα από τη συμβολή στην οικονομία και την απασχόληση, άρχισε να γίνεται αισθητή, ήδη από τη δεκαετία του ’70, η υποβάθμιση που μπορεί να επιφέρει ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον και οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η υπερβολική εξάρτηση ενός τόπου από τον τουρισμό. Η εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα για χάρη μιας «μονοκαλλιέργειας» του τουρισμού καθιστά έναν τόπο ευάλωτο στις περιόδους κρίσης του κλάδου που οφείλονται στις διεθνείς συγκυρίες και τον ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς (Σβορώνου, 2012: 1).

Οι πιέσεις που υφίσταται το περιβάλλον στις τουριστικές περιοχές της Ελλάδας έχουν ήδη γίνει έντονα αισθητές. Άναρχη οικιστική ανάπτυξη, παράνομη δόμηση, καταπάτηση βιοτόπων, θαλάσσια ρύπανση, ρύπανση των υπόγειων υδάτων, διάβρωση του εδάφους και αισθητική υποβάθμιση είναι τα συνηθέστερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Όσον αφορά τις κοινωνικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, την αλλαγή ηθών και αξιών, την εγκατάλειψη παραδοσιακών δομών κοινωνικής ζωής και την κυριαρχία ξένων προς τον τόπο προτύπων συμπεριφοράς, είναι αλήθεια ότι αυτές υπήρξαν έντονες κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, όταν η ύπαιθρος διατηρούσε ακόμη στοιχεία παραδοσιακής ζωής (Σβορώνου, 2012: 2).

Έχει γίνει κατανοητό ότι η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη, με την οποία έχει συνδεθεί ο μαζικός τουρισμός στη Μεσόγειο, μπορεί να υπονομεύσει τη βιωσιμότητα του ίδιου του τουριστικού «προϊόντος». Στα πλαίσια αυτού του σκεπτικού, το περιβάλλον πρέπει να διασωθεί, όχι μόνο για την αξία που έχει αυτό καθαυτό αλλά, κυρίως, γιατί έχει οικονομική αξία. Αν καταστραφεί, καταστρέφεται και το τουριστικό «προϊόν». Είναι, όπως συνηθίζεται να λέγεται, «η χήνα που γεννά τα χρυσά αυγά». Ενδεικτικά ενώ το μοντέλο του μαζικού τουρισμού περνάει βαθιά κρίση, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ανθούν (Σβορώνου, 2012: 2).

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται όλο και πιο συστηματικά οι ειδικές μορφές τουρισμού, που προσφέρουν τη δυνατότητα στους ταξιδιώτες να εμπλουτίσουν τις δραστηριότητές τους και με προγράμματα εξειδικευμένων δράσεων, όπως είναι ο θεραπευτικός-ιαματικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός κ.λπ. Έτσι, η χώρα αποτελεί πλέον έναν προσφιλή τουριστικό προορισμό όχι μόνο για διακοπές «κλασσικού τύπου», αλλά και για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές, αναζητώντας εκτός από την ξεκούραση και την απόλαυση των αξιοθέατων της χώρας και τη μοναδική εμπειρία, που προσφέρουν η φύση και τα «προϊόντα» της, ο θρησκευτικός πολιτισμός της αλλά και οι εξειδικευμένες υποδομές της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας (agrotourismos, 2008).

Η τάση του ανθρώπου να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του με τη φύση, όταν εκδηλώνεται με τη μορφή τουριστικής δραστηριότητας, ονομάζεται στην ψυχολογία "τουριστικό σύμπλεγμα του Ανταίου". Ο μύθος αναφέρει ότι ο Ανταίος ήταν γίγαντας, γιος του Ποσειδώνα και της Γαίας. Νικούσε κάθε αντίπαλο του στην πάλη, αντλώντας δύναμη από την επαφή του με τη γη. Ηττήθηκε και σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια πάλης του με τον Ηρακλή. Ο Ανταίος έχασε τη δύναμή του, όταν ο Ηρακλής τον κράτησε ψηλά, έτσι ώστε να μην ακουμπά στη γη. Ο μύθος αυτός συμβολίζει την άρρηκτη σχέση της ύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και την "αναγέννηση" που του προσφέρει η επαφή του με αυτό (Σπυριδάκη, 2005).

Ο εναλλακτικός τουρισμός εκτός από τη συμβολική έννοια που έχει αποκτήσει ως μορφή τουρισμού, της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών ή ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας, αναφέρεται σε κάθε ειδική μορφή τουρισμού, η οποία

προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας (Σπυριδάκη, 2005).

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι πάρα πολλές σε αριθμό και φυσικά θα ήταν αδύνατον να αναπτυχθούν όλες στα πλαίσια αυτού του συγγράμματος. Ωστόσο, ενημερωτικά αναφέρουμε ορισμένες από τις κυρίες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Οι κύριες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι παρακάτω (Λαγός, 2005: 76):

- Αγροτουρισμός
- Τουρισμός υπαίθρου
- Αθλητικός τουρισμός
- Περιηγητικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός
- Ορειβατικός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας

Είναι φανερό ότι οι μορφές αυτές δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το μαζικό τουρισμό, με την έννοια του παραθαλάσσιου μαζικού τουρισμού. Ωστόσο δρουν συμπληρωματικά προς αυτόν, συμβάλλοντας, κατά κύριο λόγο, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιοχών της περιφέρειας (Σπυριδάκη, 2005).

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού πρέπει να διεξάγονται με όρους βιωσιμότητας, να συμβάλλουν στ διάχυση της τουριστικής κίνησης στον τόπο και τον χρόνο, να συμβάλουν στην τοπική οικονομία και να προτείνουν έναν εναλλακτικό τύπο διακοπών από αυτόν του «ήλιος, θάλασσα και παραλία» (Σβορώνου, 2012: 4).

1.4.1 Ο Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και υπερδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την

παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νοιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης. Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου (Σταθόπουλος, 2006).

Στη συνέχεια, ένας ακόμη ορισμός αναφέρει: Ο Αγροτουρισμός ορίζεται ως μια επιχειρηματική δραστηριότητα παραγωγών αγροτικών προϊόντων για την ψυχαγωγία και την εκπαίδευση του κοινού, με στόχο την προώθηση των προϊόντων και τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος. Αγροτουρισμός είναι η οικονομική δραστηριότητα που εμφανίζεται όταν ο κόσμος συνδέει το ταξίδι του με προϊόντα, υπηρεσίες και εμπειρίες στον τομέα της γεωργίας (Ανθουλιάς, 2009).

Και τέλος, ένας ορθά δομημένος ορισμός επισημαίνει: αγροτουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος. Τα άτομα που επιλέγουν την εναλλακτική αυτή μορφή του τουρισμού, είναι άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους «τη φόρμουλα των 3Φ» (Φύση, Φιλία, Φιλοξενία) και απορρίπτουν ή δεν νοιώθουν πως τους εκφράζει εκείνη των 3S (Sea, Sun, Sand) του μαζικού τουρισμού, όπως αυτή έχει εξελιχθεί στις μέρες μας. Τα άτομα αυτά τις περισσότερες φορές έχουν συγκεκριμένα ενδιαφέροντα (φυσιολάτρες, παρατηρητές της χλωρίδας και της πανίδας, ορειβάτες, κ.α.) και είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένα στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:16).

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους (wordpress, 2008, Tew and Barbieri, 2012):

- Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της.
- Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει (wordpress, 2008):

- Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς).
- Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξη του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής.
- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων
- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
- Στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και τέτοια στη χώρα μας θεωρούνται αυτά που σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική.
- Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό.
- Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή.
- Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στη πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξης.

Αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι αυτές οι οποίες αναπτύσσουν έργα υποδομής μικρής κλίμακας με ήπιες παρεμβάσεις στο περιβάλλον και παρέχουν υπηρεσίες διαμονής, εστίασης και αναψυχής, με στόχο να γνωρίσει ο επισκέπτης τον αγροτικό χώρο και τις αγροτικές ασχολίες, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του τόπου, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων τις υπαίθρου (Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδας (ΣΕΑΓΕ), 2010).

Η Αγροτουριστική επιχείρηση είναι μια διαφοροποιημένη τουριστική επιχείρηση που προσφέρει εξειδικευμένες υπηρεσίες αγροτουρισμού ενδεικτικά όπως οι παρακάτω υπηρεσίες (ΣΕΑΓΕ, 2010):

- Διαμονή.
- Εστίαση – αναψυχή.
- Περιήγηση στη φύση.
- Ευαισθητοποίηση, περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- Διοργάνωση της γνωριμίας με τα πολιτισμικά στοιχεία μιας περιοχής, επίσκεψη στα ιστορικά και λοιπά αξιοθέατα, συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής.
- Διοργάνωση υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής.
- Γνωριμία με παραδοσιακά επαγγέλματα, αγροτικές μεθόδους παραγωγής και καλλιέργειας καθώς και παραγωγικές διαδικασίες που έχουν εκλείψει.
- Γνωριμία με τις ασχολίες και τις συνήθειες της καθημερινής ζωής των κατοίκων μιας περιοχής.
- Πώληση κυρίως τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις κατατάσσονται, προκειμένου για την εφαρμογή της παρούσας προδιαγραφής στις ακόλουθες λειτουργικές μορφές:

- Αγροτουριστικά καταλύματα.
- Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής.
- Επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών ανάδειξης της τοπικής, πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Πρατήρια/ Εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων.
- Αγροκτήματα.
- Τουριστικά γραφεία – διοργανωτές ή παροχείς προγραμμάτων υπαίθριων και μη δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Όπως είναι φανερό, η απαιτούμενη υποδομή του αγροτουρισμού είναι μικρής κλίμακας, συγκρινόμενη με εκείνη του μαζικού τουρισμού. Ο αγροτουρισμός δεν απαιτεί εξελιγμένη τουριστική υποδομή, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια ανάπτυξης του. Παράλληλα, η προσφορά των αγροτικών προϊόντων είναι άφθονη, καθώς αυτά είναι κατά κύριο λόγο ελεύθερα αγαθά (αέρας, νερό, φύση), (Ματζουράνη και Τζιφάκη,2006: 17, Phillip, Hunter, and Blackstock, 2010).

1.4.2 Ο Οικοτουρισμός

Η Αθηνά Σιαμίδου (2010), ορθώς αναφέρει πως «μπορεί ορισμός αποδεκτός απ' όλους να μην υπάρχει, κάποιοι όμως από τους στόχους του οικοτουρισμού είναι καθολικοί και δίνουν μία καθαρή εικόνα σε τι αναφερόμαστε.»

Όχι μόνον στη χώρα μας, αλλά και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, παρατηρείται μία έλλειψη κανόνων για τον οικοτουρισμό. «Κι εμείς έχουμε πράσινο φυσικό περιβάλλον», ενίστανται μερικοί. Οικοτουρισμός μπορεί να είναι τα πάντα, όσα απαντώνται στη φύση. Οικοτουρισμός, όμως, που θέλει να ανταποκρίνεται στο όρο και στο νόημά του οφείλει να συνδέεται με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, τη φιλικότητα προς το περιβάλλον, την κοινωνικά ισοζυγισμένη και οικονομικά δίκαια συμπεριφορά. Με τη σύγχρονη προοπτική της αειφορίας, η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να σέβεται και να συμβαδίζει με τις εθνικές, τοπικές, πολιτισμικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες και συνθήκες. Η ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα για την προστασία του περιβάλλοντος, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την παραμονή του πληθυσμού σε μία συγκεκριμένη περιοχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι με το κατάλληλο μοντέλο, οι πλέον ευνοούμενες περιοχές μπορεί να είναι οι απομακρυσμένες και προβληματικές. Ταυτόχρονα, ιδίως αν μιλάμε αποκλειστικά για τη χώρα μας, μπορούμε να δούμε πίσω από την κίνηση αυτή, μία κάποια διεύρυνση της παλέτας των προσφερομένων τουριστικών προϊόντων, κοντά στο βασικό αντικείμενο που είναι «ήλιος, ακτές, θάλασσα» που δέχεται τις μεγάλες πιέσεις από τον διαρκώς εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό. Να δούμε τον οικοτουρισμό σαν συμπλήρωμα του βασικού τουρισμού, σαν ευεργετική υποστήριξή του και όχι σαν ανταγωνιστικό παράγοντα (Αποστολόπουλος, 2003:1).

Στο πλαίσιο του προβληματισμού για την αειφόρο ανάπτυξη παρατηρείται στροφή από τις εντατικές μορφές τουρισμού (μαζικός τουρισμός, όπως αναφέρεται), σε πιο ήπιες μορφές τουρισμού. Αυτή η αειφόρος ανάπτυξη ονομάζεται βιώσιμος τουρισμός, αγροτουρισμός,

οικοαγροτουρισμός, πράσινος τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός ή καλύτερα οικοτουρισμός (Κούκος, 2005, Blangy and Mehta, 2006).

Ο οικοτουρισμός στοχεύει στο σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω της επιβολής καθεστώτος προστασίας, και στην οικονομική στήριξη της τοπικής κοινωνίας, από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Για τους επισκέπτες, ο οικοτουρισμός προσφέρει διασκέδαση, μέσω της οργάνωσης δραστηριοτήτων αναψυχής, και συμβάλλει στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής τους ευαισθητοποίησης, από την παροχή δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής γνώσης και προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Σιαμίδου, 2010, Boyd and Butler, 1996).

Σε γενικές γραμμές ο οικοτουρισμός βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, είναι οικονομικά αποτελεσματικός, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση μιας περιοχής παρεμβαίνοντας και διαμορφώνοντας τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά των τοπικών φορέων, των επιχειρηματιών και των επισκεπτών. Έτσι λοιπόν, η ορθή οικοτουριστική ανάπτυξη (Κούκος, 2005):

- προετοιμάζει τους επισκέπτες, πριν την αναχώρησή τους, ώστε να ελαχιστοποιήσουν ή ακόμα και να αποφύγουν την πρόκληση αρνητικών επιπτώσεων σε ευαίσθητες περιοχές, μέσω της ενημέρωσής τους σχετικά με τη στάση τους απέναντι στη χλωρίδα και πανίδα του τόπου προορισμού,
- ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις από την παρουσία επισκεπτών,
- επεμβαίνει διορθωτικά, εάν υπάρξει πρόβλημα,
- οι επισκέψεις των τουριστών πραγματοποιούνται σε μικρές ομάδες για να αποφευχθούν προβλήματα υπερσυγκέντρωσης,
- ενημερώνει, πληροφορεί και εκπαιδεύει τους επιχειρηματίες και το προσωπικό (τους επαγγελματίες του κλάδου δηλαδή) σχετικά με τις απαραίτητες ενέργειες, που πρέπει να ληφθούν με σκοπό τη διατήρηση υψηλής οικολογικής ποιότητας,
- πολλές φορές αποτελεί μέρος προγραμμάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης,
- οι εγκαταστάσεις είναι από υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και η αρχιτεκτονική τους σύμφωνη με την τοπική τεχνοτροπία,
- αποτελεί πηγή χρηματοδότησης προγραμμάτων προστασίας της φύσης,
- πολλές φορές οι επισκέπτες συμμετέχουν στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να επισημάνουμε τα εννέα κριτήρια του οικοτουρισμού. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) και The International Ecotourism Society (TIES) , οι επιχειρήσεις που προβάλλουν οικοτουριστικό προϊόν, θα πρέπει να τηρούν τις ακόλουθες 9 προϋποθέσεις (ecotour, 2003):

1) Η επιχείρηση να οργανώνει ταξίδια αναψυχής, ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλλους.
2) Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
3) Να δημιουργεί περιβαλλοντική γνώση.
4) Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για την συντήρηση παραδοσιακών τόπων και άλλων περιοχών.
5) Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των γηγενών πληθυσμών.
6) Να σέβεται την τοπική κουλτούρα.
7) Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλες δημογραφικές κινήσεις.
8) Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με την τοπική κουλτούρα , ήθη, έθιμα και λοιπές τοπικές συνήθειες.
9) Να προωθεί τη φιλοσοφία για "επιστροφή στη φύση" και τα μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά της.

Πέραν των άμεσων και έμμεσων οικονομικών οφελών που προκύπτουν από την οικοτουριστική δραστηριότητα, υπάρχουν ειδικότερα και γενικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Με τη συστηματική λειτουργία ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επέρχεται κατ’ αρχή σε τοπικό επίπεδο σημαντική βελτίωση του επίπεδου γνώσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων ως προς το περιβάλλον και δημιουργούνται θετικότερες προϋποθέσεις για ορθολογικότερη διαχείρισή του και για επιτυχέστερη εκμετάλλευσή του με μακροπρόθεσμη προοπτική. Κάτι τέτοιο αποτελεί ιδιαίτερα θετική συνθήκη για σταθερή και ισόρροπη ανάπτυξη σε περιοχές που περιλαμβάνουν φυσικούς πόρους αξιόλογης παραγωγικότητας και ταυτόχρονα σημαντικής ευαισθησίας (Κούκος, 2005, Che, 2006).

1.4.3 Ο Περιηγητικός Τουρισμός

Πολλές φορές οι άνθρωποι ταξιδεύουν όχι μόνο για ξεκούραση ή αναψυχή, αλλά αναζητώντας τον καλύτερο τρόπο για να γνωρίσουν την αυθεντική ταυτότητα τόπων και ανθρώπων. Θα λέγαμε ότι μιλάμε τότε συνοπτικά για τον περιηγητικό τουρισμό, που άλλωστε ξεκινάει από τη δεκαετία του ’30, ως η πρώτη οργανωμένη μορφή μαζικού τουρισμού στην Ελλάδα, με αποκλειστικό τότε βέβαια σκοπό την επίσκεψη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2012).

Σήμερα ο περιηγητικός τουρισμός, εκτός από τον μορφωτικό, εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα του, συνδέεται με πολλαπλές υπαίθριες δραστηριότητες σε σπήλαια, λίμνες, ποτάμια, μονοπάτια, υδροβιοτόπους, διαδρομές οικολογικού ενδιαφέροντος και αλλού (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2012).

Εμφανίζεται σε περιοχές με πολιτιστική παράδοση, ωραίο και δομημένο φυσικό περιβάλλον. Συνήθως μια ομάδα ανθρώπων (είτε μια παρέα είτε μια οικογένεια) με την βοήθεια ενός αυτοκινήτου κυκλοφορούν σε μια περιοχή της αρεσκείας τους ώστε έτσι να την γνωρίσουν (Λαγός, 2005: 79, Ross και Iso-Ahola, 1991).

1.4.4 Ο Περιπατητικός Τουρισμός

Όταν οι άνθρωποι κουράστηκαν από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζούσαν και από τον τρόπο ζωής τους, αντιλήφθηκαν ότι ξέχασαν τη φύση τους και τη φύσει περιπατητική τους οντότητα και ότι στερήθηκαν τα ευεργετικά αποτελέσματα του περπατήματος και κέρδισαν τις βλαβερές συνέπειες της καθιστικής και εποχούμενης ζωής (Πετροπούλου, 2006:106).

Σαν αντίδραση σε αυτή τη διαπίστωση οι άνθρωποι άρχισαν σιγά-σιγά να ενδιαφέρονται για την πεζοπορία και το ενδιαφέρον τους αυτό μορφοποιήθηκε από τη δεκαετία του 1970, όταν άρχισαν να αναζητούν πιο φυσικούς και υγιεινούς τρόπους ζωής και να στρέφονται προς τη φύση, από την οποία είχαν απομακρυνθεί (Πετροπούλου, 2006:106).

Αυτό το ενδιαφέρον, συνεπικρατούμενο και από τις ασχήμιες του μαζικού τουρισμού και τις δυσμενείς του επιδράσεις στο περιβάλλον, τους προέτρεψε να αναζητούν τη χαρά της πεζοπορίας όταν και όσο μπορούσαν ακόμη και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Έτσι άρχισε να δημιουργείται ο περιπατητικός τουρισμός, που μπορεί να οριστεί σαν εναλλακτική

μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα είναι η πεζοπορία (Πετροπούλου, 2006:106).

Ο περιπατητικός τουρισμός ορίζεται ως η πραγματοποίηση τουριστικών δραστηριοτήτων, που αφορούν τη διενέργεια περιπατητικών εκδρομών διαμέσου περιοχών αξιόλογης αισθητικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:49).

Η πεζοπορία γίνεται σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια σωματική άθληση μέσα σε ένα παρθένο φυσικό περιβάλλον και με τη δυνατότητα περιήγησης και επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:49).

Ο περιπατητικός τουρισμός, ο οποίος ορίζεται ως η πραγματοποίηση τουριστικών δραστηριοτήτων που αφορούν τη διενέργεια περιπατητικών εκδρομών διαμέσου περιοχών αξιόλογης αισθητικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας, συγκεντρώνει ένα συνολικό ποσοστό ενδιαφέροντος ίσο με 20,4%, με το 28,5% των αντρών να ενδιαφέρεται, έναντι 14,6% των γυναικών. Οι Σλοβάκοι/Τσέχοι (32,1%) προτιμούν περισσότερο αυτόν τον τουρισμό. Επιπλέον, τα άτομα ηλικίας 16-34 ετών ενδιαφέρονται περισσότερο. Για την ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού, απαιτείται η δημιουργία κατάλληλων μονοπατιών, οργανωμένων ή όχι, εύκολης ή δύσκολης πρόσβασης, καθώς και η έκδοση πληροφοριακών φυλλαδίων και χαρτών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση, να σημανθούν τα μονοπάτια και να αναδειχθούν επιλεγμένα σημεία της περιοχής (γεφύρια, μοναστήρια, σπήλαια), (Μπαουράκης κ.ά., 2009).

Ο περιπατητικός τουρισμός αλληλοσυνδέεται σε πολλές περιπτώσεις με τον οικοτουρισμό. Η βασική διαφορά των δύο έγκειται στο ότι ο οικοτουρισμός προϋποθέτει τη συμμετοχή του επισκέπτη για τη διατήρηση του τοπίου και της οικολογικής ισορροπίας, ενώ ο περιπατητικός τουρισμός όχι (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:49).

1.4.5 Ο Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικο-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του (anthropos.gr, 2005).

Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης-εκπαίδευσης κ.τ.λ.) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.). Για την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συστάθηκε το δίκτυο ευρωπαϊκών γεωπάρκων, στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:45).

Ο γεωτουρισμός έχει πλέον πάρει μία ισότιμη θέση μεταξύ των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και δικαιολογημένα λόγω του απεριόριστου φυσικού και γεωλογικού πλούτου που υπάρχει σε αναρίθμητες περιοχές ανά τη Γη. Η Ελλάδα, λόγω της ενεργού ορογένεσης, που υφίσταται για εκατομμύρια χρόνια, χαρακτηρίζεται από πολύ σημαντική γεωλογία η οποία έχει δώσει πολλές πανέμορφες τοποθεσίες και αναρίθμητα γεωλογικά μνημεία. Είναι μία χώρα όπου ο γεωτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί αρκετά (Σταρίδας, 2011).

Η μεγάλη ευκαιρία που παρουσιάζεται είναι περιοχές όχι τόσο γνωστές και δημοφιλείς, όπως αγροτικές, δασικές, ορεινές κλπ, να αναπτυχθούν και να μετατραπούν σε κέντρα προορισμού του τουρισμού αυτού. Η ανάπτυξη τέτοιων περιοχών έχει στόχο αφενός τη διατήρηση της φυσικής (γεωλογικής και περιβαλλοντικής) της κληρονομιάς και αφετέρου την αξιοποίηση αυτής προς τουριστική εκμετάλλευση τηρώντας πάντα τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης (Σταρίδας Σπ., 2011).

1.4.6 Ο Ορεινός – Ορειβατικός Τουρισμός

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται ο τουρισμός ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο την ορειβασία και τις αναρριχήσεις (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:47).

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό (wordpress, 2008).

Επειδή το κύριο χαρακτηριστικό του ορεινού τουρισμού είναι ότι αναπτύσσεται στις ορεινές περιοχές, κρίνεται σκόπιμο να οριστούν οι περιοχές αυτές. Σαν ορεινές περιοχές σύμφωνα με τον γεωγραφικό κατακόρυφο διαμελισμό εννοούνται οι περιοχές (Πετροπούλου, 2006:97):

α. Οι λοφώδεις περιοχές, που είναι περιοχές που καλύπτονται από λόφους κατά το μάλλον ή ήττον χαμηλούς και ομαλούς με ύψος 300 - 500 μέτρα, βατούς και προσπελάσιμους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

β. Οι μέσες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές που καλύπτονται από βουνά ύψους έως 1500 μέτρα με στρογγυλές κορυφές και όχι απότομες πλαγιές, βατές και προσπελάσιμες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, πλην του χειμώνα, οπότε οι βόρειες ημιορεινές περιοχές είναι δυνατόν να καλύπτονται με χιόνια.

γ. Οι ορεινές περιοχές, που καλύπτονται από βουνά με υψόμετρο άνω των 1500 μέτρων και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες και είναι βατές στους ορειβάτες και εύκολα προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής, κλπ. Οι περιοχές όπου αναπτύσσονται τέτοιες δραστηριότητες, θα πρέπει να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσον το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα (wordpress, 2008, Gilld and Williams, 1994).

1.4.7 Ο Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο και στις ακτές μιας περιοχής υποδοχής τουριστών. Συνήθως, ως θαλάσσιος τουρισμός νοούνται οι κρουαζιέρες με κρουαζιερόπλοια καθώς και οι θαλάσσιες περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής (ιστιοπλοϊκά, μηχανοκίνητα σκάφη, θαλαμηγοί κλπ.), (altertourism, 2011).

Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, τα 15.000 χιλιόμετρα των ελληνικών ακτών, το πλήθος των νησιών, οι προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το ενδιαφέρον και εναλλασσόμενο τοπίο καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:38).

Το πλεονέκτημα αυτό ενισχύεται τόσο από την ναυτική παράδοση χιλιετηρίδων, όσο και από τις ευνοϊκές για θαλάσσιους πλόες συνθήκες (τα ελληνικά πελάγη θεωρούνται ασφαλή από την σκοπιά των ναυτικών κινδύνων, οι αποστάσεις μεταξύ των ακτών είναι μικρές, ενώ εξίσου ευνοϊκές είναι και οι συνθήκες που σχετίζονται με την ένταση των ανέμων και τις θερμοκρασίες περιβάλλοντος και θάλασσας), (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006:38).

1.4.8 Ο Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα. Η μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται ειδικότερα αθλητικός τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006: 41).

Όταν οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικούς αγώνες, αλλά προ, ενδιάμεσα και μετά τους αγώνες αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες, τότε προκύπτει η εναλλακτική μορφή του αθλητικού τουρισμού επιδόσεων ή άμιλλας (Ματζουράνη κ.α., 2006:41).

Σε αυτήν την μορφή τουρισμού συμπεριλαμβάνονται γεγονότα όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αθλητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον επαγγελματικό αθλητισμό όπως για παράδειγμα προπονήσεις παιχτών σε ειδικούς χώρους, αλλά και δραστηριότητες που έχουν χαρακτήρα ερασιτεχνικό και τα οποία πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια ενός ταξιδιού όπως για παράδειγμα ορειβασία, ποδήλατο βουνού, καγιάκ κλπ (Λαγός, 2005:78-79, Highamd and Hinch, 2002).

Υπάρχουν αρκετοί λόγοι που οι τουρίστες κατά την διάρκεια των διακοπών τους ασχολούνται με τον αθλητισμό. Οι κυριότεροι είναι οι εξής (Σφακιανάκης, 2000:195-196):

1) Ο χρόνος που απαιτείται για τις αθλητικές δραστηριότητες. Ο σύγχρονος άνθρωπος που ζει στα αστικά κέντρα, εργάζεται πάρα πολλές ώρες με αποτέλεσμα μονάχα κατά την διάρκεια των διακοπών του να του δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξει αθλητικές, πολιτιστικές κι άλλες δραστηριότητες.
2) Η αθλητική υποδομή των τουριστικών προορισμών. Ο αθλητισμός πέρα από την ψυχαγωγία βοηθά τον άνθρωπο να διατηρήσει την ψυχική και σωματική του ισορροπία αλλά και να προστατεύσει την υγεία του. Γι’ αυτό το λόγο οι τουριστικοί

επιχειρηματίες, οι οργανωτές ταξιδιών και οι ξενοδόχοι δημιούργησαν τέτοιου είδους προϊόντα ώστε να είναι ικανά να ικανοποιούν τις αθλητικές δραστηριότητες επισκεπτών. Έτσι λοιπόν σύντομα γήπεδα ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης, γκολφ, πισίνες εσωτερικές και εξωτερικές, γυμναστήρια, χώροι ιππασίας κλπ, έγιναν η ελάχιστη υποδομή ξενοδοχείων μεσαίου και μεγάλου μεγέθους.

3) Η θετική σχέση αθλητισμού και υγείας. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των ανεπτυγμένων κρατών ζει σε μεγάλες πόλεις, δέχεται πολλές πιέσεις από παντού, ζει μέσα στο άγχος, κάνει καθιστική ζωή με αποτέλεσμα όλα αυτά να του δημιουργούν ψυχικά και σωματικά προβλήματα. Ένας τρόπος για να προστατέψει ο άνθρωπος τον εαυτό του είναι να στραφεί στον τουρισμό και συγκεκριμένα στον αθλητικό. Και αυτό διότι μέσω του τουρισμού θα του δοθεί η δυνατότητα να ξεφύγει από την καθημερινότητα και ότι κακό μπορεί να σχετίζεται με αυτήν και ο αθλητισμός θα τον οδηγήσει στο να μάθει να κινείται περισσότερο, να προστατέψει την υγεία του και να νιώσει ψυχικά και σωματικά καλύτερα.

1.4.9 Ο Πολιτιστικός Τουρισμός

«Ανάμεσα στα άλλα εξαιρετικά που πρόσφερε η Ελλάδα στον δυτικό πολιτισμό είναι και η σύλληψη της ιδέας του πολιτιστικού τουρισμού πριν από 2000 χρόνια» έγραφε ο Ιαν Ιρβιν μόλις το 2001 στην «Ιντιπέντεντ», θυμίζοντας τον οδηγό του Παυσανία, που ξεναγούσε τους ταξιδιώτες του 2ου μ.Χ. αιώνα στους ναούς και τα μνημεία (Απέργης, 2011).

Ως πολιτιστικός τουρισμός προσδιορίζεται η περιήγηση με κεντρικό κίνητρο την επίσκεψη των πολιτιστικών μνημείων και των πόρων πολιτιστικής κληρονομιάς ενός προορισμού, όπως αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία, θρησκευτικά μνημεία, το δομημένο περιβάλλον (οικιστικά σύνολα αρχιτεκτονικής αξίας, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά κέντρα πόλεων, ιστορικοί φάροι κλπ.) και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις (μουσικής, χορού, τέχνης, θεάτρου κλπ.). Αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική μορφή τουρισμού, αφού το πολιτιστικό κίνητρο ήταν και παραμένει ένας από τους κυριότερους λόγους ταξιδιών για τους τουρίστες σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο συνδυασμός του αρχαιολογικού πλούτου και του αρχαιοελληνικού πολιτισμού αποτελεί διαχρονικά έναν από τους κυριότερους πόλους προσέλκυσης τουριστών στην χώρα και ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων τουριστικών προορισμών (altertourism, 2011, Stylianou and Lambert, 2011).

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνήθως δεν εμφανίζεται μόνος του, εκτός των περιπτώσεων εκπαιδευτικών εκδρομών σχολείων, αλλά πραγματοποιείται συμπληρωματικά με κάποιο άλλο είδος τουρισμού, προσφέροντας γνώση και ποικιλία στο τουριστικό προϊόν (Ματζουράνη κ.ά., 2006:22).

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας (chania-info, 2007):

- την ιστορία και την αρχαιολογία,
- τον λαό και τον τρόπο ζωής του,
- την πολιτιστική εξέλιξη,
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική,
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή,
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή,
- τη μορφολογία της περιοχής,
- τα διάφορα φεστιβάλ και εκδηλώσεις.

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία, την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, προσφέρει την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής καθώς και στη σημερινή δημιουργία (Ματζουράνη κ.ά., 2006:22).

Σύμφωνα με το διεθνή οργανισμό προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς UNESCO, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί το πιο γρήγορα αναπτυσσόμενο, σε παγκόσμια κλίμακα, προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας (Καραμπάτσου, 2012).

Η δαπάνη για τον πολιτιστικό τουρισμό από τους ταξιδιώτες που επιλέγουν τον συγκεκριμένο λόγο για την επίσκεψη ενός προορισμού, είναι συνήθως μεγαλύτερη από εκείνη του μέσου ταξιδιώτη που επιλέγει άλλους προορισμούς και διαφορετικό τρόπο τουρισμού (Καραμπάτσου, 2012, Russo and Borg, 2002) .

1.4.10 Ο Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες (Ματζουράνη κ.α., 2006:27).

Στη χώρα μας βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι ίσως μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει τη μορφή αυτή του τουρισμού, καθώς τα ελληνικά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής, χτισμένα από το 10ο αιώνα συνδυάζουν την ελληνική ορθόδοξη παράδοση με την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της ζωγραφικής στον ελληνικό χώρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο (Σταθόπουλος, 2006).

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση με την θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας (Ματζουράνη κ.ά., 2006:27).

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες (Ματζουράνη κ.ά., 2006:27):

- Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο, επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στον θρησκευτικό χώρο.
- Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες.

Τα γενεσιουργά αίτια του θρησκευτικού τουρισμού (Πετροπούλου, 2006:27):

- το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα, το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν σε τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες,
- η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων-τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους από τους τόπους που διαμένουν οι θρησκευόμενοι,

- ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας, γεγονός που επιτρέπει στους εργαζόμενους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας,
- Το γεγονός ότι οι περισσότεροι κάτοικοι των αστικών κέντρων κατάγονται από χωριά της υπαίθρου και θυμούνται τα παιδικά τους χρόνια, τότε που το πανηγύρι του χωριού τους έπαιρνε μεγάλες διαστάσεις στην παιδική τους ζωή και η ανάμνηση αυτή ποτέ δεν έσβησε, όπως δεν έσβησε και η επιθυμία τους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους και να παρευρεθούν ξανά στο πανηγύρι,
- Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, τάση που τα τελευταία χρόνια συνεχώς ενδυναμώνεται, που ανεξάρτητα από τα θρησκευτικά συναισθήματα, ωθεί τους ανθρώπους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους, έστω και προσωρινά, οι οποίοι εκμεταλλεύονται συχνά τις αργίες των θρησκευτικών εορτών για να το κάνουν.
- Η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα, ανεξάρτητα από τους λόγους καταγωγής, η οποία ενισχύεται από την πιεστική, αγχώδη και κουραστική ζωή της πόλης και από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του αστικού περιβάλλοντος στους κατοίκους, οι οποίοι και εκμεταλλεύονται επίσης τις αργίες των θρησκευτικών εορτών.

1.4.11 Ο Συνεδριακός Τουρισμός

Ο Συνεδριακός Τουρισμός, είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη και στην Ελλάδα. Όταν μιλάμε για Συνεδριακό Τουρισμό εννοούμε τον τουρισμό ο οποίος σχετίζεται με την παρακολούθηση συνεδρίων, εκθέσεων κλπ. Ο συνεδριακός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει και σημαντική προσφορά-συμβολή στην οικονομία της χώρας υποδοχής. Ως εναλλακτική μορφή τουρισμού διαθέτει επίσης πολύ σημαντικό αναπτυξιακό δυναμικό (odigossynedrion, 2012).

Τα κύρια στοιχεία του συνεδριακού τουρισμού είναι (Πετροπούλου, 2006:57):

- οι σύνεδροι - τουρίστες,
- ο τόπος του συνεδρίου (τουριστικός προορισμός),
- ο χώρος του συνεδρίου (συνεδριακό κέντρο),

- ο σκοπός του συνεδρίου,
- η τουριστική "επένδυση" του συνεδρίου (το σύνολο των τουριστικών υπηρεσιών που παρέχονται στους συνέδρους),
- η διοίκηση (management) του συνεδρίου (διαχείριση, οργάνωση, υποστήριξη, κλπ.).

Για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων τα οποία σχετίζονται τόσο με την υποδομή όσο και με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων καθώς πολλά μη ειδικευμένα άτομα οργανώνουν σήμερα συνέδρια με αποτέλεσμα να δυσφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό. Όσον αφορά την υποδομή την τελευταία περίοδο υπάρχει μια έντονη κινητικότητα εκ μέρους της πολιτείας για να καλυφθούν οι ελλείψεις και παραλείψεις των προηγουμένων χρόνων (Σταθόπουλος, 2006).

Επίσης πολύ σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε έναν τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, αιθουσών συνεδρίων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας, κλπ. Επίσης, η γεωγραφική θέση, η πολιτιστική κληρονομιά μιας περιοχής, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών (odigossynedrion, 2012).

Σήμερα ο συνεδριακός τουρισμός αποτελεί την κυριότερη μορφή του επαγγελματικού τουρισμού και αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής επαγγελματικής τουριστικής αγοράς, δηλαδή το 16% της συνολικής παγκόσμιας τουριστικής αγοράς (Πετροπούλου, 2006:57).
Δυστυχώς για τη χώρα μας ενώ οι δυνατότητες που διαθέτει για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού είναι πολύ μεγάλες, βρίσκεται στην τελευταία θέση στη διεθνή συνεδριακή πίτα από την άποψη του αριθμού συνεδρίων που φιλοξενεί ετήσια. Η μέχρι σήμερα πείρα δείχνει ότι όσες ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους ήταν διπλάσιος από αυτόν των άλλων πελατών τους και ότι παρά τη διεθνή ύφεση η ζήτηση για συνεδριακό τουρισμό αυξάνει σε αντίθεση με το γενικό τουρισμό που μειώνεται (Σταθόπουλος, 2006).

1.5 Εναλλακτικός Τουρίστας και Εναλλακτικός Προορισμός

Ο εναλλακτικός τουρίστας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «πελάτης» ή «καταναλωτής» αφού διαφέρει από τα καθιερωμένα πρότυπα του φθηνού μαζικού τουρισμού, ενώ είναι γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει μια εναλλαγή από τον καθιερωμένο τρόπο ζωής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που αναφέρει ο Cohen (1973, 1979) σχετικά με τους νεαρούς ταξιδιώτες του παρελθόντος που δεν αποδέχονταν για τον εαυτό τους τον όρο του τουρίστα, αλλά αυτοαποκαλούνταν «ταξιδευτές» και «κοσμογυρισμένοι», που ταξιδεύουν με σκοπό την αναζήτηση του αυθεντικού, ενώ όλοι οι άλλοι τους αποκαλούσαν άσκοπα περιφερόμενους, χίπις, τουρίστες του σακιδίου, γυφτοτουρίστες, κλπ. (Ανδριώτης, 2003:6).

Οι εναλλακτικοί τουρίστες αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά στα κίνητρα που τους ωθούν σε τουριστική μετακίνηση, τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους κλπ. Οι διαφορές των εναλλακτικών τουριστών από όλα σχεδόν τα άλλα είδη τουρισμού τείνει να τους απομονώνει σε ευδιάκριτες κατηγορίες που η κάθε μια απ’ αυτές παρουσιάζει τις δικές της ιδιαιτερότητες (Ανδριώτης, 2003:6).

Διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού είναι επίσης και η τοποθεσία που επισκέπτεται ο τουρίστας. Ο εναλλακτικός τουρισμός προωθεί επιθυμητές διαφορές μεταξύ προορισμών (Ανδριώτης, 2003:7).

Στον εναλλακτικό τουρισμό, ελκυστικά στοιχεία είναι το «νέο, πρωτοποριακό, παρθένο ή ανεξερεύνητο» του προορισμού που τον διαφοροποιούν από άλλες κορεσμένες τουριστικές περιοχές. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο εναλλακτικός τουρίστας ελκύεται από ένα ιδανικά ονειρεμένο και ήσυχο περιβάλλον και από την ιδέα της συνάντησης με τον ντόπιο πληθυσμό, γεγονός που δεν συμβαδίζει με την αστικοποίηση του «μαζικού» τουριστικού προορισμού. Συνεπώς, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια αντίδραση του τουρίστα στην εμπορευματοποίηση των διακοπών του και την προσπάθεια των τουριστικών προορισμών να παρουσιάζουν μια σειρά ψεύτικων γεγονότων ως αυτοχθόνων (Ανδριώτης, 2003:7).

1.6 Η Τουριστική Πολιτική

Στο κεφάλαιο αυτό κρίνεται απαραίτητο να κάνουμε μια μικρή αναφορά στην έννοια της τουριστικής πολιτικής και στη σημασία της, καθώς και στα σημαντικά στοιχεία που ορίζουν την τουριστική ανάπτυξη, διότι αυτό θα συμβάλλει στην ορθότερη διεξαγωγή συμπερασμάτων στην περίπτωση που θα διερευνηθεί στο δεύτερο κεφάλαιο.

Η μεταπολεμική κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα σηματοδοτεί την έναρξη εφαρμογής της τουριστικής πολιτικής στη Δύση. Ο τουρισμός αποτελεί σημείο αναφοράς στα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης πολλών κρατών. Η εκάστοτε βαρύτητα διαφέρει από χώρα σε χώρα. Επίσης, ο διαχρονικός χαρακτήρας των προγραμμάτων αυτών εξαρτάται από τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν. Έτσι λοιπόν, κρίνεται σημαντική η διαμόρφωση ενός συνεκτικού σχήματος τουριστικής πολιτικής (Βασιλειάδης, 2009:111).

Ο καθηγητής C. Kaspar οριοθετεί την τουριστική πολιτική ως εξής: «Υπό την έννοια τουριστική πολιτική κατανοούμε τη συνειδητή προαγωγή και διαμόρφωση του τουρισμού που επιτυγχάνεται μέσω της επιρροής των σχετικών με τον τουρισμό δεδομένων από οργανισμούς δημοσίου δικαίου (κράτος, ΟΤΑ), ιδρύματα ή ενώσεις ιδιωτικού δικαίου (σύνδεσμοι και σωματεία) και από διάφορες ομάδες συμφερόντων» (Βασιλειάδης, 2009:112).

Ο σκοπός της τουριστικής πολιτικής είναι η αύξηση εισερχομένων στην περιοχή τουριστών και επομένως η αύξηση εσόδων. Όπως επισημαίνει ο Βασιλειάδης, κατά τον Νικ. Φωκά η «διαπαντός μέσου αύξηση του αριθμού των ερχομένων στη χώρα περιηγητών από την αλλοδαπή» (Βασιλειάδης, 2009:112).

Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να αναφέρουμε τα πεδία εκείνα που μπορεί να ασκηθεί τουριστική πολιτική. Αυτά είναι:

- Στην μέριμνα για ύπαρξη διευκολύνσεων στην άφιξη, παραμονή και μετακίνηση των αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών.
- Στην υποδομή.
- Στον ιδιωτικό τομέα (ιδιωτική πρωτοβουλία, επίβλεψη, προώθηση, ενίσχυση και βελτίωση στις τουριστικές επιχειρήσεις).
- Στην ανάπτυξη των μεταφορικών δικτύων.
- Στην προβολή της περιοχής.

1.7 Η Τουριστική Ανάπτυξη

Ο ορισμός της ανάπτυξης ως μια διαδικασία ή ως μια κατάσταση, προαπαιτεί την αποδοχή μιας μονάδας μέτρησης. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), το κατακεφαλήν εισόδημα, ή κάποιες άλλες μονάδες μέτρησης μπορούν να εξυπηρετήσουν τον υπολογισμό της σχετικής οικονομικής κατάστασης των εθνών. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι βαθμοί αξιολόγησης της κατανόησης ενός κειμένου, χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της ανάπτυξης της ικανότητας ενός ανθρώπου να κατανοεί ένα κείμενο. Οι μέθοδοι υπολογισμού της αναπτυξιακής κατάστασης είναι πάντα σχετικές και ανάλογες με ένα συγκεκριμένο σημείο του χρόνου (Gartner, 2001: 28).

Η ανάπτυξη μπορεί επίσης να γίνει αντιληπτή ως μια φυσική διαδικασία. Συνήθως, η τουριστική ανάπτυξη εξετάζεται ως μια διαδικασία φυσικής αλλαγής. Ο Norohna (1976) προσδιόρισε τρία στάδια τουριστικής ανάπτυξης. Το πρώτο αρχίζει με την ανακάλυψη μιας περιοχής από τουρίστες. Καθώς, διαδίδεται η φήμη αυτής της περιοχής, η τουριστική κίνηση προς αυτήν την περιοχή αυξάνεται και οι κοινότητες ανταποκρίνονται στην οικονομική αυτή δραστηριότητα με την ανέγερση εγκαταστάσεων και την προσφορά των υπηρεσιών που ζητούν οι τουρίστες. Αν ο τουρισμός συνεχίσει να επεκτείνεται, μπαίνει στο τελευταίο στάδιο της ανάπτυξης, κατά το οποίο επισημοποιείται πλήρως. Γίνεται μια τυπική επαγγελματική δραστηριότητα με ατραξιόν, εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών και οργανισμούς που εξυπηρετούν την υποστήριξη και την προώθηση του τουρισμού στην περιοχή. Καθώς η ανάπτυξη εξελίσσεται σε μια επίσημη κατάσταση, ο κίνδυνος για σοβαρές κοινωνικοπολιτικές και περιβαλλοντικές αλλαγές, αυξάνεται (Gartner, 2001: 28).

Η ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού θα πρέπει να ακολουθεί ένα πρόγραμμα ενεργειών, δηλαδή θα πρέπει να βασίζεται σε μια στρατηγική. Με άλλα λόγια, η στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης περιλαμβάνει πρώτα την καταγραφή της τοπικής τουριστικής προσφοράς και ζήτησης, μετά κάνει έναν προγραμματισμό των πιθανών ενεργειών που απαιτούνται για να βελτιώσει τα υφιστάμενα τουριστικά προϊόντα, κατόπιν εξετάζει τις ενδεχόμενες ευκαιρίες για την επέκταση νέων αγορών και συνάμα θέτει μακροπρόθεσμες προτεραιότητες για την τοπική «τουριστική βιομηχανία» (Καραγιάννης και Έξαρχος, 2006:248).

Κατά τη διαδικασία εκπόνησης του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης ενός συγκεκριμένου τοπικού προορισμού, είναι σημαντικό να υπάρχει κατά νου το πώς μπορούν να επιτευχθούν διάφοροι στόχοι, γιατί μόνο έτσι μπορούν οι δράσεις και οι ενέργειες να προγραμματιστούν

σωστά και να καταστήσουν τη συγκεκριμένη τουριστική στρατηγική ρεαλιστική σε αυτό που επιθυμεί να ολοκληρώσει (Καραγιάννης κ.ά., 2006:249).

1.8 Τουριστικοί Πόροι

Οι πόροι του τουρισμού ενός προορισμού βασίζονται στην ύπαρξη των τουριστικών θέλγητρων της τοποθεσίας και είναι όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που ελκύουν τους ανθρώπους στον συγκεκριμένο προορισμό. Οι πόροι εκτός από το ότι σχηματίζουν τον πυρήνα των θέλγητρων για έναν επισκέπτη, συνάμα περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες και τις εγκαταστάσεις από τις οποίες παρέχεται διαμονή, φαγητό και διασκέδαση στους επισκέπτες – τουρίστες, όταν βρίσκονται σε αυτόν τον εκπροσωπούν την πλευρά της προσφοράς στην "εξίσωση" της προσφοράς και της ζήτησης και στην οποία η προσφορά θα πρέπει να συνδυαστεί με τη ζήτηση της τουριστικής αγοράς, για να επιτύχει η τουριστική ανάπτυξη. Οι τουριστικοί πόροι είναι η «ελκτική δύναμη», η οποία χρησιμεύει στην προσέλκυση συγκεκριμένων ομάδων τουριστών (Καραγιάννης κ.α., 2006:303).

Οι τουριστικοί πόροι έχουν πολλές μορφές και είναι πολλών μεγεθών και τα περισσότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας περιοχής θεωρούνται ως μέρη – τόποι της βάσης του συνολικού τουριστικού πόρου του προορισμού και περιλαμβάνουν στοιχεία του φυσικού και του τεχνητού ή ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, γιορτές, δραστηριότητες, εγκαταστάσεις, φιλοξενία και μεταφορικές υπηρεσίες. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά διακρίνονται σε δυο μεγάλες ομάδες (Καραγιάννης κ.ά., 2006:304):

A. Κύριοι τουριστικοί πόροι, είναι αυτοί που έχουν τη δυνατότερη ελκτική δύναμη και συνήθως αντιπροσωπεύουν το βασικό παράγοντα παρακίνησης στη διαδικασία λήψης της απόφασης για το ταξίδι του τουρίστα.
B. Ενισχυτικοί τουριστικοί πόροι, είναι αυτοί που συμπληρώνουν τους κύριους πόρους ενός προορισμού και συμβάλλουν στην προσέγγιση του υποψήφιου επισκέπτη.

Κανένας προορισμός, στην πραγματικότητα, δε διαθέτει έναν κύριο πόρο «αυτόνομο», αλλά ένα σύνολο πόρων που μεταξύ τους είναι αλληλοενισχυτικοί και που όταν συνδυάζονται γίνονται αμάγαλμα και σχηματίζουν ένα σύνθετο κύριο θέλγητρο (Καραγιάννης κ.ά., 2006:305).

1.8.1 Οι Φυσικοί Πόροι

Στους φυσικούς πόρους περιλαμβάνονται οι διάφορες πτυχές του εδάφους και του τοπίου (το εδαφολογικό ή γεωγραφικό ανάγλυφο), τα είδη της άγριας φύσης (άγρια πανίδα και χλωρίδα), τα χαρακτηριστικά του νερού (λίμνες, ποτάμια, καταρράκτες), τα οποία συνήθως αποτελούν ένα κεντρικό στοιχείο για την προσέλκυση τουριστών, ενώ σε ορισμένες περιοχές μπορεί να αποτελούν το σημαντικότερο χαρακτηριστικό (π.χ. παραθαλάσσια θέρετρα, βουνοπλαγιές για σκι, κ.α.). Το κλίμα παίζει σημαντικό ρόλο και θεωρείται ως ένας κυρίαρχος παράγοντας στα πλαίσια της εποχικής αλλαγής, αφού επηρεάζει τις κατηγορίες των άλλων πόρων (π.χ. θρησκευτικές και αγροτικές γιορτές, το εποχικό σκι, κλπ), (Καραγιάννης κ.ά., 2006:305).

Οι φυσικοί πόροι αποτελούν ανεκτίμητο τουριστικό πλεονέκτημα και είναι θεμελιώδεις για την τουριστική ανάπτυξη, σχεδόν σε όλους τους προορισμούς και τείνουν να γίνουν το θεμέλιο πάνω στο οποίο αναπτύσσονται οι άλλοι πόροι (Καραγιάννης κ.ά., 2006:305).

1.8.2 Οι Πολιτιστικοί Πόροι

Οι πολιτιστικοί πόροι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών και περιλαμβάνουν στοιχεία από τον τρόπο ζωής του παρελθόντος και του παρόντος, νοοτροπίες και κοινωνικά χαρακτηριστικά, επίσης περιλαμβάνουν και στοιχεία της ιστορίας του τόπου (π.χ. αρχαία μνημεία και ερείπια, κάστρα, φρούρια και ιστορικές οικίες), στοιχεία βασισμένα σε ιστορικά γεγονότα και ιστορικά αντικείμενα (π.χ. μουσεία, περιοχές ιστορικής κληρονομιάς), αλλά και κατασκευές (κτήρια, οικήματα) σε ιστορικές πόλεις και κωμοπόλεις, γιατί πραγματικά ένα περιβάλλον με ελκυστικά κτήρια αποτελεί ένα σημαντικό γνώρισμα των περισσότερων προορισμών (Καραγιάννης κ.ά., 2006:306).

Οι πολιτιστικοί πόροι περιλαμβάνουν και τις θρησκευτικές δοξασίες και πεποιθήσεις, τα στοιχεία της εθνικότητας, άλλες όψεις του τρόπου ζωής ενός ιδιαίτερου πολιτισμού των ντόπιων κατοίκων, τα σπουδαία γεγονότα, τις τοποθεσίες όπου εξελίχθηκαν σημαντικά γεγονότα (Καραγιάννης κ.ά., 2006:307).

1.8.3 Οι Διοργανώσεις Εκδηλώσεων

Η διοργάνωση εκδηλώσεων αποτελεί ιδιαίτερη κατηγορία πόρων και περιλαμβάνει σειρά από γιορτές, πρωταθλήματα και επαγγελματικές δραστηριότητες, που εξυπηρετούν και τους τουρίστες και τους επιχειρηματίες (Καραγιάννης κ.ά., 2006:308).

Οι διοργανώσεις όταν πραγματοποιούνται σε τακτική βάση, βοηθούν στο να σχηματιστεί η εικόνα του προορισμού, αλλά αποβαίνουν χρήσιμες μόνο εάν πρόκειται να προσελκύσουν ένα σημαντικό αριθμό επισκεπτών, ή εάν πρόκειται να συμπληρώσουν τις δραστηριότητες των επισκεπτών του τουριστικού προορισμού (Καραγιάννης κ.ά., 2006:308).

1.8.4 Οι Τουριστικές Υπηρεσίες

Σύνολο τουριστικών πόρων αποτελούν όλες εκείνες οι υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για να υπάρξει ο τουρισμός σε έναν προορισμό, γνωστές και ως «τουριστική υποδομή» και σε αυτές περιλαμβάνονται τα προφανή χαρακτηριστικά της διαμονής και της σίτισης, αλλά και οι πτυχές της μεταφοράς, της φιλοξενίας και γενικά οι υπηρεσίες προορισμού (Καραγιάννης κ.ά., 2006: 310).

1.9 Τα Οφέλη του Τουρισμού

Σε αντίθεση με τις άλλες βιομηχανίες αντίστοιχου μεγέθους και σημασίας σε όλον τον κόσμο, η βιομηχανία των ταξιδιών και του τουρισμού μπορεί να έχει και σημαντική θετική συνεισφορά στο φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον του τουρισμού. Το γεγονός ότι δίνει τη δυνατότητα να τονιστούν αυτές οι θετικές, βιώσιμες συνεισφορές, είναι που κάνει τα ταξίδια και τον τουρισμό τόσο σημαντικά για την ανάπτυξη στον 21^{ο} αιώνα (Middleton V. και Hawkins R., 2004:39).

Τα οφέλη του τουρισμού γενικότερα είναι αρκετά, σε μια σχετική αναφορά στο σύγγραμμα του Βασιλειάδη (2009), επισημαίνονται τα εξής:

- Δημιουργία απασχόλησης.
- Προώθηση του εισοδήματος σε τοπικό επίπεδο οικονομίας, μέσω πολλαπλής επίδρασης.
- Συμβολή στη διατήρηση της τοπικής οικονομίας.
- Δημιουργία εσωτερικών και βιομηχανικών επενδύσεων.
- Επαναγέννηση της οικονομίας και δόμηση οικονομίας των περιοχών.

Τα θετικά αποτελέσματα που απορρέουν από τον αειφορικό τουρισμό, παρουσιάζονται παρακάτω (coastlearn.org, 2012):

- Ο τουρισμός ως μέσο για διατήρηση της ειρήνης.

Τα ταξίδια φέρνουν τους ανθρώπους σε επαφή μεταξύ τους. Λόγω του εκπαιδευτικού χαρακτήρα του αειφορικού τουρισμού, μπορεί να καλλιεργηθεί σιωπηρά ένα κλίμα κατανόησης ανάμεσα στους ανθρώπους και τους πολιτισμούς και να προωθηθούν πολιτιστικές ανταλλαγές ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και τους επισκέπτες. Με τον τρόπο αυτό, αυξάνονται οι πιθανότητες για τους ανθρώπους να αναπτύξουν αμοιβαία συμπάθεια και κατανόηση και να μειωθούν οι προκαταλήψεις.

- Ενδυνάμωση των κοινωνιών.

  Οι θέσεις εργασίας που προσφέρει ο τουρισμός, μπορούν να αποτελέσουν πολύ σημαντικό κίνητρο για τη μείωση των μεταναστευτικών φαινομένων που σημειώνονται κυρίως στις αγροτικές περιοχές. Η τοπική κοινωνία μπορεί επίσης να αυξήσει την επιρροή της στην τουριστική ανάπτυξη, καθώς και να βελτιώσει τις θέσεις εργασίας και τις προοπτικές για κέρδος μέσα από επαγγελματική τουριστική κατάρτιση, επιχειρηματική ανάπτυξη και οργανωτικές δεξιότητες.

- Η ανάπτυξη των εγκαταστάσεων ως όφελος για τους κατοίκους.

  Σε περιπτώσεις όπου η τουριστική βιομηχανία υποστηρίζει τη δημιουργία κοινοτικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών οι οποίες δεν θα είχαν αλλιώς τη δυνατότητα να αναπτυχθούν, τότε μπορεί να αποφέρει υψηλότερα στάνταρ στον προορισμό. Στις ωφέλειες περιλαμβάνονται οι αναβαθμισμένες υποδομές, οι βελτιώσεις σε θέματα υγιεινής και συγκοινωνιών, οι νέες αθλητικές και αναψυχικές εγκαταστάσεις, τα εστιατόρια και οι δημόσιοι χώροι, καθώς και μια μαζική εισροή καλύτερης ποιότητας αγαθών και ειδών διατροφής.

- Αναζωογόνηση πολιτισμού και παραδόσεων.

  Μέσω του αειφορικού τουρισμού μπορεί να βελτιωθεί η διατήρηση και η μετάδοση των πολιτιστικών και ιστορικών παραδόσεων. Η συμβολή του αειφορικού τουρισμού στη διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων συνήθως συνεπάγεται την προστασία της τοπικής κληρονομιάς ή την αναζωογόνηση αυτοχθόνων πολιτισμών με την ενεργοποίηση, για παράδειγμα, της τοπικής παράδοσης.

- Τουρισμός που ενισχύει την κοινωνική εμπλοκή και υπερηφάνεια.

  Σε μερικές περιπτώσεις, ο τουρισμός επίσης βοηθά στην ανύψωση της τοπικής ευαισθητοποίησης σχετικά με την οικονομική αξία των φυσικών και των πολιτιστικών περιοχών. Ενισχύει ένα αίσθημα υπερηφάνειας για την τοπική και την εθνική κληρονομιά και ενδιαφέροντος για τη διατήρησή τους. Γενικότερα, η εμπλοκή

των τοπικών κοινωνιών στην ανάπτυξη και τη λειτουργία αειφορικού τουρισμού φαίνεται ότι αποτελεί μια σημαντική συνθήκη για την αειφορική χρήση και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Επί πρόσθετα, από μια διαφορετική πηγή αναφέρονται τα εξής οφέλη τουρισμού (Βλιώρας, 2005):

- ικανοποίηση μορφωτικών αναγκών
- γνωριμία ηθών, εθίμων, πολιτισμού, ανθρώπων, χώρων, παιδείας, νοοτροπίας,
- προώθηση συναδέλφωσης/αλληλοκατανόησης των λαών (ανεπίσημοι πρεσβευτές)
- ειρήνη
- ηρεμία, αναζωογόνηση, ψυχική ισορροπία
- αξιόλογη πηγή πλούτου
- εμφάνιση νέων επαγγελμάτων
- παροχή εργασίας/καταπολέμηση ανεργίας
- οικονομικές ωφέλειες: εισροή συναλλάγματος, ανάπτυξη εμπορίου
- αναπτυξιακά έργα: δρόμοι, αεροδρόμια, λιμάνια
- ενίσχυση υπαίθρου
- τροχοπέδη στην αστυφιλία, μετανάστευση
- (ενδεχόμενη) προβολή/διαφήμιση της χώρας.

Επί πρόσθετα ο τουρισμός σε κάθε περίπτωση παρουσιάζει σημαντικά οφέλη για τους ίδιους τους κατοίκους του εκάστοτε τουριστικού προορισμού. Τα οφέλη αυτά είναι (Καραγιάννης κ.α., 2006:206):

1) Οι τουρίστες πληρώνουν φόρο αγοράς των αγαθών που καταναλώνουν και ορισμένες φορές και ειδικούς φόρους, όπως είναι αυτοί που πληρώνουν στα δωμάτια των ξενοδοχείων. Τούτοι οι φόροι βοηθούν στο να διασφαλιστούν ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες για τους πολίτες, χωρίς ωστόσο να επιβαρύνονται οι ίδιοι με επιπλέον φόρους.
2) Ο τουρισμός προκαλεί ιδρύσεις εστιατορίων, μουσείων, καταστημάτων με ιδιαίτερο χαρακτήρα και άλλων δημιουργικών δραστηριοτήτων, υποστηρίζει όλα αυτού του είδους τα εγχειρήματα, που εκτός από τους επισκέπτες – τουρίστες μπορούν να απολαύσουν και οι ντόπιοι και συνεπώς σημαίνει ότι έτσι βελτιώνεται και επαυξάνεται η ποιότητα του τοπικού τρόπου ζωής.

3) Ο τουρισμός είναι μια βιομηχανία εκτάσεως εργασίας και απαιτεί μεγάλο αριθμό εργαζομένων, σε σύγκριση με το ύψος των επενδύσεων και πρόκειται για εργασίες που γενικά απαιτούν μέτριες γνώσεις και προσόντα, που τα αποκτά κάποιος φθηνά και με ταχύρυθμη εκπαίδευση.
4) Ο τουρισμός αποτελεί μια ακόμα πηγή εισροής εισοδημάτων (πέρα από τη γεωργία και την κτηνοτροφία, τις εξορυκτικές βιομηχανίες και τα άλλα εργοστάσια) και είναι θέμα ντόπιου πληθυσμού ενός τόπου να αυξήσει τον αριθμό των ξένων επισκεπτών εκεί και να αναδείξουν τις φυσικές ομορφιές του τόπου ή τα άλλα αποθέματα του τουρισμού.

1.10 Τα Οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» να υφίστανται τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Είναι μία μορφή τουρισμού, η οποία δεν καταστρέφει το περιβάλλον και δεν επιφέρει τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί ο μαζικός τουρισμός στις περιοχές που αναπτύσσεται. Θεωρείται μικρής κλίμακας ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς. Ο τρόπος ανάπτυξης έχει αφενός λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις κοινωνικές και πολιτιστικές και αφετέρου έχει μεγαλύτερες πιθανότητες ευνοϊκής αποδοχής από τον τοπικό πληθυσμό από ότι ο μαζικός τουρισμός (Ματζουράνη κ.ά., 2006:51).

Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των αρνητικών σχολίων που αποδίδονται στο μαζικό τουρισμό, πολλά κράτη διαμορφώνουν την πολιτική τους προς την ενθάρρυνση πιο ήπιων (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού, αναζητώντας έτσι μια λύση για τα μακροχρόνια προβλήματα που έχουν προκληθεί από την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη (Ανδριώτης, 2003).

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει διάφορα πλεονεκτήματα όπως (Ιωάννου, 2012: 10):

1. Σέβεται το περιβάλλον και τον πολιτισμό.
2. Προβάλλει την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου.
3. Αξιοποιεί την τοπική κουζίνα και προωθεί έτσι τα τοπικά προϊόντα.
4. Ωφελεί τους πολλούς και τους μικρούς (και όχι τους πολλούς και τους μεγάλους).

5. Προσφέρει στους τουρίστες εμπειρίες με ποιότητα και «χρώμα».
6. Συμβάλλει στην επιβίωση και αναζωογόνηση της υπαίθρου.

1.11 Οι Επιπτώσεις του Τουρισμού

Ο τουρισμός πέρα από τα σημαντικά οφέλη που παρουσιάζει, επιφέρει κι ένα κάποιο κόστος, το οποίο δε δύναται να παραλείψουμε να αναφέρουμε. Το κόστος του τουρισμού κατά τον Swarbrooke, στο σύγγραμμα του Βασιλειάδη (2009), είναι:

- Πολλά επαγγέλματα είναι εποχικά και έχουν χαμηλές αμοιβές.
- Ευκαιριακό κόστος, δέσμευση χρημάτων στον τουρισμό.
- Η ανάγκη για ακριβές επενδύσεις σε έργα υποδομών, που ίσως να χρειάζονται μόνο εποχικά.
- Υπέρ εξάρτηση από τον τουρισμό, με αποτέλεσμα η τοπική οικονομία να είναι τρωτή, λόγω των συνεχών αλλαγών της τουριστικής αγοράς.

1.11.1 Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις

Η βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων επηρεάζεται από πολυάριθμους παράγοντες. Ορισμένοι τύποι τουριστικής χρήσης επηρεάζουν περισσότερο τα οικοσυστήματα σε σχέση με κάποιους άλλους τύπους. Ο Cohen (1978) προσδιόρισε τέσσερις παράγοντες που συνεισφέρουν στην περιβαλλοντική επίδραση από τις τουριστικές εξελίξεις (Gartner, 2001:143-163):

1. Η ένταση της τουριστικής χρήσης και ανάπτυξης στην περιοχή. Η ένταση καθορίζεται από τον αριθμό των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή, τη διάρκεια της εκεί παραμονής τους, τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν και το επίπεδο της ανάπτυξης που υπάρχει για την κάλυψη των αναγκών των τουριστών (Gartner, 2001:143).
2. Η ανθεκτικότητα του οικοσυστήματος. Κάθε οικοσύστημα είναι διαφορετικό. Ορισμένα μπορούν να αντέξουν μεγάλες πιέσεις χωρίς να δείξουν σημάδια υποβάθμισης. Σε άλλα ακόμα και οι μικρότερες αλλαγές μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές (Gartner, 2001:146).
3. Το χρονικό πλαίσιο που έχει θέσει ο εκάστοτε επενδυτής. Όσο τα βραχυπρόθεσμα κέρδη κυριαρχούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των επιχειρήσεων που

προσφέρουν τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες, θα υπάρχουν και περιβαλλοντικές επιπτώσεις (Gartner, 2001:162).

4. Αρχικά, οι τουρίστες μπορεί να προσελκυστούν σε μια περιοχή εξαιτίας των μοναδικών ή αισθητικά όμορφων φυσικών της πόρων. Καθώς ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται, αυξάνεται και η κλίμακα της ανάπτυξης που απαιτείται προκειμένου να τους εξυπηρετήσει, με φυσικό επακόλουθο τις περιβαλλοντικές αλλοιώσεις (Gartner, 2001:163).

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού γίνονται εμφανείς σε πολλά επίπεδα. Στο τοπικό επίπεδο, οι κοινωνίες -υποδοχής υποφέρουν από τον ανταγωνισμό για σπάνιους πόρους (γη, γλυκό νερό), από τη ρύπανση του αέρα και των νερών, από θόρυβο. Στο περιφερειακό επίπεδο, η απώλεια βιοτόπων και βιοποικιλότητας η ρύπανση του αέρα και των νερών. Στο παγκόσμιο επίπεδο, εκπομπές ρύπων από τα οχήματα και η αποδάσωση μεγάλων περιοχών, μπορεί να συμβάλλουν στις κλιματικές αλλαγές. Ο τουρισμός διαφέρει από τις υπόλοιπες ανθρώπινες δραστηριότητες διότι δεν δημιουργεί νέα περιβαλλοντικά προβλήματα, αλλά - με τους μεγάλους αριθμούς επισκεπτών -επιδεινώνει τις ήδη υπάρχουσες πιέσεις σε κάθε περιοχή (Καλαϊτζιδάκη, 1995).

1.11.2 Κοινωνικο-πολιτιστικές Επιπτώσεις

Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες δε θα είχαν καμία βάση για την τουριστική βιομηχανία, χωρίς τον τοπικό πολιτισμό τους. Πολλοί τουρίστες θέλουν να βιώνουν την κουλτούρα της χώρας που επισκέπτονται. Έτσι, ο τουρισμός έχει μια διφορούμενη συνέπεια για τον πολιτισμό: από τη μια πλευρά δημιουργεί μια οικονομική αξία που μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση του πολιτισμού και από την άλλη, ο πολιτισμός μπορεί να καταστραφεί ή να αλλοιωθεί από τον τουρισμό, όταν η γοητεία του πολιτισμού αντικαθίσταται από τη μίμηση, η οποία μπορεί να αφορά τον τρόπο ζωής, την παραδοσιακή μουσική, και άλλα (Καραγιάννης κ.ά., 2006:198).

Ενώ ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει στη διατήρηση και στην αναζωογόνηση της παραδοσιακής τέχνης, δημιουργώντας ζήτηση για αυτά τα προϊόντα, στην πορεία εξαιτίας αυτής της ζήτησης, επέρχονται αλλαγές στη μορφή της παραδοσιακής τέχνης, η οποία πλέον

αποσκοπεί μόνο στο να καλύψει την υφιστάμενη τουριστική ζήτηση, οπότε και εξελίσσεται σε μια «φολκλορική διαδικασία» παραγωγής απομιμήσεων (Καραγιάννης κ.ά., 2006:198).

Λόγω του γεγονότος ότι ο τουρισμός αφορά τη μετακίνηση ανθρώπων σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες και την καλλιέργεια κοινωνικών σχέσεων ανάμεσα σε άτομα τα οποία διαφορετικά δεν θα συναντιόνταν, μπορεί να παρουσιαστούν πολιτιστικές αντιθέσεις ως αποτέλεσμα των διαφορών που διακρίνουν τους πολιτισμούς, τις εθνικές και θρησκευτικές ομάδες, τις αξίες, τον τρόπο ζωής, τις γλώσσες και τα επίπεδα ευημερίας. Η συμπεριφορά των τοπικών κατοίκων απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη μπορεί να παρουσιαστεί μέσα από τα στάδια της ευφορίας όπου οι επισκέπτες είναι ιδιαίτερα καλοδεχούμενοι, της απάθειας, της ενόχλησης και πιθανώς του ανταγωνισμού όταν αρχίζει να αναπτύσσεται αντιτουριστική συμπεριφορά ανάμεσα στους τοπικούς (coastlearn.org).

Ακόμα μια αρνητική παράμετρος που μπορεί να επέλθει από τον τουρισμό είναι η εγκληματικότητα. Το ποσοστό εγκληματικότητας τυπικά αυξάνεται με την αύξηση και την αστικοποίηση μιας περιοχής. Η αύξηση του μαζικού τουρισμού συνοδεύεται συχνά από αυξημένη εγκληματικότητα. Η παρουσία ενός μεγάλου αριθμού τουριστών που διαθέτουν για ξόδεμα πολλά λεφτά και συχνά κουβαλούν τιμαλφή όπως κάμερες και κοσμήματα, έλκει περισσότερο τους εγκληματίες και συνεπάγεται δραστηριότητες, όπως ληστείες ή εμπόριο ναρκωτικών. Επιπλέον, αν και ο τουρισμός δεν είναι η αιτία για σεξουαλική εκμετάλλευση, παρόλα αυτά παρέχει εύκολη πρόσβαση σε αυτήν (coastlearn.org).

1.11.3 Οικονομικές Συνέπειες

Ο τουρισμός μπορεί να περιλαμβάνει πολλές έμμεσες δαπάνες οι οποίες μπορούν να έχουν δυσάρεστα οικονομικά αποτελέσματα στην τοπική κοινότητα που τις φιλοξενεί. Αναλυτικότερα:

- Διαρροές στο εισόδημα.

Το άμεσο εισόδημα για μια περιοχή είναι το ποσό των τουριστικών δαπανών που παραμένει εντός των συνόρων της περιοχής. Πολύ συχνά, όμως, αυτό είναι ένα σχετικά μικρό ποσό λόγω της "διαρροής" που υπάρχει, δηλαδή του χρηματικού εκείνου ποσού που χάνει μια περιοχή εξαιτίας των δασμών, των κερδών και των αμοιβών που πληρώνονται εκτός της περιοχής και των δαπανών για τις εισαγωγές. Επίσης, στην περίπτωση που οι

τουρίστες απαιτούν πρότυπα εξοπλισμού, διατροφής και άλλων προϊόντων τα οποία δεν μπορεί να προσφέρει η χώρα που φιλοξενεί. Στις περισσότερες πλήρως οργανωμένες τουριστικές περιηγήσεις, περίπου το 80% των ταξιδιωτικών δαπανών διοχετεύεται ως έσοδο στις αεροπορικές εταιρείες, τις διεθνείς επιχειρήσεις (οι οποίες συχνά έχουν την έδρα τους στη γενέτειρα χώρα των ταξιδιωτών) και όχι στις τοπικές επιχειρήσεις ή στους εργαζόμενους. Οι τοπικές επιχειρήσεις συχνά αντιμετωπίζουν τη σοβαρή μείωση του εισοδήματός τους από τους τουρίστες, λόγω της δημιουργίας ολοκληρωμένων πακέτων διακοπών (όπου συμπεριλαμβάνονται όλα τα έξοδα). Όταν οι τουρίστες παραμένουν στο ίδιο κρουαζιερόπλοιο ή θέρετρο καθόλη τη διαμονή τους, όπου τους παρέχεται οτιδήποτε χρειαστούν, εκεί θα διοχετεύσουν όλο τους το εισόδημα. Αυτό σημαίνει ότι η τοπική κοινωνία δεν έχει την ευκαιρία να επωφεληθεί από τον τουρισμό (coastlearn.org).

- Κόστος υποδομών.

Αναπτυξιακές παρεμβάσεις στον τομέα του τουρισμού είναι δυνατό να κοστίσουν αρκετά ακριβά για την τοπική κυβέρνηση και τους φορολογούμενους πολίτες. Οι υπεύθυνοι ανάπτυξης υπάρχει περίπτωση να επιθυμούν από την κυβέρνηση τη βελτίωση του αεροδρομίου, των δρόμων και άλλων υποδομών. Δυνατότητες για μειωμένους φόρους και άλλα χρηματοδοτικά πλεονεκτήματα για δαπανηρές δραστηριότητες. Οι δημόσιοι πόροι που δαπανούνται για επιδοτούμενες υποδομές ή για τους μειωμένους φόρους, είναι πιθανό να προκαλέσουν ελάττωση των κυβερνητικών επενδύσεων σε άλλους κρίσιμους τομείς όπως αυτοί της εκπαίδευσης και της υγείας (coastlearn.org/).

- Αύξηση στις τιμές

Οι αυξημένες απαιτήσεις των τουριστών για βασικές υπηρεσίες και αγαθά συχνά προκαλούν αυξήσεις των τιμών, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τους τοπικούς κατοίκους, το εισόδημα των οποίων δεν μπορεί να αυξηθεί αναλογικά (coastlearn.org).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΕΑ (ΤΖΙΑ)

2.1 Η Νήσος Κέα (Τζιά)

Η Κέα είναι ένα από τα λιγότερο δημοφιλή αλλά και πιο όμορφα νησιά των Κυκλάδων. Παρά την σταθερά αναπτυσσόμενη τουριστική της υποδομή, η Κέα διατηρεί την φυσική ομορφιά της, τη γραφικότητα και τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της, συνδυάζοντας την ηρεμία με την ψυχαγωγία (United Online S.A., 2012). Η Κέα (Τζια) βρίσκεται ανάμεσα στη νοτιοανατολική ακτή της Αττικής και τα νησιά της Κύθνου, της Σύρου και της Άνδρου (United Online S.A., 2012).

Η Κέα ανήκει διοικητικά στο νομό Κυκλάδων και αποτελούν μαζί με την Κύθνο και τη Μακρόνησο την Επαρχεία Κέας. Βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα αφού απέχει μόλις 16 μίλια, δηλαδή μία ώρα με το καράβι από το Λαύριο. Έχει έκταση 132τ.χλμ. και το ανάγλυφο της είναι αρκετά έντονο. Στη ΒΔ πλευρά βρίσκεται το λιμάνι της Κορησσίας (κόλπος Αγίου Νικολάου), το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά προστατευμένα λιμάνια της Μεσογείου (kea-tzia.gr , 2009).

Οφείλει το σημερινό της όνομα στον Κέω από την Ναύπακτο, ήρωα που κατέλαβε το νησί. Στις πηγές και τη βιβλιογραφία αναφέρεται και ως Υδρούσα, Κέως, Κεία, Cia, Cea. Όμως, εξαιτίας τοπικής διαλέκτου, έχει πλέον επικρατήσει να λέγεται Τζιά (kea-tzia.gr , 2009).

Η Κέα είναι το δυτικότερο κατοικήσιμο νησί των Κυκλάδων και έχει μήκος ακτών 88 χιλιόμετρα. Το ψηλότερο βουνό είναι ο Προφήτης Ηλίας με υψόμετρο 568 μέτρα. Επίσης στο νησί υπάρχει ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά λιμάνια (όρμοι) της Μεσογείου, ο κόλπος του Αγίου Νικολάου. Η Κέα έχει πληθυσμό 2.420 άτομα στην απογραφή του 2011 και πρωτεύουσα του νησιού είναι η Ιουλίδα. Το κύριο λιμάνι της Κέας είναι η Κορησσία (wikipedia, 2012) .

Με 132 τετ. χλμ. έκτασης, ακτών η Κέα είναι το 6ο σε μέγεθος νησί των Κυκλάδων. Η Κέα απέχει 20χλμ. ανατολικά από τις ακτές της νότιας Αττικής και 30 από τις νότιες ακτές της Εύβοιας. Νότια του νησιού σε απόσταση 12χλμ. βρίσκεται η Κύθνος. Σε σχήμα αμύγδαλου η Κέα χωρίς μεγάλους κόλπους, εκτός από το υπήνεμο εντυπωσιακό λιμάνι του Αγ. Νικολάου που βρίσκεται στη ΒΔ πλευρά του νησιού και το ευάλωτο στους βοριάδες κόλπο του Οτζιά. Η Κέα χαρακτηρίζεται από ένα περίπλοκο ανάγλυφο όπου πολλές

παράλληλες κορυφογραμμές που φτάνουν τα 500μ. υψόμετρο τη διασχίζουν κατά μήκος. Το περίπλοκο αυτό ανάγλυφο χαρίζει στον επισκέπτη που φτάνει στο νησί, εικόνες και τοπία που μεταβάλλονται συνεχώς. Η πρώτη εικόνα που συναντά ο επισκέπτης είναι η κλασσική του γυμνού αλλά συνάμα και τόσο γοητευτικού τοπίου των κυκλαδονησιών που γρήγορα όμως μεταβάλλεται όπως προχωρά κανείς στο εσωτερικό της Τζιας, καθώς η βλάστηση, κυρίως βελανιδιές, καλύπτουν μεγάλα τμήματα του νησιού. Η Υδρούσα των αρχαίων ακόμα κρύβει αρκετά νερά που τ' ανακαλύπτει κάποιος καθώς επισκέπτεται το νησί (pezoporia.gr, 2004).

Η Κέα με την πλούσια ενδοχώρα της διαφέρει από πολλά άλλα νησιά καθώς κάποιος βλέπει τους περισσότερους κατοίκους της ν' ασχολούνται με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία και πολύ λιγότερους ν' ασχολούνται με το ψάρεμα, καθώς το νησί αντικρίζει τον συνήθως φουρτουνιασμένο Κάβο Ντόρο (pezoporia.gr, 2004).

Μερικές από τις περιοχές[1] της Τζιάς είναι (kea.gr):

- Κορησσία

  Ο κόλπος του Αγίου Νικολάου στη Κορησσία, το φυσικό λιμάνι της Κέας είναι ο πρώτος σταθμός που θα σταθεί ο επισκέπτης. Μετά το φουρτουνιασμένο Κάβο Ντόρο, τα λευκά σπίτια με τις κεραμιδένιες στέγες. Γραφικός παραθαλάσσιος αυτός ο οικισμός είναι το κυριότερο τουριστικό κέντρο του νησιού.

- Ιουλίδα

  Η Ιουλίδα είναι η πρωτεύουσα του νησιού και σημείο αναφοράς της ιστορίας της Κέας. Η διαδρομή των 5,5 χιλιομέτρων από την Κορησσία. Η είσοδος του οικισμού είναι ένα στεγάδι που οι τοίχοι του έχουν φιλοτεχνηθεί από τον ζωγράφο Α. Φασιανό. Τους επισκέπτες υποδέχονται γραφικά μαγαζιά και ταβερνάκια. Η Ιουλίδα, χτισμένη στη θέση της αρχαίας πόλης, διακατέχεται από μια σπάνια διακριτικότητα που προχωρώντας στην καρδιά της, αποκαλύπτει τις ομορφιές της. Περιδιαβαίνοντας στα λιθόστρωτα στενά δρομάκια με τα στεγάδια εντυπωσιάζεται κανείς από το παραδοσιακό χρώμα και την αρχιτεκτονική της.

  Η πρωτεύουσα του νησιού είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στην πλαγιά λόφου, μακριά από τη θάλασσα. Αποτελείται από τέσσερις συνοικίες που διατηρούν τον οικιστικό

[1] Οι περιοχές της Τζιάς, αποτυπώνονται με επιτυχία στο *διάγραμμα 2.1*, το οποίο εμπεριέχεται στο παράρτημα Α του συγγράμματος.

τους χαρακτήρα. Τα κάτασπρα σπίτια, τα στενά πέτρινα, βαμμένα λευκά δρομάκια, οι πολλές καμάρες με τα στεγάδια, τα ερείπια του ενετικού κάστρου από όπου έχει κανείς μια μοναδική θέα, συνθέτουν τη γοητευτική εικόνα της Χώρας (hellas.teipir.gr, 2000).

- Οτζιάς

  Ο Οτζιάς είναι ένας παραθεριστικός οικισμός και οι πέτρινες εξοχικές κατοικίες που είναι χτισμένες γύρω από τον κόλπο, αφομοιώνονται από το περιβάλλον ενώ δύο λευκά γραφικά εκκλησάκια, ο Άγιος Σώστης και ο Άη Γιώργης, στολίζουν την κάθε πλευρά του.

- Βουρκάρι

  Το Βουρκάρι απέχει από την Κορησσία περίπου 2 χιλιόμετρα. Πρόκειται, για ένα όμορφο ψαροχώρι, που παρά την τουριστική του ανάπτυξη διατηρεί το παραδοσιακό του χρώμα. Τους καλοκαιρινούς μήνες βάζει τα καλά του και υποδέχεται στο γραφικό και ασφαλές λιμανάκι του, δεκάδες ιστιοφόρα και σκάφη αναψυχής και τότε φαντάζει η πλωτή γοητεία του, σε όλο της το μεγαλείο.

- Κούνδουρος

  Στην νότια Τζια, 16 χιλιόμετρα από την Ιουλίδα, βρίσκεται ο Κούνδουρος. Τουριστικός οικισμός με πανέμορφες αμμουδερές παραλίες που υποδέχονται η μια την άλλη και εντυπωσιακούς πετρόχτιστους μύλους που κατοικούνται.

- Κάτω Μεριά

  Η πιο αγροτική περιοχή του νησιού, καλύπτει τη νοτιοανατολική του πλευρά συγκεντρώνοντας τον μεγαλύτερο σε αριθμό πληθυσμό των τζιώτικων εξοχών. Γύρω από την εκκλησιά του Αγίου Νικολάου συγκεντρώνονται οι βασικές εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης των ανθρώπων της Κατωμεριάς: Σχολεία, αγροτικές αποθήκες, μικρό εμπορικό κέντρο. Λιθόστρωτα μονοπάτια οδηγούν από τα κατωμερίτικα υψώματα, στην ακτή της Καρθαίας. Της επιφανέστερης από τις τέσσερις αρχαίες πόλεις του νησιού, με τα εντυπωσιακά ερείπια ναών και άλλων οικημάτων, περιστοιχισμένης από τ' απομεινάρια των τειχών, του θεάτρου και του λιμανιού της. Οι πηγές της αρχαίας πόλης, ο Βαθυπόταμος, το Καλαμίτσι και ο Καλοδούκας, συντηρούν και σήμερα τους μακρινούς κατωμερίτικους κήπους, που προσφέρουν στους καλλιεργητές τους αγνά, δυσεύρετα σήμερα για την ποιότητά τους προϊόντα.

2.2 Η Ιστορία της Κέας

Πλούσια είναι η ιστορία του νησιού, αλλά και οι ονομασίες που πήρε στα χρόνια που πέρασαν μέχρι το σημερινό Κέα-Τζιά (kea-meltemi.gr, 2010):

· Υδρούσσα: εξ αιτίας των πολλών νερών και της πυκνής βλάστησης.

· Εύξαντις: Από τον Ευξάντιο, γιο του Μίνωα και της Κείας Δεξιθέας. Ο Ευξάντιος θεωρείται ένας από τους ιδρυτές της Κορησσίας.

· Σειρίη**:** Αναφέρεται σαν ένα λαμπρό αστέρι που κατέκαιε το νησί και δημιουργούσε ξηρασία.

· Κέως: Από τον ήρωα Κέω που ήρθε αποικιστής στο νησί επικεφαλής Λοκρών.

· Τετράπολις: Στη Γεωμετρική περίοδο η Τζιά αποτελείτο από 4 κράτη αυτόνομα με δικό τους νόμισμα κι αλλά με κοινή νομοθεσία. Μόνο σε περίπτωση εξωτερικού κινδύνου συγκροτούσαν ομοσπονδία για κοινό αγώνα.

· Ζία: Στην εποχή των Ενετών.

· Κέα: Η σημερινή επίσημη ονομασία του νησιού.

· Τζια: Η σημερινή ονομασία του νησιού στην καθομιλουμένη.

Η ιστορία της Κέας αποτυπώνεται πλήρως από την εγκυκλοπαίδεια μείζονος ελληνισμού (www2.egeonet.gr, 2006):

Σύμφωνα με τη μυθολογία, οι Νύμφες ήταν οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού και ζούσαν κοντά στις πηγές, εξαιτίας των οποίων η Κέα τότε ονομαζόταν Υδρούσσα. Μετά την εκδίωξή τους από ένα λιοντάρι, ανομβρία έπληξε το νησί μέχρι την έλευση του γιου του Απόλλωνα Αρισταίου, ύστερα από παράκληση των κατοίκων. Ο Απόλλωνας ήρθε από τη Θεσσαλία και θυσίασε στο Δία Ικμαίο, θεό της βροχής, και στο Σείριο, με αποτέλεσμα την επαναφορά του κατάλληλου κλίματος στο νησί.

Το όνομα Κέως προέρχεται από τον πρώτο επώνυμο οικιστή του νησιού, τον Κέω, αρχηγό των Λοκρών, από τη Ναύπακτο. Ο όρμος του Αγίου Νικολάου αποτελεί το επίκεντρο

της πρώιμης κατοίκησης του νησιού. Κατά τη Νεολιθική περίοδο, το ακρωτήριο Κεφάλα φιλοξενούσε μία από τις πιο πρώιμες θέσεις των Κυκλάδων, ενώ κατά την εποχή του Χαλκού ο οργανωμένος και οχυρωμένος οικισμός της Αγίας Ειρήνης αποτελούσε ναυτικό και πολιτιστικό σταθμό ανάμεσα στην Ηπειρωτική Ελλάδα και το Αιγαίο, δεχόμενος επιρροές από τον Κυκλαδικό πολιτισμό (3η χιλιετία π.Χ.) και τον κρητομυκηναϊκό κόσμο (2η χιλιετία π.Χ.).

Στους ιστορικούς χρόνους το νησί κατοικήθηκε από τους Ίωνες. Κατά τα Αρχαϊκά χρόνια (7ος-6ος αι. π.Χ.) ιδρύεται η Τετράπολις της Κέως, που αποτελείται από την Ιουλίδα, την Κορησσία, την Ποιήεσσα και την Καρθαία, τα όρια των οποίων καθορίζονται από τη γεωμορφολογία και από επιγραφικές μαρτυρίες. Οι πόλεις-κράτη της Κέας την αναδεικνύουν πολιτιστικά και οικονομικά, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσονται και τα αρχαϊκά ιερά της Κορησσίας και της Αγίας Ειρήνης. Οι λυρικοί ποιητές Σιμωνίδης ο Κείος και Βακχυλίδης, ο σοφιστής Πρόδικος, ο ιατρός Ερασίστρατος και ο φιλόσοφος Αρίστων είναι μερικές από τις σημαίνουσες μορφές της Αρχαιότητας που γεννήθηκαν και έδρασαν στην Κέα, καθώς και σε άλλα κέντρα του Αιγαίου.

Στους Περσικούς πολέμους συμμετείχε με δικά της πλοία στη ναυμαχία του Αρτεμισίου και της Σαλαμίνας, ενώ η γειτνίασή της με την Αθήνα τη μετέτρεψε σε κέντρο εμπορίου και συνέβαλε στην οικονομική άνθησή της με την εκμετάλλευση των μεταλλείων σιδήρου και μίλτου και την ένταξή της στην Αθηναϊκή Συμμαχία. Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο οι Κείοι πολέμησαν στο πλευρό των Αθηναίων, ενώ έλαβαν μέρος και στη Σικελική εκστρατεία. Το 377/376 π.Χ. οι πόλεις της Κέας προσχώρησαν στη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία και το 338 π.Χ. πολέμησαν εναντίον των Μακεδόνων, στη μάχη της Χαιρώνειας. Στους Ελληνιστικούς χρόνους το νησί αποτελεί τμήμα του Κοινού των Νησιωτών και αντικείμενο έριδας των Διαδόχων, που οδηγεί στο τέλος της αυτονομίας των τεσσάρων πόλεων. Τη Ρωμαϊκή περίοδο ο Αντώνιος παραχωρεί την Κέα στην Αθήνα μέχρι το 212 μ.Χ., οπότε με το διάταγμα του Καρακάλλα υπάγεται στη ρωμαϊκή κυριαρχία.

Για τα Βυζαντινά Χρόνια γνωρίζουμε ότι από τον 9ο αι. π.Χ. η Κέα ανήκε στο Θέμα του Αιγαίου, ενώ οι πειρατικές επιδρομές ανάγκασαν τους κατοίκους να οχυρωθούν στο εσωτερικό του νησιού. Το 1207 υποκύπτει στους Φράγκους και εντάσσεται στο Δουκάτο του Αιγαίου υπό το Μάρκο Σανούδο μέχρι το 1537, οπότε πέφτει στα χέρια των Οθωμανών και αποικίζεται από πληθυσμούς Αρβανιτών. Ενδεχομένως τότε επικρατεί και η ονομασία Τζια. Το επίσημο οθωμανικό της όνομα πάντως ήταν Murtat.

Η Κέα υφίσταται μεγάλες καταστροφές το 1668 στο πλαίσιο του Βενετο-οθωμανικού πολέμου, λόγω της υποστήριξής της στους Βενετούς. Από την ίδια εποχή έχουμε ειδήσεις για την ύπαρξη κοινοτικού μηχανισμού στο νησί, που έφερε τον επίσημο τίτλο «Κοινότης της Νήσου Ζίας».

Η Κέα ακμάζει το 18ο αιώνα. Είναι η εποχή που αναπτύσσεται σε εμπορικό και διαμετακομιστικό κέντρο της περιοχής και διατηρεί εμπορικές σχέσεις με προξενεία όλων των Μεγάλων Δυνάμεων. Ο πληθυσμός της φτάνει γύρω στους 3.000-5.000 κατοίκους και ταυτόχρονα απολαμβάνει μια σχετική διοικητική αυτονομία. Κατά το Ρωσο-οθωμανικό πόλεμο (1787-1792) ο απεσταλμένος αξιωματικός της τσαρικής Ρωσίας Λάμπρος Κατσώνης χρησιμοποίησε το λιμάνι της Τζιας ως ορμητήριο των δραστηριοτήτων, ενώ το 1789 πολιορκήθηκε εκεί από τους Οθωμανούς και διέφυγε μέσω μιας στενής λωρίδας γης (το Στενό του Κατσώνη). Κατά το 19ο αιώνα η Κέα συμμετείχε σε πολλές μάχες της Επανάστασης του 1821 (Ακρόπολη, Τρίπολη, Πέτα).

Μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους το νησί ανέπτυξε ισχυρούς φορείς αυτοδιοίκησης και μετατράπηκε σε μια ακμάζουσα αγροτική, κτηνοτροφική και εμπορική κοινότητα. Η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση του 20ού αιώνα και η αστική ανάπτυξη της Αθήνας μείωσαν δραματικά τον πληθυσμό στο νησί, που άρχισε σταδιακά να παρακμάζει. Από το 1941 γνώρισε την κατοχή των δυνάμεων του Άξονα. Απελευθερώθηκε το 1944, μετά την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων. Σήμερα αποτελεί ιδανικό προορισμό διακοπών, πολύ κοντά στην Αθήνα, με πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα.

Ένα από τα σπουδαιότερα κομμάτια της ιστορίας της Κέας είναι το «Κείων Νόμιμον».

Η Κέα ήταν φημισμένη για το πολιτικό της σύστημα και απασχόλησε το μεγάλο φιλόσοφο Αριστοτέλη, ο οποίος με το σύγγραμμά του «Κείων Πολιτεία», αναφέρεται στην υποδειγματική οργάνωση του νησιού. Δυστυχώς, εκτός από ένα απόσπασμα, το έργο του δεν κατάφερε να διασωθεί. Ο νομοθέτης Αριστείδης, ένας από τους επτά μεγάλους σοφούς της αρχαιότητας, καταγόταν από την Κέα και έγινε γνωστός από τους αυστηρούς νόμους που θέσπισε (Golden Greece, 2012).

«Αν δεν μπορεί κάποιος να ζει καλά, ας μη ζει καν κακά». Κάπως έτσι θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε το «Κείων νόμιμον», το έθιμο δηλαδή των κατοίκων της αρχαίας Κέας οι οποίοι, με γενεσιουργό αιτία την πολιορκία τους από τους Αθηναίους, προχώρησαν σε μια βαριά απόφαση, όπως την αναφέρει ο Στράβων: να παίρνουν κώνειο όσοι ξεπερνούσαν τα εξήντα χρόνια της ζωής τους και να πεθαίνουν, ώστε να επαρκεί η τροφή για τους

υπόλοιπους («προσέταττε γαρ ο νόμος τους υπέρ εξήκοντα έτη γεγονότας κωνειάζεσθαι και του διαρκείν τοις άλλοις την τροφήν»). Μια γουλιά κώνειο λοιπόν, δυο κουβέντες παρηγόριας από τους παραλειπόμενους, που ξέρουν ότι θα βρεθούν κι αυτοί αργά ή γρήγορα μπροστά στο ίδιο σταυροδρόμι, στο ίδιο έθιμο, και ιδού μια σίγουρη και ριζική λύση του συνταξιοδοτικού, που δεν μπορεί, θα ταλάνιζε και τους αρχαίους ημών, αφού όλα από αυτούς τα έχουμε πάρει, τα καλά και τα κακά (Μπουκαλάς, 2007).

Ο νόμος ψηφίστηκε κατά την περίοδο πολιορκίας τους από τους Αθηναίους . Για το "Κείων νόμιμον", υπάρχει η περιγραφή του Ρωμαίου συγγραφέα Βαλέριου Μάξιμου (Valerius Maximus), όταν το 18μ.Χ συνοδεύοντας τον ύπατο Πομπήιο Σέξτο (Sextus Pompeius) κατά το ταξίδι τους προς τη Μ. Ασία χρειάστηκε να καταφύγουν λόγω μιας μεγάλης θαλασσοταραχής στο νησί. Μια ηλικιωμένη γυναίκα ανώτερης τάξης προσκάλεσε τον Πομπήιο να παραστεί στην αυτοκτονία της. Όταν εκείνος προσπάθησε να την μεταπείσει εκείνη του είπε. «Μέχρι τώρα , έβλεπα πάντα την τύχη να μου χαμογελάει. Φοβάμαι μήπως η αγάπη για τη ζωή με εκθέσει σε σκληρές αλλαγές και τελειώσω το βίο μου άθλια, αφού υποστώ τα πιο φρικτά βάσανα. Γιατί ο θάνατος είναι πιο ευχάριστος όταν έρχεται όταν είσαι ευτυχισμένος». Στη συνέχεια προέτρεψε τα παιδιά της να είναι μονιασμένα, τους μοίρασε την περιουσία της και αφού προσευχήθηκε στον Ερμή να την οδηγήσει μέσα από εύκολο δρόμο στον Άδη, ήπιε το κώνειο. Έδειξε με τη σειρά τα μέρη του σώματος της που πάγωναν και όταν ένοιωσε ότι το ψύχος έφτανε στα σπλάχνα και την καρδιά της, ζήτησε από τις κόρες της να της κλείσουν τα μάτια. Και το κείμενο τελειώνει: «Ημείς εκστατικοί προ του καινοφανούς θεάματος απήλθομεν δακρυρροούντες» (Φούρλα , 2010).

Το έθιμο-νόμος, λέγεται ότι έλαβε τέλος ως εξής: Ένας νέος που υπεραγαπούσε τον γέροντα πατέρα του, για να τον προφυλάξει από το έθιμο τον έκρυψε και του έδινε το μισό ψωμί του, για να τον κρατήσει στη ζωή. Όταν κάποτε επρόκειτο να εκλέξουν τον άρχοντα του τόπου, διακήρυξαν ότι θα εκλεγόταν εκείνος που θα έβλεπε πρώτος τον ήλιο ν' ανατέλλει. Ο νέος ακολουθώντας τη συμβουλή του πατέρα του, αντί να κοιτάζει προς την ανατολή, όπως έκαναν όλοι οι άλλοι, κοίταζε τις κορφές των βουνών στη δύση και τις είδε πρώτος να φωτίζονται από τις ακτίνες του ήλιου . Έτσι έγινε άρχοντας. Όταν αργότερα ρωτήθηκε αν είχε σκεφτεί μόνος του αυτό το τέχνασμα ή τον είχε συμβουλέψει κάποιος άλλος, εκείνος ομολόγησε την αλήθεια (Φούρλα, 2010) .

ΚΕΙΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ (kea-meltemi.gr, 2010):

- Σιμωνίδης ο Κείος (556 – 468 π.Χ.): Γεννήθηκε στην Ιουλίδα, σπούδασε ποίηση και μουσική. Από πολύ μικρός δίδαξε χορό στο ναό του Απόλλωνα στην Καρθαία. Συνέθεσε άσματα, έγραψε επιγράμματα φιλοσοφικά και σατυρικά, επιγραφές, μελωδίες, θρήνους ύμνους, παιάνες, ευχές, τραγωδίες, ελεγεία, υπορχήματα, διθυράμβους. Σαν μουσικός προσέθεσε την 8η χορδή στη λύρα. Σαν γραμματολόγος προσέθεσε στο ελληνικό αλφάβητο τα γράμματα Ξ-Ψ-Η- Ω τελειοποιώντας έτσι το αλφάβητο. Ο Σιμωνίδης έγραψε για τη νίκη των Αθηναίων στο Μαραθώνα. Πέθανε σε μεγάλη ηλικία στις Συρακούσες. Οι Συρακούσιοι που τον αγάπησαν τόσο πολύ μετά το θάνατο του έφτιαξαν μνημείο για να τον τιμήσουν.
- Ο Βακχυλίδης (517 – 452 π.Χ.): Γεννήθηκε στην Ιουλίδα. Ήταν ανιψιός του Σιμωνίδη. Έτσι δικαιολογείται η έφεση του και η ενασχόληση του στη χορική λυρική ποίηση. Έγραψε επινίκιες ωδές, επιγραφές, επιγράμματα, λυρικά ποιήματα και ράματα, ελεγείες. Συνέθετε μουσική και σχεδίαζε ρυθμικής κινήσεις. τα περισσότερα από τα ποιήματά του έχουν χαθεί. Ο Βακχυλίδης ήταν ένας από τους 9 εκπροσώπους της χορικής ποίησης.
- Ο Ερασίστρατος ο Κείος: Γεννήθηκε στην Ιουλίδα. Σπούδασε στην ιατρική σχολή της Κω. Είναι ο εμπνευστής της φυσιολογίας και της ανατομίας. Ήταν ένας από τους συνιδρυτές της Αλεξανδρινής σχολής. Ασχολήθηκε με όλο το φάσμα της τότε ιατρικής. Έκανε ανατομία, χειρουργούσε, ασχολήθηκε με τη γυναικολογία και μαιευτική, τη νευρολογία και ψυχιατρική, την οδοντιατρική, τη φαρμακολογία, τη διαιτολογία, είχε δε εφεύρει και χειρουργικά εργαλεία. Ο Ερασίστρατος, κατά την παράδοση, πέθανε στη Σάμο πίνοντας κώνειο. Επειδή σαν γιατρός που ήταν δεν μπόρεσε να θεραπεύσει το έλκος από το οποίο έπασχε.
- Ο Πρόδικος ο Κείος: Ρήτορας και σοφός άντρας. Γεννήθηκε στα τέλη του πρώτου ημίσεως του Ε΄ αιώνα. Φέρεται σαν μαθητής του Πρωταγόρα. Ο Πρόδικος, κατά μια εκδοχή πέθανε στην Αθήνα πίνοντας κώνειο, γιατί κατηγορήθηκε ότι με τη διδασκαλία του διέφθειρε τους νέους. Πιθανολογείται να υπάρχει σύγχυση με το θάνατο του Σωκράτη η τυχούσα εφαρμογή του νόμου των Κείων, δηλαδή της θανάτωσης των υπερηλίκων με κώνειο. Άλλη εκδοχή αναφέρει την εκδίωξη του για ασέβεια. Ο Στράβων, όμως αναφέρει ότι οι Κείοι τον τιμούσαν σαν εξέχοντα πολιτικό και του ανέθεταν την εκπροσώπηση τους στη βουλή των ελλήνων.

- Ο Θηραμένης ο Άγνωνος (404 π.Χ.): Γεννήθηκε στην Κέα τον 5ο π.Χ αιώνα χωρίς να γνωρίζουμε την ακριβή ημερομηνία γέννησης του. Ήταν μαθητής του Πρόδικου και του Σωκράτη. Ήταν σοφός και διορατικός πολιτικός. Όταν όμως συγκρούστηκε με την πολιτική εξουσία της εποχής του, τον κατηγόρησαν για προδοσία και τον καταδίκασαν στον «δια του κώνειου θάνατο».
- Ο Αριστείδης ο Νομοθέτης (304 – 250 π.Χ.): Νομοθέτησε πρωτότυπους και αυστηρούς κανονισμούς, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του πολιτισμού των τεσσάρων πόλεων της Κέας, διατηρώντας την αυτονομία και την ειρηνική διαβίωση των κατοίκων.

2.3 Κέα (Τζιά), το νησί του Σαββατοκύριακου

Η Κέα λόγω της κοντινής απόστασης από την Αττική και της συχνής διέλευσης πλοίων και σκαφών αναψυχής, έγινε σύντομα πρώτος προορισμός για τους Αθηναίους το Σαββατοκύριακο κι έτσι έγινε και γνωστό ως «το νησί του Σαββατοκύριακου». Διαδόθηκε γρήγορα κι έτσι, η Τζιά αποτέλεσε κι αποτελεί πόλο έλξης για τους κάτοικους της Αττικής, οι περισσότεροι εκ των οποίων προχώρησαν σε κατασκευή πολυτελών κατοικιών και σύντομα το νησί μετατράπηκε σε αθηναϊκό προάστιο.

Η αυξημένη δόμηση των τελευταίων χρόνων δεν προέρχεται από τους μόλις 2.500 κατοίκους του νησιού, αλλά από του Αθηναίους που επιζητώντας παραθεριστική κατοικία προκαλούν αρκετές αλλοιώσεις στο περιβάλλον και στο τοπίο του νησιού (pezoporia.gr, 2004).

Το νησί της Κέας, ή Τζιά όπως είναι πιο γνωστή, είναι για τους Αθηναίους το νησί του Σαββατοκύριακου. Μέσα σε λίγες ώρες ο ταξιδιώτης από την ένταση της πόλης χαλαρώνει σ' ένα χαρακτηριστικό κυκλαδίτικο νησί, όπου τα' αυστηρό, άλλοτε γυμνό και άλλοτε πλούσιο σε βλάστηση τοπίο, πλαισιώνεται από γραφικούς οικισμούς με κάτασπρα σπιτάκια που φτάνουν μέχρι τις διάφανες θάλασσες με τις αμμώδεις παραλίες, που φανερώνονται ανάμεσα στις δαιδαλώδεις απόκρημνες ακτές (pezoporia.gr, 2004).

Μόλις φτάσει κανείς στην Τζιά οι έντονοι ρυθμοί καταλαγιάζουν. Λίγα αυτοκίνητα, άνθρωποι που κινούνται σε αργούς ρυθμούς, που χαζεύουν και συχνά παίρνουν τον γάιδαρο τους για να πάνε στο διπλανό χωριό ή στο περιβολάκι τους. Το σκηνικό αυτό πλαισιώνεται από ιστορικούς τόπους και μνημεία που ξεκινούν από την προϊστορία για να φτάσουν μέχρι τις μέρες μας. Από τον προϊστορικό οικισμό της Αγίας Ειρήνης, στις πόλεις κράτη της

Ιουλίδας, της Κορησσού, της Καρθαίας, και της Ποιηέσσας. Από τη μεσαιωνική Επισκοπή και το κάστρο της Ιουλίδας, στις αποθήκες του κάρβουνου και του εργοστασίου εμαγιέ των πρώτων χρόνων της βιομηχανικής επανάστασης (pezoporia.gr, 2004).

Η Βασιλική Κεράστα, μέσα από ένα άρθρο της στην Καθημερινή, αποτυπώνει την πλήρη εικόνα της Τζιάς, ως το νησί του σαββατοκύριακου. «Μόλις μία ώρα από το λιμάνι του Λαυρίου, το ταξίδι για Κέα έχει ένα σημαντικό μειονέκτημα. Δεν προλαβαίνεις ποτέ να ολοκληρώσεις αυτό που διαβάζεις. Σηκώνεις για λίγο το κεφάλι και αντικρίζεις ψηλά τη Χώρα της, την Ιουλίδα, να σε περιμένει. Η αλήθεια είναι, βέβαια, ότι οι περισσότεροι ταξιδιώτες σε αυτό το καράβι δεν διαβάζουν, αλλά συναντούν φίλους και γνωστούς, σχηματίζουν παρέες και πηγαδάκια. Η Κέα έχει τον κόσμο της και πολλές -μα πάρα πολλές- εξοχικές κατοικίες. Οι ίδιοι άνθρωποι παίρνουν κάθε εβδομάδα το πλοίο για να «περάσουν απέναντι» στο σπίτι τους, να πάρουν μια τζούρα καθαρού αέρα, να δραπετεύσουν από τη βοή της πόλης. Όχι πως το πλοίο της γραμμής είναι ο μόνος τρόπος για να επισκεφτεί κανείς το νησί. Ιστιοπλοϊκά, ταχύπλοα, υπερσύγχρονα κότερα και θαλαμηγοί διασχίζουν τακτικότατα το λιμάνι της για να δέσουν στο Βουρκάρι, ενώ όλο και κάποιο ιδιωτικό ελικόπτερο θα προσγειωθεί στο πλάτωμα της στροφής στο Γιαλισκάρι» (Κεράστα, 2010).

Κεφάτο και κοσμικό το Βουρκάρι, κάθε Σαββατοκύριακο σφύζει από σκάφη και κόσμο, δέχεται τους ρυθμούς της Αθήνας, για να τους κατευνάσει με το νησιώτικο αεράκι του, με τσίπουρα, μεγάλα ψάρια, αμέτρητα μπουκάλια κρασί, με περαντζάδα, πάρτι, ξενύχτι, φλερτ και χορό. Την επομένη, ξύπνημα αργά το μεσημέρι και βουτιά σε κάποια από τις πολλές και ωραίες παραλίες. Η αθηναϊκή προφορά επικρατεί της τζιώτικης, η κεφάτη ατμόσφαιρα και συγκεκριμένες παρέες θυμίζουν χειμωνιάτικα διήμερα στην Αράχοβα (Κεράστα, 2010).

Σχεδόν η δυτική Τζια είναι σπαρμένη με εξοχικά, στα οποία πρωταγωνιστεί η πέτρα. Το νησί σήμερα παράγει πρώτα οικοδομή και έπειτα κτηνοτροφία, ενώ ελάχιστοι κάτοικοί της ασχολούνται με την αλιεία. Η εγγύτητα με την Αθήνα την κάνει αγαπητή σε επωνύμους και μη, σε πολιτικούς, δημοσιογράφους, καλλιτέχνες. Η νοτιοανατολική πλευρά του νησιού πρωτοστατεί, έχοντας συγκεντρώσει τα περισσότερα συγκροτήματα αλλά και μεμονωμένες εξοχικές κατοικίες σε πλαγιές και χαμηλές κορυφές. Λίγες είναι οι παραλίες που κρατούν αλώβητες τις μικρές πλαγιές τους και συνήθως προσβάσιμες μόνο από τη θάλασσα. Με κατεύθυνση τις Ποίσσες, και ιδιαίτερα φτάνοντας στον Κούνδουρο, το φαινόμενο της εξοχικής κατοικίας πραγματικά οργιάζει (Κεράστα, 2010).

Είναι γεγονός πως ακόμα το νησί αυτό φέρει την ιδιότητα, ως το νησί του Σαββατοκύριακου, όμως κάτι τέτοιο δεν ωφελεί να συνεχιστεί. Σύσσωμο το νησί (ντόπιοι και μη φορείς, καθώς και οι κάτοικοι), πρέπει να στρέψει άμεσα την προσοχή του σε ένα άλλο είδος τουρισμού, συγκριμένα είναι απαραίτητο να στραφεί στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προκειμένου να διασωθεί το φυσικό και κοινωνικο-πολιτιστικό περιβάλλον, αλλά και να διατηρεί μια βιώσιμη οικονομία.

2.4 Οι Φυσικοί Πόροι Της Κέας (Τζιώτικη Φύση)

Η Κέα, γνωστή και ως Τζια, είναι ένα νησί με απαράμιλλη φυσική ομορφιά και έντονο παραδοσιακό χαρακτήρα, που ανήκει στο Κυκλαδικό σύμπλεγμα. Η Κέα διαθέτει κοιλάδες, ρυάκια, λόφους, περιβόλια, ελαιώνες και πανέμορφες αμμώδεις παραλίες, που σε συνδυασμό με τα γραφικά χωριά του νησιού, δημιουργούν ένα ειδυλλιακό περιβάλλον (united-hellas.com, 2012).

Η Κέα με σχήμα σταγόνας, στέκεται αγέρωχη μπροστά στο μεγάλο θαλάσσιο ρεύμα του Κάβο - Ντόρο και θεωρείται η φυσική γέφυρα επικοινωνίας της Στερεάς Ελλάδας με τις Κυκλάδες, οριοθετώντας παράλληλα το Αρχιπέλαγος από το Νότιο Ευβοϊκό κόλπο. Με περίμετρο περίπου 85 χιλιόμετρα και συνολική επιφάνεια 132 τετραγωνικά χιλιόμετρα, η Κέα είναι από τα μεγαλύτερα Κυκλαδονήσια και το δυτικότερο των Κυκλάδων καθώς και το πιο κοντινό στην Αττική. Το λιμάνι της, απέχει μόλις 40 μίλια από τον Πειραιά και 16 μίλια από το Λαύριο (kea.gr).

Το νησί είναι ορεινό με μέσο υψόμετρο (285μ) και με ψηλότερη κορυφή τον προφήτη Ηλία (568μ) και ανάμεσα στις βουνοσειρές σχηματίζονται στενές κοιλάδες (kea.gr). Οι ακτές σχηματίζουν μικρούς όρμους και ακρωτήρια σπήλαια θαλάσσια, κατά το ήμισυ ή εξολοκλήρου κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Ο μεγάλος κόλπος του Αγίου Νικολάου, ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά λιμάνια της Μεσογείου και βρίσκεται στα βορειοδυτικά του νησιού (kea.gr).

Στην Κέα σημαντικό αριθμό επισκεπτών προσελκύουν τα μονοπάτια της χτισμένα σαν πέτρινες σκάλες που διανύουν όλο το νησί. Το έντονο ανάγλυφο και οι μικροί όρμοι παρέχουν μοναδική ομορφιά στη διαδρομή. Επιπλέον το νησί έχει πολλά καταφύγια θηραμάτων κυρίως για αποδημητικά πουλιά αλλά και για κάποια αρπακτικά. Εντυπωσιακή είναι και η χλωρίδα που καταγράφει 3000 είδη φυτών (σταμναγκάθι, δρυς, ασφόδελοι και

σφένδαμοι κυρίως αλλά και σπανιότερα είδη ορχιδέας κ.α.), (wikipedia, 2012).

2.4.1 Οι Παραλίες της Κέας

Η Κέα βρίσκεται στην προνομιακή θέση να έχει πλήθος παραλιών, μικρών και μεγάλων όρμων, ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Το σπουδαίο είναι πως οι ακτές της στο σύνολο τους φέρουν ένα σωρό αντιθέσεις, πράγμα εντυπωσιακό, αφού ανήκουν όλες σε έναν τόσο δα τόπο. Υπάρχουν μεγάλες αμμουδερές παραλίες, αλλά και μικρές, υπάρχουν παραλίες με βότσαλο και βοτσαλάκι, προσβάσιμες και μη, καθεμιά με τη δική της ταυτότητα.

Μερικές από τις παραλίες του νησιού (καθώς παρουσιάζονται στο *διάγραμμα 2.4*)[2] είναι:

•Το Γιαλισκάρι:

Το Γιαλισκάρι είναι η πιο κοσμοπολίτικη παραλία της Κέας, που βρίσκεται στο μεγάλο κόλπο του Αγ. Νικολάου, μόνο σε 5 λεπτά με τα πόδια από το δημοφιλές Βουρκάρι και περίπου μετά από 2 χιλιόμετρα απόσταση από την Κορησσία (λιμάνι). Είναι αρκετά μικρό, αλλά έχει άμμο, μερικά μπαλώματα των βράχων, κρυσταλλική πράσινο-τυρκουάζ νερά. Πίσω από την παραλία υπάρχει ένα μικρό δάσος με ψηλά δέντρα που κατεβαίνουν στην παραλία, κάνοντας το τοπίο ειδυλλιακό και παρέχοντας καταφύγιο από τον ήλιο. Η παραλία είναι προστατευμένη από τους περισσότερους ανέμους και η θάλασσα είναι συνήθως ήρεμη. Επιπλέον, τη θέση του προσφέρει υπέροχη θέα στο ηλιοβασίλεμα (All4Yachting, 2012).

• Ο Οτζιάς

Από την Κορησσία, σε απόσταση 5 χιλιομέτρων, συναντάται ο όρμος του Οτζιά, με την σπάνια φυσική ομορφιά. Έχει την μεγαλύτερη παραλία του νησιού και η αμμουδιά του με τα πυκνά αρμυρίκια, έχει μήκος περίπου 700 μέτρα ενώ τα γαλανά νερά του, είναι ξέβαθα (kea.gr).

• Το Σπαθί

Το Σπαθί είναι μία από τις αγαπημένες παραλίες της Κέας, που βρίσκεται σε ένα αρκετά απομακρυσμένο και αμόλυντο κυκλαδίτικο κόλπο. Είναι αμμώδης, δεν είναι οργανωμένη και διαθέτει διαφανή μπλε-πράσινα νερά. Βρίσκεται βορειοανατολικά, περίπου μετά από 14 χιλιόμετρα από την Ιουλίδα (Χώρα), (All4Yachting, 2012).

• Η Συκαμιά

[2] Το *διάγραμμα 2.4* συμπεριλαμβάνεται στο παράρτημα Α

Η Συκαμιά είναι μια ωραία κυκλαδίτικη παραλία με άμμο, βότσαλα και καθαρά γαλαζοπράσινα νερά. Βρίσκεται σε μια ήσυχη περιοχή παρθένα στην ανατολική ακτή της Κέας, μετά τις παραλίες Σπαθί και Καλυδονύχι. Είναι απομονωμένη, δεν είναι οργανωμένη και πολυσύχναστη (All4Yachting, 2012).

- Η Καρθαία (Πόλες)

Πρόκειται στην ουσία για δυο απόμερες παραλίες, που η πρόσβαση σε αυτές γίνεται μέσω της Αρχαίας Καρθαίας, είτε από τη θάλασσα είτε περπατώντας στο αρχαίο μονοπάτι για 2 περίπου χιλιόμετρα μετά το τέλος του δρόμου. Κάτω από την ακρόπολη και τους αρχαίους ναούς βρίσκονται οι δύο παραλίες που χωρίζονται από μερικά βράχια ενώ λίγο πιο βαθιά βρίσκεται ένα μικρό νησάκι. Στις παραλίες δεν υπάρχει η παραμικρή τουριστική υποδομή (gigiki.com, 2010).

- Το Καμπί

Το Καμπί είναι μια μεσαίου μεγέθους παραλία με πεντακάθαρα γαλαζοπράσινα νερά, άμμο και μερικά μπαλώματα από βότσαλα και πέτρες. Δεν είναι οργανωμένη, διαθέτει λίγα δέντρα για σκιά και λίγα σπίτια γύρω. Βρίσκεται σε ένα κυκλαδίτικο τοπίο που περιβάλλεται από βουνά και βράχους , περίπου 18 χιλιόμετρα απόσταση από την Ιουλίδα (πρωτεύουσα), στη νοτιοδυτική ακτή της Κέας (All4Yachting, 2012).

- . Ο Κούνδουρος

Ο Κούνδουρος είναι ένα από τις πιο όμορφες παραλίες και ιδιαίτερα κοσμοπολίτικη παραλία , με άμμο και κρυστάλλινα ωραία γαλαζοπράσινα νερά. Είναι επίσης γνωστή ως Άγιος Αιμιλιανός ή Kavia κόλπος. Είναι οργανωμένη με ψάθινες ομπρέλες και ξαπλώστρες ξύλινες (All4Yachting, 2012).

- Οι Ποίσσες

Οι Ποίσσες είναι μία από τις καλύτερες παραλίες της Κέας. Είναι αμμώδης με κρυστάλλινα γαλαζοπράσινα νερά, δεν είναι οργανωμένη και βρίσκεται σε ένα κυκλαδίτικο τοπίο με λουλούδια, μικρές κοιλάδες, αγροκτήματα και δέντρα. Διαθέτει, επίσης, και το μόνο οργανωμένο κάμπινγκ στην Κέα (All4Yachting, 2012).

- Τα Ξύλα

Τα Ξύλα είναι μια όμορφη παραλία με ψιλή άμμο, μικρά βότσαλα και πεντακάθαρα γαλάζια νερά. Συνήθως δεν επικρατεί συνωστισμός, παρά μόνο ηρεμία και χαλάρωση. Η περιοχή είναι αρκετά απομονωμένη, χωρίς εγκαταστάσεις γύρω, εκτός από ορισμένες μόνιμες ψάθινες ομπρέλες και λίγα σπίτια πάνω στο λόφο (All4Yachting, 2012).

2.4.2 Η Σπάνια Χλωρίδα της Κέας

Η Κέα είναι ένα νησί που δεν αποκαλύπτει άμεσα και εύκολα τον πλούτο της χλωρίδας της. Ο καλοκαιρινός επισκέπτης, που απολαμβάνει κυρίως τις μαγευτικές παραλίες της, ίσως να μην προσέξει καν τα δάση της με τις μεγαλόπρεπες βαλανιδιές, (Quercus ithaburensis, ssb. macrolepis), που καλύπτουν μεγάλες εκτάσεις στο εσωτερικό του νησιού, ή τον πανέμορφο κρίνο της θάλασσας (Pancratium maritimum), που στολίζει ακόμη τις αμμουδιές της, αν και απειλείται με εξαφάνιση από την τουριστική τους αξιοποίηση. Επίσης, η campanula reiseri είναι από τα σπάνια και απειλούμενα φυτά της Ελλάδας (kea.gr).

Η Κέα φιλοξενεί 16 από τα 1300 φυτά που φύονται μόνο στην Ελλάδα. Από τα 16 ενδημικά φυτά της Κέας, τα πέντε έχουν χαρακτηριστεί σπάνια. Η Fritillaria graeca, περιλαμβάνεται στα αυστηρά προστατευόμενα φυτά της Σύμβασης της Βέρνης του Συμβουλίου της Ευρώπης , για τη διατήρηση της Ευρωπαϊκής άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων. Το νοτιοανατολικό τμήμα της Κέας, έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000. Η κυρίαρχη βλάστηση στο νησί είναι οι θαμνώνες και τα φρύγανα σε αρκετές ποικιλίες (Sarcopoterium spinosum, Centaurea spinosa). Το πέτρωμα κυρίως είναι ο σχιστόλιθος. Οι ποταμοί έχουν περιοδική ροή. Το θαλάσσιο βυθό τον στολίζουν μεγάλες εκτάσεις βλάστησης (Ποσειδώνιες), (kea.gr).

- **Η βασιλική Δρυς (Βελανιδιά).**

Στη Κέα, υπάρχουν δάση της Βασιλικής δρυός, από τα ελάχιστα που έχουν μείνει στο Αιγαίο. Η βελανιδιά φυτρώνει σε όλη την κεντρική και ανατολική Κέα και παλαιότερα ο καρπός της έδινε μεροκάματο στους κατοίκους αφού κατείχαν την τέχνη της βυρσοδεψίας. Η χαμάδα - ο καρπός του δέντρου - μαζευόταν τον Ιούλιο μέχρι τον Σεπτέμβριο. Οι εργάτες, αφού την μαζεύανε, την απλώνανε σε πέτρινες απλώστρες για να στεγνώσει. Σε όλες τις περιοχές που υπήρχαν βελανιδιές, στήνονταν τα καρβουνοκάμινα. Με τις υποδείξεις του Δασαρχείου, γίνονταν η κατασκευή του καμινιού, ο έλεγχος της καύσης, η παραγωγή του τελικού προϊόντος και η μεταφορά. Έπειτα, οι έμποροι την πουλούσαν στα εργοστάσια βυρσοδεψίας της Ευρώπης. Η δραστηριότητα αυτή είχε σαν αποτέλεσμα να καταστραφεί ένα μεγάλο μέρος του δάσους της βελανιδιάς, το οποίο σήμερα προστατεύεται με αυστηρά μέτρα. Μετά τον πόλεμο, τα χημικά προϊόντα άρχισαν να αντικαθιστούν την φυσική πρώτη ύλη κατεργασίας των δερμάτων, με συνέπεια η βελανιδιά σήμερα να προσφέρει μόνο τον

ίσκιο της. Επίσης, εκείνη την περίοδο άνθισε στη Κέα, η παραγωγή και το εμπόριο ξυλοκάρβουνου (kea.gr).

Ο δρυς έχει σημαδέψει τον χαρακτήρα της Τζιάς και των κατοίκων τις από τα αρχαία χρόνια. Από μεσαιωνικά κείμενα (Ακομινάτος), κείμενα περιηγητών (Tourenfort κ.α.) και από ζωντανές πρόσφατες μνήμες, συνάγουμε ότι σε δύσκολους και μη καιρούς, το βελανίδι στη Τζιά χρησίμευε και σαν ανθρώπινη τροφή (iloveacorns.com).

Η σπουδαιότητα του δρυοδάσους της Κέας περιγράφεται στη μελέτη Natura 2000. «Η Κέα είναι το λιγότερο μελετημένο νησί των Κυκλάδων. Ελάχιστα είναι γνωστά για τη χλωρίδα και την πανίδα που φιλοξενεί. Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο της φύσης του νησιού είναι η ύπαρξη ενός εκτεταμένου δάσους βελανιδιάς. Υπάρχουν δύο αντιφατικές θεωρίες για τη γένεση του δάσους. Άλλοι υποστηρίζουν πως αποτελεί μακρινό υπόλειμμα της εποχής που ολόκληρες οι Κυκλάδες καλύπτονταν από φυλλοβόλα δάση, ενώ κατ' άλλους το δρυόδασος είναι ανθρωπογενούς προέλευσης αφού οι βάλανοι του δένδρου ήταν πολύτιμοι στη βυρσοδεψία. Αδιαμφισβήτητο γεγονός πάντως παραμένει ότι το συγκεκριμένο δρυόδασος είναι από τα μεγαλύτερα στην περιοχή των Κυκλάδων και πιθανότατα σε όλη την περιοχή του κεντρικού Αιγαίου. Τα δρυοδάση αποτελούν ένα από τους πλέον απειλούμενους τύπους οικοτόπων στη Μεσόγειο, εξ αιτίας κυρίως της δυσκολίας που παρουσιάζουν ν' ανακάμπτουν μετά από πυρκαγιά και εξ αιτίας της υπερβόσκησης» (pezoporia.gr, 2004).

Όπως γράφει ο αρχιτέκτονας Γιώργος Μαχαίρας: «Η βελανιδιά στην Κέα έδωσε τροφή, πρώτη ύλη, κάρβουνο, έδωσε τον ίσκιο της, αλλά ίσως το πιο σημαντικό απ' όλα έπλασε μύθο. Μαζί με κάθε βελανιδιά γεννιέται και μια νύμφη, λέει ο ομηρικός ύμνος προς την Αφροδίτη. Οι Αμαδρυάδες, ψυχές των δέντρων, τα προστατεύουν και πεθαίνουν μαζί τους» (pezoporia.gr, 2004).

- **Τα λουλούδια της Τζιάς**

Μυριάδες αγριολούλουδα, σε μια απίστευτη χρωματική ποικιλία, καλύπτουν τις πλαγιές των λόφων, τις όχθες των ρεμάτων και των μικροσκοπικών, λαξεμένων στο βράχο, λιμνών της, τα βαθύσκιωτα φαράγγια, τις άκρες των δρόμων, ακόμη και τις σχισμές των βράχων. Φυτά ενδημικά των Κυκλάδων και της Ελλάδας, άγριες ορχιδέες, άφθονα φαρμακευτικά βότανα, αρωματικοί θάμνοι, σπάνια μανιτάρια, πολύχρωμες λειχήνες, υπεραιωνόβιες καστανιές, σφεντάμια και «φίδες» (Juniperus phoenicea), «κοκορετσιές» (Pistacia terebinthus) και «κουτσουπιές» (Cercis siliquastrum), κρόκοι, ίριδες, καμπανούλες, ανεμώνες, αγριοτριανταφυλλιές, ζουμπούλια, άγριες γλαδιόλες, ασφόδελοι, σπάρτα,

συνθέτουν έναν πίνακα εξαίσιας ομορφιάς, που είναι βέβαιο ότι θα κρατήσει τον επισκέπτη για πάντα δέσμιο της γοητείας αυτής της «άλλης», άγνωστης Κέας (kea.gr).

2.4.3 Τα μονοπάτια του νησιού

Τα μονοπάτια της Κέας προσφέρονται για περιπατητικές διαδρομές. Στο νησί υπάρχουν μονοπάτια, από τα οποία το 65% είναι λιθόστρωτα. Ακολουθώντας τα κανείς ανακαλύπτει τις μοναδικές ομορφιές του νησιού. Τα περισσότερα από αυτά χρονολογούνται από τους αρχαίους χρόνους και συγκεκριμένα από τον 7ο - 6ο π.Χ. αιώνα, όπου στο νησί είχαν ιδρυθεί τέσσερις ανεξάρτητες πόλεις – κράτη (holiday.gr, 2010).

Τα μονοπάτια αυτά αποτελούσαν το οδικό δίκτυο της εποχής και τις συνέδεαν μεταξύ τους. Σήμερα, κάποια από αυτά τα μονοπάτια έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά και προσφέρονται για περιπάτους. Οι διαδρομές είναι ευχάριστες με πολλές εναλλαγές προσφέροντας σε πολλά σημεία τους πολύ ωραία θέα προς τη θάλασσα. Η αρίθμηση τους έχει γίνει από το 1 μέχρι το 9 με άσπρες κόκκινες πινακίδες. Η σηματοδότηση είναι ικανοποιητική και δεν θα συναντήσει κανείς ιδιαίτερες δυσκολίες (holiday.gr, 2010).

Τα μονοπάτια της Κέας είναι μοναδικά. Αυτό κίνησε το ενδιαφέρον του Πολιτιστικού Τμήματος της Νομαρχίας Κυκλάδων, που με τον προϊστάμενό του Τάσο Αναστασίου ξεκίνησε μια μεγάλη προσπάθεια ανάδειξής τους, ονομάζοντάς τα «Διαδρομές Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος». Έγινε καταγραφή των πιο αξιόλογων, που καθαρίστηκαν, σηματοδοτήθηκαν με ξύλινες πινακίδες στην αρχή και το τέλος κάθε διαδρομής και μικρές μεταλλικές κατά τη διάρκειά της, χαρτογραφήθηκαν και πιστοποιήθηκαν με ISO 9001:2000 (keapaths.gr, 2010).

Το καλά σηματοδοτημένο και συντηρημένο δίκτυο των 12 μονοπατιών της δίνει στους επισκέπτες μια πρώτης τάξης ευκαιρία να απολαύσουν τις ανθισμένες τζιώτικες εξοχές, πριν «κατακαούν» από τον ανηλεή κυκλαδίτικο ήλιο του καλοκαιριού (Μπλατσιου, 2010).

Οι περισσότεροι Τζιώτες μένουν ακόμη στις εξοχές. Ίσως γι' αυτό διατηρείται ζωντανό ένα εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών, καλά σηματοδοτημένο, με αριθμούς που αντιστοιχούν στην καθεμία από τις 12 διαδρομές. Η Τζια, αποτελεί υπόδειγμα για δύο επιπλέον λόγους. Πρώτον, γιατί τα μονοπάτια καθαρίζονται ετησίως από εθελοντές και, δεύτερον, διότι οι συνειδητοποιημένοι κάτοικοι και η ίδια η πολιτεία αντιδρούν όταν γίνονται καταχρήσεις (Μπλατσιου, 2010) .

Έχουν επιλεγεί 12 διαδρομές συνολικού μήκους περίπου 90 χιλιομέτρων, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους πλακόστρωτα μονοπάτια, που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του νησιού πριν από τη χρήση του αυτοκινήτου. Ορισμένα από τα μονοπάτια είναι τα ίδια που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι των αρχαίων πόλεων Ιουλίδας, Καρθαίας, Κορησσού και Ποιήεσσας. Τα μονοπάτια αυτά περνούν μέσα από δάση βελανιδιάς, διέρχονται από πηγές με πόσιμο νερό, παλιά εξωκλήσια, αγροτικές κατοικίες και αρχαίους πύργους και καταλήγουν όλα σχεδόν σε γραφικές παραλίες. Σε κάθε διαδρομή έχει δοθεί ένα όνομα, που χαρακτηρίζει την περιοχή. Οι πιο πολλές διαδρομές διασταυρώνονται, μερικές ξεκινούν από ένα σημείο άλλης διαδρομής, ή έχουν την ίδια κατάληξη από διαφορετικά σημεία. Ο περιπατητής μπορεί να χαράξει τη δική του πορεία, επιλέγοντας τμήματα των διαδρομών, ανάλογα με το χρόνο που διαθέτει και το κουράγιο του (keapaths.gr, 2010).

Πίνακας 2.4: *Τα μονοπάτια της Κέας*

Πίνακας του Δικτύου των Διαδρομών

Διαδρομή		Χρόνος	Μήκος σε μέτρα
1 «Λέων»	: Ιουλίδα - Λέων - Δοσωνάρι - Διασέλλι - Οτζιάς.	1ω30′	5.100
2 «Έλιξος»	: Ιουλίδα - Μυλοπόταμος - Φλα - [Κορησία].	1ω	3.100
3 «Αριστοίος»	: Ιουλίδα - Μεσαριά - Προφήτης Ηλίας - Αστρά - Ελληνικά - Άγιος Συμεών - Καρθαία.	4ω	11.850
4 «Δρύς»	: Μονή Επισκοπής - Σωτήρα - Περαμεριά - Τρία Μαδερικά - Συκαμιά.	1ω35′	4.450
Δίκτυο Καρθαίας:			
5	Κατωμεριά - Καλοδούκα - Πηγή Βαθυποτάμου.	1ω	3.150
6	Σταυρουδάκι - Χαρτσιδιό - Πηγή Βαθυποτάμου - Καρθαία.	50′	2.300
7	Χαβουνά - Άγιος Ταξιάρχης - Πηγαδάκι - [Καλησκιά] - Καρθαία.	45′	1.700
8 «Σείριος»	: Ελληνικά - Βρύσες - Άγιος Φίλιππος.	1ω15′	3.750
	Άγιος Συμεών - Βρύσες - Άγιος Φίλιππος.	1ω	2.300
	Νέα Διαδρομή		
9 «Άρτεμις»	: Ιουλίδα - Μύλοι - Θόλος - Καλογεράδος - Αμαραθιά - Ελληνικά.	1ω45′	5.500

Πηγή: (pezoporia.gr, 2004)

Τα 12 μονοπάτια είναι τα εξής (keapaths.gr, 2010):

- **Διαδρομή 1: «Λέων»**

Ιουλίδα - Λέων - Δοσωνάρι - Διασέλι - Οτζιάς

Ξεκινά από την πλατεία της Ιουλίδας και προχωρά ανατολικά στα πλακόστρωτα δρομάκια. Μια διαδρομή που περνά από τη μεγάλη εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, τη βρύση του Κουρέντη, το νεκροταφείο και τον αρχαίο Λέοντα, πέτρινο άγαλμα, σκαλισμένο στο βράχο. Συνεχίζει προς τη βρύση του Βενιαμίν. Ένας αιωνόβιος πλάτανος στέκεται αγέρωχος και μια πηγή προσφέρει δροσερό νερό. Ακολουθώντας τις μικρές πινακίδες, το μονοπάτι καταλήγει σε μια διχάλα του δρόμου. Δεξιά συνεχίζεται ο δρόμος με τη διαδρομή 10 προς Σπαθί και αριστερά κατηφορίζει η διαδρομή 1προς Οτζιά. Εκεί είναι το Δοσωνάρι, πλακόστρωτο δρομάκι με βελανιδιές δεξιά κι αριστερά, που βγάζει στα Καμπιά. Κατηφορίζοντας προς Κοκκίνους, πλάι σε μια λαγκαδιά με άγρια ομορφιά και βρίσκεται το Διασέλι, ένα ύψωμα με θέα τον όμορφο κόλπο του Οτζια. Το μονοπάτι τερματίζει στον όρμο του Οτζιά. Η απόσταση της διαδρομής είναι 5,1 χιλιόμετρα και διαρκεί περίπου μια ώρα και τριάντα λεπτά.

- **Διαδρομή 2: «Έλιξος»**

Ιουλίδα – Μυλοπόταμος – Φλέα

Το όνομα βγήκε από τον αρχαίο ποταμό Έλιξο, που έρρεε στην περιοχή. Από τον Άγιο Κωνσταντίνο, εκεί υπάρχει το γραφικό εκκλησάκι και η ομώνυμη μαρμάρινη βρύση, ξεκινά το κατηφορικό πλακόστρωτο δρομάκι, που οδηγεί στο Μυλοπόταμο. Στρίβοντας αριστερά και μπαίνοντας μέσα στην κοιλάδα της Φλέας με τα περιβόλια, τα οπωροφόρα δένδρα, το τρεχούμενο νερό κατά μήκος της διαδρομής και τους παλιούς νερόμυλους, σε απομαχία πλέον, αλλά σε επισκέψιμη κατάσταση - τουλάχιστον ορισμένοι από αυτούς. Το νερό συνεχίζει να πέφτει στο «βαράδι», τη μεγάλη δεξαμενή από την οποία έβγαινε με φόρα και γύριζε τη φτερωτή του μύλου. Μετά από ένα μικρό ανηφόρι, το μονοπάτι οδηγεί στο δρόμο προς τη Φλέα, την πιο πλούσια σε νερό πηγή της Τζιας. Η απόσταση του μονοπατιού είναι 3,1 χιλιόμετρα και διαρκεί σχεδόν μια ώρα.

- **Διαδρομή 3: «Αρισταίος»**

Ιουλίδα – Μεσαριά – Προφήτης Ηλίας – Αστρά – Ελληνικά – Άγιος Συμεών – Καρθαία

Είναι η πιο δύσκολη, αλλά και η πιο ενδιαφέρουσα διαδρομή. Ξεκινά από την Ιουλίδα και ανηφορίζει μέσα από τον οικισμό φθάνοντας στο ύψωμα με τους μύλους, στην κορυφή «Παλιόμυλος». Ακολουθώντας τις πινακίδες φθάνει στην πηγή της Μεσαριάς, ανηφορίζει ακόμα και συναντά τον κεντρικό δρόμο, όπου υπάρχει παρακαμπτήριος και μπαίνει στο μονοπάτι του Γυριστή. Από εδώ αρχίζει μια ωραία διαδρομή μέσα από βελανιδιές και σφεντάμια, οδηγώντας στην παλιά λιθόστρωτη αρτηρία, που ανηφορίζει προς τον Προφήτη Ηλία, την ψηλότερη κορυφή του νησιού (568 μ.). Από την άλλη πλευρά συναντά και πάλι την άσφαλτο και σε απόσταση 1,5 χιλιομέτρου μπαίνει στο μονοπάτι των Μικρών Ελληνικών. Περνώντας το εκκλησάκι του Ταξιάρχη με την ομώνυμη βρύση και φθάνοντας στην πηγή των Ελληνικών με την εκκλησία των Αγίων Αναργύρων και τα προσεγμένα περιβόλια. Από εκεί οδηγεί στον κεντρικό δρόμο. Συνεχίζοντας, προχωρά για την Καρθαία. Περνά τα Κάτω Ελληνικά με τα παραδοσιακά αγροτόσπιτα και φθάνει στο δρόμο του Άη Συμιού. Τον παρακάμπτει, παίρνει το χωμάτινο δρομάκι και κατόπιν ένα ωραίο πλακόστρωτο μονοπάτι. Ξαναβγαίνοντας στο δρόμο του Άη Συμιού κι εδώ υπάρχει η δυνατότητα προς την υπ' αριθμό 8 διαδρομή, με προορισμό στην παραλία του Αγίου Φιλίππου. Όμως επειδή ο αρχικός προορισμός είναι η Καρθαία, προχωρά ίσια, παρακάμπτοντας το λόφο του Άη Συμιού με το εκκλησάκι στην κορυφή του και παίρνοντας πια το αρχαίο μονοπάτι που οδηγεί στον αρχαιολογικό χώρο της Καρθαίας. Η διάρκεια της διαδρομής είναι περίπου 4 ώρες και η απόσταση είναι 12,5 χιλιόμετρα.

- **Διαδρομή 4: «Δρυς»**

Μονή Επισκοπής – Σωτήρα – Πέρα Μεριά – Τρία Μαδερικά – Συκαμιά

Η διαδρομή αυτή ξεκινάει από το Γυριστή. Παίρνοντας το στενό δρομάκι προς την μεταβυζαντινή μονή της Επισκοπής, όπου βρίσκεται το εκκλησάκι της Παναγίας ανάμεσα στα ερείπια του παλιού μοναστηριού. Προχωρώντας μετά την Επισκοπή κατηφορίζοντας στο πλακόστρωτο μονοπάτι κάτω από αιωνόβιες βελανιδιές (δρυάδες) και φθάνοντας στην πηγή της Σωτήρας με το δροσερό τρεχούμενο νερό, τις εγκαταστάσεις για το πλύσιμο των ρούχων και τα περιποιημένα περιβόλια. Η ανηφόρα μετά τη Σωτήρα είναι δύσκολη και σκέφτεται κανείς τους ανθρώπους που την ανέβαιναν με το σταμνί στο ώμο και τις γυναίκες με το

κοφίνι γεμάτο πλυμένα ρούχα. Μετά την ανηφόρα ο δρόμος είναι ίσιος και βγάζει στην Πέρα Μεριά, όπου συναντά παραδοσιακά αγροτόσπιτα, τα επονομαζόμενα «καθοικιές». Παίρνοντας την κατηφόρα, περνά από τη βρύση «Τρία Μαδερικά» με το λιγοστό νερό και φθάνει σε μια από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού, τη Συκαμιά. Εδώ είναι το τέλος της διαδρομής που έχει διάρκεια μια ώρα και τριανταπέντε λεπτά.

- **Διαδρομή 5: «Δίκτυο Καρθαίας»**

Κάτω Μεριά – Καλοδούκα – Πηγή Βαθυπόταμου – Καρθαία

Η διαδρομή αυτή είναι μία από τις προσβάσεις που οδηγούν στον αρχαιολογικό χώρο της Καρθαίας. Ξεκινάει από τον οικισμό της Κάτω Μεριάς, όπου η αρχαιολογική υπηρεσία έχει κατασκευάσει από ξύλο ένα ενημερωτικό περίπτερο με πληροφορίες και φωτογραφίες από τις εργασίες αναστήλωσης της Καρθαίας. Ξεκινά στον κατηφορικό δρόμο που οδηγεί στο εξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου και από εκεί ακολουθώντας τις πινακίδες προχωρά για την πηγή του Καλοδούκα. Το μονοπάτι είναι ευχάριστο με εναλλαγές καφέ και πράσινου στις πλαγιές και στο ρέμα του Βαθυπόταμου. Φθάνει στην πηγή Καλοδούκα και περνώντας και από την πηγή του Βαθυπόταμου καταλήγει στην Καρθαία. Η διαδρομή έχει απόσταση 3,2 χιλιόμετρα και διαρκεί περίπου μια ώρα και δεκαπέντε λεπτά.

- **Διαδρομή 6: «Δίκτυο Καρθαίας»**

Σταυρουδάκι – Χαλτσιδιό – Πηγή Βαθυπόταμου – Καρθαία

Στο Σταυρουδάκι υπάρχει μεγάλη πινακίδα πάνω στον επαρχιακό δρόμο που ειδοποιεί ότι προς τα αριστερά ο δρόμος κατευθύνεται στην Καρθαία. Για 800 μ. περίπου είναι δυνατό ακόμα να κινηθούμε κατεβαίνει αυτοκίνητο και να φτάνει στο Χαλτσιδιό, όπου υπάρχει και ένας αρχαίος πύργος. Από εκεί αρχίζει το αρχαίο μονοπάτι, πλακόστρωτο, αρκετά καλά διατηρημένο, ανάμεσα στις φασκομηλιές, που ευωδιάζουν . Κατεβαίνει αγναντεύοντας την απέναντι πλαγιά με τα εξωκλήσια και τις παλιές αγροικίες και φθάνει, μετά από μια μικρή παράκαμψη, στην πηγή του Βαθυπόταμου. Εκεί υπάρχει το παλιό υδραγωγείο των Καρθαιέων και τα περιβόλια των σημερινών αγροτών. Ακλουθώντας το ρέμα σε μια φανταστική διαδρομή ανάμεσα σε πικροδάφνες, καλαμιές και λυγαριές και φθάνει στην αμμουδιά. Δεξιά το εκκλησάκι της Παναγίας, αριστερά το αρχαίο θέατρο, μισοθαμένο στο χώμα, ψηλά ο αρχαιολογικός χώρος. Η περιήγηση στο χώρο ενθουσιάζει. Η απόσταση που

διανύεται είναι 2,3 χιλιόμετρα και έχει διάρκεια περίπου 50 λεπτά. Η επιστροφή είναι λίγο δύσκολη στον ανηφορικό δρόμο και διαρκεί γύρω στη 1.10 λεπτά.

- **Διαδρομή 7: «Δίκτυο Καρθαίας»**

Χαβουνά – Άγ. Ταξιάρχης – Πηγαδάκι – Καλησκιά – Καρθαία

Άλλη μια διαδρομή που οδηγεί στον αρχαιολογικό χώρο της Καρθαίας. Ξεκινάει από τα Χαβουνά, το νοτιότερο οικισμό της περιοχής της Κάτω Μεριάς. Είναι η πιο κοντινή, αλλά και η λιγότερο χρησιμοποιούμενη, λόγω της απομακρυσμένης αφετηρίας της. Οι διαθέτοντες αυτοκίνητο προτιμούν να προχωρήσουν σ' ένα κακό χωματόδρομο, που θα τους βγάλει στην παραλία της Καλησκιάς κι από εκεί θα φθάσουν εύκολα στην Καρθαία. Παίρνοντας όμως το μονοπάτι, που περνά από τον Άγιο Ταξιάρχη και το Πηγαδάκι και θα φθάνει σε διακλάδωση. Αριστερά η διαδρομή 6, σε μικρή απόσταση από την Καρθαία και δεξιά η θαυμάσια παραλία της Καλησκιάς. Προορισμός είναι η Καρθαία, οπότε επιλέγεται η διαδρομή 6, που οδηγεί στην Καρθαία, έχει απόσταση 1,7 χιλιόμετρα και η διάρκεια διαδρομής είναι περίπου 45 λεπτά.

- **Διαδρομή 8: «Σείριος»**

Ελληνικά - Βρύσες - Αγ. Φίλιππος ή Άγ. Συμεών - Βρύσες - Άγ. Φίλιππος

Η Α΄ διαδρομή αυτή ξεκινάει από τον οικισμό των Ελληνικών. Κατηφορίζοντας μετά την εκκλησία των Αγίων Αναργύρων προς τα Κάτω Ελληνικά, προς Καρθαία και στρίβοντας αριστερά προς Άγιο Φίλιππο. Προχωρώντας αρκετά μέχρι τις Βρύσες, πηγή με άφθονο νερό. Εκεί θα συναντά τη Β΄ διαδρομή που ξεκινάει από τον Άγιο Συμεών. Από εκεί και κάτω το μονοπάτι είναι κοινό και οδηγεί στην ωραία παραλία του Αγίου Φιλίππου με το ομώνυμο εξωκλήσι. Η Α΄ διαδρομή διαρκεί περίπου μια ώρα και δεκαπέντε λεπτά, με απόσταση 3,8 χιλιόμετρα. Ενώ η Β΄ διαδρομή έχει διάρκεια μια ώρα σχεδόν και απόσταση 2,3 χιλιόμετρα.

- **Διαδρομή 9: «Άρτεμις»**

Ιουλίδα - Μύλοι - Θόλος - Καλογεράδος - Αμαραθιά - Ελληνικά - Άγ. Παντελήμονας - Π. Λουτριανή

Από την Ιουλίδα ανεβαίνει στους μύλους και ακολουθώντας τις πινακίδες παίρνει τον αγροτικό δρόμο για το Θόλο. Κατεβαίνοντας κατόπιν το σκαλωτό μονοπάτι, φθάνει στον Καλογεράδο, μια περιοχή κατάφυτη από βελανιδιές, αλλά και οπωροφόρα δένδρα. Μέσα από

τη ρεματιά, οδηγεί στην Αμαραθιά και στα Ελληνικά, από ένα καλόβολο μονοπάτι που διασχίζει πυκνό δάσος. Καταλήγοντας σε μια διασταύρωση με αγροτικό δρόμο. Με κατεύθυνση προς τον Άγιο Παντελεήμονα, ανεβαίνει στο ομώνυμο μοναστήρι και περνά από το Σύνθρονο του Αγίου Τιμοθέου με τις βυζαντινές τοιχογραφίες. Κατηφορίζει από το βουνό, φθάνει στην Αγία Ειρήνη, παραδοσιακό εκκλησάκι κι από εκεί στην Παναγία Λουτριανή. Μια διαδρομή με απόσταση 9 χιλιομέτρων και διάρκεια 3 ωρών.

- **Διαδρομή 10: «Υδρούσα»**

Ιουλίδα – Βρύση Βενιαμίν – Άγιος Δημήτριος – Σπαθί

Ακολουθείται η προαναφερθείσα διαδρομή 1 στην πορεία από την Ιουλίδα και τη βρύση του Βενιαμίν, μέχρι το σημείο που χωρίζεται ο δρόμος αριστερά προς Δωσονάρι και ίσια προς Σπαθί. Παίρνοντας το δρόμο για το Σπαθί και φθάνοντας στο εκκλησάκι του Αγίου Δημητρίου. Σε απόσταση λίγων μέτρων ξεκινάει το κατηφορικό μονοπάτι προς το ρέμα του Σπαθιού. Λιθόστρωτο, περιποιημένο το μονοπάτι, το κατεβαίνομε χωρίς δυσκολία. Όμως στην αρχή του ρέματος πιθανόν να συναντάται πυκνή βλάστηση από τις λυγαριές και τις πικροδάφνες που κλείνουν το δρόμο. Παρακάτω ανοίγει ο δρόμος, δεξιά κι αριστερά χωράφια και ψηλά οι νοτινές και οι βορνές, κατά την τοπική διάλεκτο. Στο τέλος του ρέματος απλώνεται η απέραντη παραλία του Σπαθιού, με θαυμάσια αμμουδιά και θάλασσα με κρυσταλλένια νερά. Τα στοιχεία αυτής της διαδρομής είναι 5,8 χιλιόμετρα απόσταση και 1 ώρα και 45 λεπτά διάρκεια.

- **Διαδρομή 11: «Ορκός»**

Βελάδος – Γρίκου – Ορκός

Είναι μια διαδρομή που πρόσφατα χαρακτηρίστηκε και οδηγεί από τον επαρχιακό δρόμο Ιουλίδας - Κάτω Μεριάς στην περιοχή Βελάδο και από εκεί, στο γραφικό όρμο του Ορκού. Στη θέση «Γρίκου», ξεκινά κατηφορική λιθόστρωτη «στενή» με τοίχους ξερολιθιάς δεξιά κι αριστερά. Μέσα από δάσος από βελανιδιές κατεβαίνει τα σκαλοπάτια, περνά πάνω από την παλιά πηγή «Γεραντώνη» και καταλήγει στο γραφικό ξωκλήσι της Παναγιάς του Γρίκου. Επιστρέφοντας στο Βελάδο, βαδίζοντας για ορισμένο διάστημα σε αμαξωτό δρόμο, περνά από εκκλησάκια, αγροτικές κατοικίες, αλλά και σύγχρονα εξοχικά σπίτια. Ο δρόμος μετατρέπεται στη συνέχεια σε κατηφορική «στενή», η οποία οδηγεί στον Ορκό. Ωραία

αμμουδιά με δένδρα, καθαρή θάλασσα και εξοχικές κατοικίες. Εδώ υπάρχουν παλαιά μεταλλεία σιδήρου με επισκέψιμες στοές. Η απόσταση της διαδρομής αυτής είναι 5,5 χιλιόμετρα, με διάρκεια περίπου 1 ώρα και 45 λεπτά.

- **Διαδρομή 12: «Ποιήεσσα»**

Πανάχρα - Αγία Μαρίνα - Ποίσσες - Παραλία Ποισσών ή Κατωμεριά - Ποίσσες - Παραλία Ποισσών

Στη θέση Σκλαβονικόλα, από τον κεντρικό δρόμο Ιουλίδας - Ποισσών, δεξιά και παίρνοντας το χωματόδρομο που οδηγεί στο Βρόσκοπο, μετά από 1,5 περίπου χιλιόμετρο, συναντά στ' αριστερά είσοδο στο μονοπάτι με την πινακίδα Πανάχρα-Αγία Μαρίνα. Φθάνει στον αρχαίο Πύργο της Πανάχρας, ερειπωμένο, αλλά αρκετά εντυπωσιακό. Συνεχίζοντας το ίδιο μονοπάτι, φθάνει στον άλλο μεγαλύτερο Πύργο της Αγίας Μαρίνας, που στέκεται στο ύψος του παρά τους αιώνες, τους σεισμούς, τις επιδρομές και τις καταιγίδες που τον έχουν χτυπήσει. Δίπλα του το κατάλευκο εκκλησάκι της Αγίας Μαρίνας, παλαιό μοναστήρι και λίγο πιο κάτω η πηγή με τρεχούμενο νερό, που φημολογείται ότι είναι το καλύτερο του νησιού. Αφήνοντας πίσω τον Πύργο, ακολουθεί ένα στενό αγροτικό δρόμο, που μετά από λίγο, στη θέση «Κρεμαστή», συνεχίζει στο κατηφορικό μονοπάτι προς Ποίσσες. Η διαδρομή είναι φανταστική, με μια άγρια ομορφιά, συνεχίζει στη βραχώδη βουνοπλαγιά με τους απότομους βράχους της περιοχής «Πλαγιά» απέναντι, που καταλήγουν στο ρέμα. Κατεβαίνοντας στον κάμπο των Ποισσών, μια περιοχή με ήρεμο τοπίο, με τα περιβόλια, τα οπωροφόρα δένδρα και τα σπίτια των ντόπιων καλλιεργητών. Στον ίδιο προορισμό καταλήγει αν, ξεκινώντας από τον Άγιο Νικόλαο της Κατωμεριάς, ακολουθηθεί η διαδρομή προς την πηγή Χιονάτου, και από εκεί στο ρέμα των Ποισσών. Η διαδρομή αυτή ενώνεται με την προηγούμενη στα τελευταία 2 χιλιόμετρα μέχρι την παραλία των Ποισσών. Για την Α΄ διαδρομή χρειάζονται σχεδόν 1 ώρα και 50 λεπτά, διανύοντας απόσταση 5,5 χιλιομέτρων. Και για τη Β΄ διαδρομή απαιτούνται περίπου 1 ώρα και 30 λεπτά, σε απόσταση 4,7 χιλιομέτρων.

2.4.4 Η Αγελάδα της Κέας

Πρόκειται για την «αγελάδα της Κέας», η οποία στις αρχές του 20ού αιώνα πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες στους κατοίκους, στην παραγωγή κρέατος και γάλακτος αλλά και ως ζώο

εργασίας, έχουν αποδυθεί οι κάτοικοι της Κέας. Η συγκεκριμένη αγελάδα όμως βρίσκεται πολύ κοντά στην εξαφάνιση, επειδή τα τελευταία χρόνια οι παραγωγοί, κυνηγώντας το γρήγορο κέρδος, επέλεγαν μόνο τα μεγαλύτερης παραγωγικότητας εισαγόμενα ζώα, τα οποία διασταύρωναν με τα ντόπια, οδηγώντας τα δεύτερα στον αφανισμό (Κιούσης, 2010).

«Με στόχο τη βελτίωσή της, η "αγελάδα της Κέας" διασταυρώθηκε συστηματικά, με αρσενικά της ελβετικής φυλής Σβιτς» αναφέρει ο πρώην δήμαρχος του νησιού Νίκος Δεμένεγας. «Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η φυλή να αποκτήσει άριστες ιδιότητες, όπως γρήγορη ανάπτυξη, καλύτερο και μεγαλύτερο σώμα, άριστη απόδοση στις γεωργικές εργασίες, πιο εύγεστο κρέας και πολύ καλή γαλακτοπαραγωγή» (Κιούσης, 2010) .

Οι κάτοικοι της Κέας εκμεταλλεύτηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα τις εξαιρετικές δυνατότητες και επιδόσεις της βελτιωμένης ποικιλίας, αναπαράγοντάς την συστηματικά, για εξαγωγή κρέατος αλλά και ζωντανών ζώων, με σκοπό τη διάδοση και τη καλή φήμη της ράτσας σε πολλά μέρη της Ελλάδας (κυρίως στις Κυκλάδες και την Κρήτη). Έτσι το ζώο απέκτησε και μεγάλη ιστορική αξία για το νησί της Κέας, με αποτέλεσμα να καθίσταται "ζωντανό μνημείο" που μπορεί να αξιοποιηθεί σε αγροτουριστικά προγράμματα και να φέρει εκ νέου άνθηση στον τόπο» (Κιούσης, 2010).

Σήμερα, η ντόπια φυλή της «αγελάδας της Κέας» τελεί υπό εξαφάνιση. «Στην παρούσα φάση έχουν εντοπιστεί και καταγράφονται τα εναπομείναντα στο νησί ζώα με σκοπό τη διάσωσή τους και τη συστηματική αναπαραγωγή τους, ώστε να αποκτήσουν και πάλι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Γίνεται προσπάθεια για την επίσημη πιστοποίησή τους με τα προγράμματα Γενετικής Βελτίωσης Ζώων, από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μέσω του αρμόδιου Κέντρου Γενετικής Βελτίωσης Ζώων, καθώς και την ένταξή τους σε χρηματοδοτικές ενισχύσεις από εθνικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα διατήρησης ζωικού γενετικού υλικού. Σημαντική βοήθεια σε αυτή την προσπάθεια παρέχει και το σωματείο «Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Διάσωσης των Αυτοχθόνων Φυλών Κατοικιδίων (Αγροτικών & Οικόσιτων) Ζώων - Αμάλθεια» (Κιούσης, 2010).

2.5 Οι Πολιτιστικοί Πόροι της Κέας

Η Τζιά παρά το μικρό της μέγεθος, έχει στην κατοχή της πλήθος πολιτιστικών πόρων, που προέρχονται είτε από αρχαιολογικά ευρήματα, είτε από την πιο σύγχρονη ιστορία. Η Κέα όχι άδικα χαρακτηρίζεται ως « η πύλη των Κυκλάδων».

2.5.1 Οι Αρχαιολογικοί Χώροι

Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι του νησιού είναι οι προϊστορικοί οικισμοί της Αγίας Ειρήνης και της Κεφάλας, που σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση και δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της σημασίας του νησιού κατά την Προϊστορική εποχή. Από την Τετράπολη της Κέας, μόνο η Καρθαία στη νοτιοανατολική πλευρά του νησιού είναι οργανωμένος χώρος με κατάλοιπα της κοινωνικής, θρησκευτικής και πολιτιστικής ζωής των κατοίκων. Οι τρεις άλλες αρχαϊκές πόλεις βρίσκονται κάτω από τους σύγχρονους οικισμούς της σημερινής Κέας ή Χώρας (Ιουλίδα), του Λιβαδιού (Κορησσία) και των Ποισσών. (Τσώνος, Γεώρμα και Καλογεροπούλου, 2006).

- Η ΚΕΦΑΛΑ:

Στο ακρωτήριο Κεφάλα, στη βορειοδυτική ακτή της Κέας, έχει εντοπιστεί υπαίθριος οικισμός της Τελικής Νεολιθικής ή Χαλκολιθικής περιόδου (τέλη 4ης χιλιετίας, γύρω στο 3300 π.Χ.). Η μικρή κοινότητα (45-80 άτομα) ζούσε σε ορθογώνιες, λιθόκτιστες οικίες και ασχολούνταν με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την καλαθοπλεκτική, την αλιεία και το θαλάσσιο εμπόριο (μηλιακός οψιανός), καθώς και τη μεταλλοτεχνία, όπως φαίνεται από τα ίχνη χυτηρίων χαλκού. Το νεκροταφείο του οικισμού αποτελείται από κτιστούς, ορθογώνιους ή κυκλικούς, ατομικούς ή ομαδικούς τάφους και θεωρείται το πρώτο οργανωμένο εκτός οικισμού νεκροταφείο του αιγαιακού χώρου. Τα ευρήματα και τα κτερίσματα της Κεφάλας την εντάσσουν στην πολιτιστική φάση Αττικής-Αίγινας της Τελικής Νεολιθικής, η οποία στο χώρο των Κυκλάδων δεν έχει εντοπιστεί σε άλλη θέση. Το στοιχείο αυτό καθιστά κομβική τη θέση της Κέας στο προϊστορικό Αιγαίο, αφού μαζί με το Σπήλαιο του Ζα στη Νάξο (Νεότερη και Τελική Νεολιθική) και τη φάση της Νεότερης Νεολιθικής από το Σάλιαγκο της Αντιπάρου παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για την εμφάνιση και εξέλιξη στο Αιγαίο της μεταβατικής περιόδου μεταξύ της εποχής του Λίθου και της εποχής του Χαλκού (Τσώνος κ.ά., 2006).

- Η ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ:

Η χερσόνησος της Αγίας Ειρήνης πήρε το όνομά της από το ομώνυμο εκκλησάκι που βρίσκεται στο κέντρο της. Γεωγραφικά τοποθετείται στο εσωτερικό του φυσικού κόλπου του Αγίου Νικολάου, στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού, καλά προστατευμένη από τους βοριάδες του Αιγαίου. Στη χερσόνησο αυτή ήρθε στο φως ένας από τους σημαντικότερους αιγιακούς οικισμούς, που ιδρύθηκε κατά την Τελική Νεολιθική περίοδο (3300/3200 π.Χ.) και κατοικούνταν έως το τέλος της Ύστερης εποχής του Χαλκού (1200/1100 π.Χ.). Σε ορισμένα

τμήματα του οικισμού διαπιστώνεται κατοίκηση έως και στους Ελληνιστικούς χρόνους (3ος-2ος αι. π.Χ.). Η συστηματική ανασκαφή του χώρου πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο του Cincinnati και τον καθηγητή J.L. Caskey στο διάστημα 1960-1981 (Γεώρμα, 2006).

Στα σπίτια του οικισμού διαπιστώθηκαν συνεχείς ανακατασκευές και επεμβάσεις, οι οποίες σε μεγάλο ποσοστό έγιναν έπειτα από καταστροφές που οφείλονταν σε φυσικά φαινόμενα. Τα αρχιτεκτονικά λείψανα των παλιότερων περιόδων χρησιμοποιούνταν από τους επόμενους κατοίκους δημιουργώντας ένα σφικτό πολεοδομικό ιστό, στον οποίο δύσκολα ανιχνεύεται η χρονολογική συνάφεια (Γεώρμα, 2006).

Τα αρχιτεκτονικά λείψανα της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού (3200/3000-2000 π.Χ.) είναι λιγοστά. Από την περίοδο όμως αυτή προέρχεται σημαντικός αριθμός πήλινων και λίθινων αγγείων, καθώς και κυκλαδικών μαρμάρινων ειδωλίων (Γεώρμα, 2006).

Κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού (2000/1900-1600 π.Χ.) ο οικισμός επεκτείνεται και κατασκευάζεται η μεγάλη οχύρωση της χερσονήσου με ορθογώνιους πύργους και κεντρική πύλη. Τώρα χρονολογείται και η πρώτη κατασκευαστική φάση του ναού, ενός οικοδομήματος με ιερό χαρακτήρα, μοναδικού στις Κυκλάδες την περίοδο αυτή, ενώ διαμορφώνεται το δίκτυο των επαφών και των ανταλλαγών ανάμεσα στις Κυκλάδες και στην Κρήτη με την ενίσχυση του εμπορίου (Γεώρμα, 2006).

Στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού (1600-1200/1100 π.Χ.) ο οικισμός αποκτά εξελιγμένη ρυμοτομία με πλακόστρωτους δρόμους, υδρευτικό και αποχετευτικό σύστημα. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία, το κυνήγι, την αγγειοπλαστική, την υφαντουργία, τη μεταλλοτεχνία, τη μεταλλουργία και τη λιθοτεχνία. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στο μοναδικό, έως σήμερα, σύνολο πενήντα πήλινων γυναικείων ειδωλίων, το οποίο ήρθε στο φως στην περιοχή του ναού. Τα ειδώλια, που ερμηνεύονται ως θεότητες, ιέρειες ή λατρεύτριες, εκτίθενται σε περίοπτη θέση στο μουσείο της Χώρας του νησιού, της Ιουλίδας (Γεώρμα, 2006).

- Η ΚΑΡΘΑΙΑ:

Η Καρθαία ήταν η πιο σπουδαία από τις τέσσερις πόλεις της αρχαίας Κέας. Η Καρθαία, στην ανατολική ακτή της Κέας, υπήρξε η πιο γνωστή από τις τέσσερις αυτόνομες αρχαίες πόλεις του νησιού, καθώς εδώ τελούνταν οι εορτές του Πυθίου Απόλλωνα. Η πόλη έφτασε στη μέγιστη ακμή κατά την ύστερη αρχαϊκή και την κλασική εποχή. Ευρήματα της Μυκηναϊκής εποχής μαρτυρούν την κατοίκηση του οικισμού από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (Τσώνος κ.ά, 2006).

Τα εγκαταλελειμμένα πλην όμως επιβλητικά κατάλοιπα της Καρθαίας άρχισαν να προσελκύουν ξένους αρχαιοδίφες περιηγητές στο απομονωμένο αυτό τμήμα του νησιού από τον ύστερο 17ο αιώνα. Το 1811 ο δανός αρχαιοδίφης P.O. Bröndsted διεξήγαγε πολυήμερες έρευνες και ανασκαφές στο χώρο, περιγραφή των οποίων δημοσίευσε ο 1826 στο έργο του "Reisen und Untersuchungen in Griechenland" (Υπουργείο Πολιτισμού, 2006).

Η Καρθαία παρέχει τα περισσότερα αρχαιολογικά τεκμήρια, λόγω των εκτεταμένων ανασκαφικών δραστηριοτήτων που έλαβαν χώρα ήδη από τον 19ο αι. Την περίοδο 1810-1813 ο Δανός αρχαιολόγος P. O. Bröndsted μετέφερε σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες πολλά από τα ευρήματα των ερευνών του στην Καρθαία, ενώ τα αποτελέσματα τους τα δημοσιεύει το 1826 σε ένα χρονικό των περιηγήσεών του. Ανάλογη συμπεριφορά επιδεικνύουν νωρίτερα και Ρώσοι αξιωματικοί του ναυτικού, φυγαδεύοντας στην πατρίδα τους αγάλματα και αρχιτεκτονικά μέλη. Εξέχουσα μορφή της αρχαιολογίας της Κέας αναδεικνύεται τον19ο αιώνα ο Κωνσταντίνος Μάνθος, ο οποίος περιηγήθηκε όλες τις αρχαιότητες της Κέας και κατέγραψε με επιστημονική ακρίβεια πολύτιμα ευρήματα και επιγραφές, συγκροτώντας ιδιωτική συλλογή στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Τον 20ο αι., ο Γάλλος P. Graindor ανασκάπτει το Ναό της Αθηνάς (1920-21), ενώ ο N. Ζαφειρόπουλος, το 1965 φέρνει στην επιφάνεια το αρχαίο θέατρο. Από το 1987 η Καρθαία αποτελεί το επίκεντρο οργανωμένων ανασκαφικών ερευνών και μελετών συντήρησης και ανάδειξης του χώρου υπό την αρχαιολόγο Λίνα Μενδώνη με στόχο την καλύτερη δυνατή προβολή της συμβολής της Καρθαίας στον πολιτισμό των Κυκλάδων (Τσώνος κ.ά, 2006).

Συστηματική αρχαιολογική έρευνα στο χώρο ξεκίνησε ωστόσο το 1902 η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή υπό τον βέλγο αρχαιολόγο P. Graindor. Ανασκαφές συνεχίστηκαν τη δεκαετία του 1960 από την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία και την Εφορεία Κυκλάδων. Τέλος, κατά την περίοδο 1987-1995 διεξήχθη επιφανειακή και ανασκαφική έρευνα από διεπιστημονική ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών υπό την Δρ. Λ. Μενδώνη (Υπουργείο Πολιτισμού, 2006).

Στο νότιο τμήμα της ακρόπολης έχουν εντοπιστεί τα σημαντικότερα μνημεία, όπως τα θεμέλια των προπυλαίων, ο ναός της Αθηνάς, ο ναός του Πυθίου Απόλλωνα και το βραχώδες έξαρμα του Χορηγείου, που διαχωρίζει τα δύο άνδηρα των ναών. Ο δωρικός ναός, που πιθανότατα αποδίδεται στην Αθηνά, χρονολογείται περίπου στο 500 π.Χ. Πρόκειται για περίπτερο ναό με έξι κίονες στις στενές πλευρές του και δώδεκα στις μακριές, συνολικών διαστάσεων 23,20 Χ 11,98 μ. Η τρίβαθμη κρηπίδα είναι από κυανό σιπολίνη, ενώ η ανωδομή

από λευκό μάρμαρο. Από τα αετώματα και από τα κεντρικά ακρωτήρια προέρχονται τα περισσότερα θραύσματα του γλυπτού διακόσμου. Με βάση τα τμήματα των γλυπτών, που απεικονίζουν κυρίως γυναικείες μορφές, καθώς και τις επιγραφές ΘΗΣΕΥΣ και ΑΝΤΙΟΠΗ που σώζονται στα γωνιαία ακρωτήρια, συμπεραίνεται πως το κεντρικό θέμα του νότιου ακρωτηρίου πιθανότατα να ήταν η Αμαζονομαχία ή κάποιο επεισόδιο της (Τσώνος κ.ά., 2006).

Ο ναός του Απόλλωνα, στο ανατολικότερο σημείο της πόλης, υψωνόταν πάνω από τη θάλασσα. Ενεπίγραφες στήλες με ψηφίσματα των Καρθαίων ανατεθειμένες στο ναό του Πυθίου Απόλλωνα, κάνουν ασφαλή την ταύτιση του ναού. Άρχισε να οικοδομείται το 530 π.Χ., είναι δηλαδή σχεδόν σύγχρονος με το ναό της Αθηνάς, ακολουθεί δε τον ίδιο αρχιτεκτονικό ρυθμό. Είναι δωρικός εν παραστάσι, διαστάσεων 31,15 μ. Χ 16,05 μ, με μαρμάρινη ανωδομή. Γραπτές πηγές αναφέρουν ότι ο ναός ήταν διακοσμημένος με θέματα από τον Τρωικό πόλεμο. Μια κόγχη είχε λαξευτεί στο βράχο στη δυτική πλευρά για το λατρευτικό άγαλμα του Απόλλωνα. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ιουλίδας φιλοξενεί πολλά από τα γλυπτά της Καρθαίας, τα οποία θυμίζουν την σύγχρονη τεχνοτροπία της αρχαίας Αθήνας και ταυτόχρονα αναδεικνύουν και τα τοπικά καλλιτεχνικά εργαστήρια της αρχαϊκής περιόδου (Τσώνος κ.ά., 2006).

Στην Καρθαία μαρτυρείται η ύπαρξη και άλλων ιερών, αφιερωμένων στον Ερμή, τη Δήμητρα, την Άρτεμη και τον Ασκληπιό. Η ακμή της πόλης φαίνεται ακόμα από την οικιστική της επέκταση στους γύρω λόφους, όπου διακρίνονται διάσπαρτα θεμέλια σπιτιών και δημοσίων οικοδομημάτων. Το θέατρο έχει αποκαλυφθεί στη νότια πλαγιά του λόφου, όπως και το δίκτυο υδροδότησης της πόλης. Το εκτεταμένο νεκροταφείο του οικισμού βρίσκεται στην κοιλάδα του Καλαμιτσίου, στα ανατολικά της ακρόπολης. Τα παραπάνω ερείπια χρονολογούνται κυρίως στην Αρχαϊκή περίοδο, οπότε και ιδρύθηκε η πόλη, αλλά υπάρχουν ενδείξεις κατοίκησης μέχρι και τα Πρώιμα Βυζαντινά Χρόνια (Τσώνος κ.ά, 2006).

Η νομισματοκοπεία της Καρθαίας περιλαμβάνει αργυρά και χάλκινα νομίσματα. Στον εμπροσθότυπο απεικονίζονται κυρίως ο Απόλλων, ο Δίας, ο Διόνυσος, ο Αρισταίος ή αμφορέας με δελφίνι. Στον οπισθότυπο σταφύλια ή αστερισμοί με την επιγραφή ΚΑΡΘΑ (Τσώνος κ.ά., 2006).

2.5.2 Μνημεία και Κάστρα

Στη Χώρα σώζεται η οχυρωμένη ακρόπολη της αρχαίας πόλης Ιουλίδας και τμήμα του τείχους της, καθώς και μέρος του βενετσιάνικου κάστρου του 13ου αιώνα. Ο λαξευμένος σε σχιστόλιθο αρχαϊκός κολοσσικός λέοντας, γνωστός ως ο Λέων της Κέας ή της Ιουλίδας, αποτελεί αντιπροσωπευτικό έργο της πλαστικής της Κέας και θεωρείται το σύμβολο του νησιού. Από την Κορησσία σώζονται τμήματα του τείχους, της ακρόπολης και ενός ναού, ίσως του Σμινθίου Απόλλωνα. Κάτω από το λόφο της πόλης βρέθηκε ο μαρμάρινος αρχαϊκός Κούρος της Κέας, θαυμάσιο δείγμα ντόπιου εργαστηρίου (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο). Στις Ποίσσες διακρίνονται τμήματα του τείχους της αρχαίας πόλης, ενώ στη νότια ακτή βρέθηκαν λιμενικές εγκαταστάσεις (www2.egeonet.gr, 2006).

- Ο Λέοντας της Κέας (Λιόντας):

Σε απόσταση 1,5χλμ. βορειοανατολικά από την Ιουλίδα βρίσκεται, σκαλισμένος μέσα σε σχιστολιθικό βράχο, ο αποκαλούμενος Λιόντας. Επιβλητική γλυπτή μορφή λιονταριού, η οποία χρονολογείται από τους αρχαϊκούς χρόνους (6ος αιώνας π.Χ.) και φέρει το ίδιο υπομειδίαμα με αυτό των Κούρων της ίδιας εποχής. Ο μύθος λέει ότι ο ”Λιόντας” στάλθηκε από το Δία για να διώξει τις νύμφες που σκότωναν τις γυναίκες του νησιού (Κέα-Τζιά, 0030.gr/hotels-greece-1, 2010).

Επίσης, σε πολλά σημεία του νησιού διατηρούνται κατάλοιπα πύργων, σημαντικότερος μάλιστα είναι ο πύργος στην Αγία Μαρίνα, που αποτελεί από τα ψηλότερα σωζόμενα μνημεία της Μεσογείου, καθώς και μικρών αγροτικών εγκαταστάσεων της Ύστερης Κλασικής και της Ελληνιστικής εποχής στις θέσεις Πηγαδάκι, Χούχλι και Λουτριανή. Διατηρείται επίσης το αρχαίο μονοπάτι Καρθαίας-Ποιήεσσας, καθώς και ίχνη παλαιοχριστιανικών βασιλικών (στην Καρθαία, την Ιουλίδα και τις Καρυές). Σημαντικά μνημεία των Μεσοβυζαντινών χρόνων αποτελούν το καθολικό του μοναστηριού της Αγίας Άννας, που βρίσκεται στα ανατολικά της Χώρας, ο ναός των Αγίων Απόστολων στις Ελιές Κατωμεριάς και ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα στο Νερό των Ελληνικών. Πολλά ευρήματα από τις ανασκαφές και τους αρχαιολογικούς χώρους της Κέας εκτίθενται στη σύγχρονη επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ιουλίδας (www2.egeonet.gr, 2006).

- Η μονή του Αγίου Παντελεήμονα:

Το μοναστήρι αυτό βρίσκεται 12 χλμ νοτιοδυτικά από τη Χώρα, στην κορυφή του ομώνυμου βουνού και υπολογίζεται ότι χτίστηκε τον 16ο αιώνα και αναπαλαιώθηκε τον 17ο αιώνα. Σώζεται μόνο η εκκλησία της μονής η οποία είναι αφιερωμένη στον Ιωάννη τον

Πρόδρομο. Πρόκειται για μεταβυζαντινή σταυροειδή βασιλική με τρούλο και δύο νάρθηκες (0030.gr/hotels-greece-1, 2010).

- Η μονή της Αγίας Άννας:

Η Μονή αυτή βρίσκεται ανατολικά της Ιουλίδας. Υπήρξε ένα από τα πέντε επιφανέστερα και πιο οργανωμένα μοναστήρια της Κέας το 17ο αιώνα, αλλά, εκτός από την ομώνυμη εκκλησία, σήμερα σώζονται μόνο τα ερείπια των παραρτημάτων που το συγκροτούσαν . Ο ναός περιλαμβάνει τρία επιμήκη κλίτη που καταλήγουν σε ισάριθμα ιερά και, όπως αποδεικνύουν τα τμήματα δωρικών κιόνων, στα οποία στηρίζονται οι τρεις Αγιες Τράπεζες, αλλά και το δομικό υλικό του νάρθηκα, κτίστηκε στο χώρο αρχαίου ναού (0030.gr/hotels-greece-1, 2010).

- Ο πύργος της Αγίας Μαρίνας:

Το πιο χαρακτηριστικό δείγμα ελληνιστικού πύργου είναι ο πύργος της Αγίας Μαρίνας (δίπλα στην ομώνυμη εκκλησία). Είναι ένα τετράγωνο κτίσμα με μήκος πλευρών 10 μέτρα και σωζόμενο ύψος μέχρι και 20 μέτρα. Έχει φτιαχτεί από σχιστόλιθο και μάρμαρο. Λέγεται ότι ο πύργος αυτός ανήκε σε ευρύτερο οχυρωματικό σύστημα της ελληνιστικής περιόδου(0030.gr/hotels-greece-1, 2010).

2.5.3 Μνημεία Νεότερης Εποχής

Τα μνημεία της νεότερης εποχής στην Κέα είναι:

- Το στενό του Λάμπρου Κατσώνη:

Στη χερσόνησο της εγκαταλελειμμένης πια «Κόκας» που υπήρξε στο παρελθόν βιομηχανική περιοχή και από τους πιο σημαντικούς σταθμούς ανεφοδιασμού άνθρακα (κοκ) πλοίων της Ελλάδας, πηγή ζωής και ενέργειας για τους ντόπιους του νησιού, βρίσκεται και το επονομαζόμενο στενό του Λάμπρου Κατσώνη. Ο Λάμπρος Κατσώνης ήταν παντρεμένος με μια Τζιώτισα, τη Μαρουλιώ Σοφιανού, κι έκανε ορμητήριό του το νησί. Όντας όμως θαλασσοπόρος, κάποτε αντιμετώπισε κάποιο πρόβλημα με τους Τούρκους, μιας και δεν τον άφηναν να περάσει από τον όρμο του Αγ. Νικολάου. Εκεί λοιπόν, οι κάτοικοι βοήθησαν τον Κατσώνη να διαφύγει στο πέλαγος περνώντας από τον ισθμό της «Κόκας» (ξενοδοχειακεα.gr/stenokatsoni. , 2012) .

- Το Δημαρχείο και το Νεοκλασικό Σχολείο της Κέας :

Το Δημαρχείο της Χώρας, ένα εντυπωσιακό νεοκλασικό οικοδόμημα με πρωτότυπη διακόσμηση, αποτελεί έργο του αρχιτέκτονα Ερνστ Τσίλερ, όπως επίσης και το νεοκλασικό

κτήριο που στέγαζε το σχολείο (www2.egeonet.gr, 2006).

Πρόκειται για ένα νεοκλασικό κτίριο, που κατασκευάστηκε το 1902 και κοσμείται από πήλινα αγάλματα του Απόλλωνα και του Ερμή. Στη δυτική πλευρά του κτιρίου, είναι εντοιχισμένα ένα αρχαίο γυναικείο γλυπτό και μια ανάγλυφη παράσταση των κλασσικών χρόνων (kea.gr).

- Το εργοστάσιο Εμαγιέ:

Χαρακτηριστικό δείγμα της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής του μεσοπολέμου αποτελεί το εγκαταλελειμμένο σήμερα εργοστάσιο εσμαλτωμένων σκευών Εμαγιέ, που λειτούργησε το διάστημα 1927-1957 στην περιοχή της Κορησσίας (www2.egeonet.gr, 2006).

Το εργοστάσιο εμαγιέ, Το μοναδικό ελληνικό εργοστάσιο παραγωγής εσμαλτωμένων σκευών, λειτούργησε από το 1927 ως το 1957, και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή των κατοίκων της Κέας. Προπολεμικά παρήγαγε κυρίως οικιακά σκεύη και επιγραφές για δημόσια ή ιδιωτική χρήση. Το 1936, η Εμαγιέ, πήρε την πρώτη κρατική παραγγελία για παγούρια στρατού και έπειτα απλώθηκε στην πολεμική βιομηχανία με την κατασκευή όλμων. Το 1991 το μεγαλύτερο τμήμα του κρίθηκε από το Τμήμα Νεωτέρων Μνημείων διατηρητέο για τη συμβολή που προσφέρει στη μελέτη του βιομηχανικού πολιτισμού της χώρας (Golden Greece, 2012).

Το εργοστάσιο «Ανώνυμος Βιομηχανική Εταιρεία ΕΜΑΓΕ» ιδρύθηκε στην Κέα με σκοπό την κατασκευή ειδών οικιακής ή άλλης χρήσης «εκ παντός μετάλλου, εστιλβωμένου ή μη, εσμαλτωμένου ή μη». Η κατασκευή του εργοστασίου άρχισε το 1926 και ολοκληρώθηκε το 1929, οπότε και εγκαινιάστηκε από τον πρωθυπουργό της χώρας Ελ. Βενιζέλο. Το εργοστάσιο έκλεισε οριστικά το 1957. Πρόκειται για ένα βιομηχανικό συγκρότημα 9 κτηρίων με συνολική κάλυψη 6.022,13 τ.μ. Φέρει αξιόλογα στοιχεία βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και έχει χαρακτηριστεί ως μνημείου βιομηχανικού πολιτισμού από το Υπουργείο Πολιτισμού(Μπουγιούρη κ.ά., 2009:3).

- Το αρχαιολογικό μουσείο:

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Κέας βρίσκεται στην Ιουλίδα, την πρωτεύουσα του νησιού. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα μουσεία των Κυκλάδων με μοναδικά ευρήματα, ιδιαίτερα της Προϊστορικής περιόδου. Το μουσείο λειτούργησε αρχικά τη δεκαετία του 1970. Οι πρώτες συλλογές περιλάμβαναν αρχαιότητες από το νησί και τα ευρήματα των παλιότερων ανασκαφών. Το 2000, ύστερα από εργασίες επισκευής του κτηρίου, σχεδιάστηκε η εκ νέου οργάνωση και έκθεση των συλλογών του μουσείου,

βασισμένη σε σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για να παρουσιαστούν περισσότερα ευρήματα, άγνωστα μέχρι τότε στο κοινό (www2.egeonet.gr, 2006).

Το μουσείο στεγάζει τη συλλογή των ιστορικών χρόνων (7ος αι. π.Χ. - 2ος αι. μ.Χ.) στον πρώτο όροφο. Αντιπροσωπευτικά δείγματα γλυπτικής, κεραμικής, νομισμάτων και επιγραφών της αρχαίας Κέας προσφέρουν μια εικόνα της ιστορίας του νησιού. Ιδιαίτερα αξιόλογος είναι ο γλυπτός διάκοσμος από το ναό της Αθηνάς στην Καρθαία. Στον επόμενο όροφο τα εντυπωσιακά ευρήματα από το νεολιθικό οικισμό της Κεφάλας και τον οικισμό της Αγίας Ειρήνης της εποχής του Χαλκού μαρτυρούν τη σημαντική θέση της Κέας στο προϊστορικό Αιγαίο. Η έκθεση έχει οργανωθεί σε ενότητες με βασικούς άξονες την καθημερινή ζωή, τη λατρεία και τα ταφικά έθιμα. Εξαιρετικής σημασίας είναι τα μεγάλα πήλινα αγάλματα γυναικείων μορφών από το ναό του οικισμού της Αγίας Ειρήνης, τα οποία, εκτός από τη μοναδικότητά τους, παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο κοινό (www2.egeonet.gr, 2006).

- Η Μακρόνησος:

Η Μακρόνησος ή αλλιώς Νήσος Ελένη ανήκει ιδιοκτησιακά και διοικητικά στο Δήμο Κέας και βρίσκεται μεταξύ Κέας και Λαυρίου. Το νησί σήμερα είναι ακατοίκητο πλην μερικών βοσκών που βρίσκονται στην περιοχή. Το λιμάνι του δεν το προσεγγίζει καράβι της γραμμής, αλλά δέχεται εκδρομείς , που φτάνουν από το Λαύριο. Ο μύθος λέει ότι σε μια σπηλιά στην Βόρεια πλευρά του νησιού ο άνθρωπος που προκάλεσε τον Τρωικό πόλεμο, ο Πάρης, έκρυψε την απαχθείσα Ωραία Ελένη. Γι αυτό το νησί πήρε το όνομα της "Νήσος Ελένη". Η Μακρόνησος έχει τη δική της σελίδα στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας (kea.gr).

- Η Παναγία η Καστριανή**:**

Η προστάτιδα του νησιού. Το επιβλητικό μοναστήρι βρίσκεται στο λόφο Καστρί πάνω σ’ ένα βράχο. Από το 18ο αιώνα, απόκοσμο ατενίζει το πέλαγος. Το μέρος που κτίστηκε το μοναστήρι δεν είναι τυχαίο. Η Παναγιά, ήθελε το σπίτι της εκεί αφού εκεί βρέθηκε η εικόνα της. Οι βοσκοί της περιοχής, έβλεπαν μια λάμψη τα βράδια στο λόφο. Μαζί με τους κατοίκους, αποφάσισαν να ψάξουν και να βρουν από πού προέρχεται. Η λάμψη έβγαινε από την εικόνα της Παναγίας. Οι κάτοικοι, αποφάσισαν να κτίσουν την εκκλησία της Παναγίας της Καστριανής, με πολλές δυσκολίες βέβαια λόγω του απόκρημνου λόφου. Η εικόνα της Παναγίας βρίσκεται στο εσωτερικό του μοναστηριού, το οποίο αποτελείται από δυο εκκλησίες. Την παλιά και την νέα που χρονολογείται το 1910. Υπάρχουν δωμάτια που

φιλοξενούν τους επισκέπτες τα οποία νοικιάζονται σε συμβολική τιμή. Επίσης διαθέτει τραπεζαρία και βοηθητικούς χώρους (kea.gr).

- Τα Ναυάγια της Κέας:

Οι «θησαυροί» της Τζιας δεν περιορίζονται μόνο στις ακτές της. Κάτω από τα κρυστάλλινα νερά της «αναπαύονται» ορισμένα από τα πιο διάσημα ναυάγια στην Ελλάδα. Υπερωκεάνια, ατμόπλοια και αεροπλάνα μάς ταξιδεύουν σε μιαν άλλη εποχή. Ομάδες εξερευνήσεων έχουν εντοπίσει μέχρι σήμερα ναυάγια που έχουν τραβήξει πάνω τους παγκόσμιο ενδιαφέρον ως μοναδικά στο είδος τους (travelstyle.gr, 2009).

- Ο Βρετανικός:

Για τη «μεγάλη αδελφή του Τιτανικού», όπως αποκαλείται ο Βρετανικός, το γιγαντιαίο πλοίο που κείτεται βυθισμένο σε βάθος 122 μέτρων, στα ανοιχτά της Κέας, έχει στηθεί «πόλεμος» που αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Το υπερωκεάνιο που φτιάχτηκε μαζί με τον Τιτανικό από τη White Star Line ως το «θηρίο» που θα ερχόταν να ταπεινώσει το «θαύμα της φύσης», καθώς ήταν κατά λίγο μεγαλύτερο, δυνατότερο και πιο σύγχρονο από το «αδελφάκι» του, βυθίστηκε στην Κέα κατά τη διάρκεια του Ά Παγκοσμίου Πολέμου, το 1916, δύο χρόνια μετά την καθέλκυσή του και δύο χρόνια μετά τη βύθιση του Τιτανικού. Επρόκειτο να ονομαστεί «Γιγαντικός», όνομα που δε δόθηκε ποτέ, αφού προηγήθηκε η τραγωδία του Τιτανικού στον Ατλαντικό. Χρησιμοποιείτο ως πλωτό νοσοκομείο από το Βρετανικό Ναυαρχείο. Βυθίστηκε μυστηριωδώς, μετά από ένα ισχυρό χτύπημα (προφανώς από νάρκη), μέσα σε πολύ λίγα λεπτά, παρασέρνοντας στην άβυσσο τουλάχιστον 30 ψυχές (wordpress.com, 2009).

- Το «άγνωστο» Ναυάγιο:

Ένα γιγαντιαίο ναυάγιο που βρισκόταν στην περιοχή και κανείς δεν ήξερε τι ήταν, η ομάδα του Kea Dive Expedition ανακάλυψε, συγκρίνοντας και τα ανάλογα έγγραφα, την ταυτότητά του. Πρόκειται για το γαλλικής σημαίας επιταγμένο υπερωκεάνιο Burdigala, πρώην Kaiser Friedrich, κατασκευασμένο το 1897 στην Πολωνία, που τότε ανήκε στο γερμανικό Ράιχ. Το Burdigala βυθίστηκε τη 14^{η} Νοεμβρίου του 1916, μια εβδομάδα πριν από το Βρετανικό, μετά από μάχη που έδωσε με το γερμανικό υποβρύχιο U-73 (wordpress.com, 2009).

- Το Citta di Tripoli:

Στην Κέα βρίσκεται και το, μήκους 96,3 μέτρων ναυάγιο του Ιταλικού επιβατηγού Citta di Tripoli. Το πλοίο είχε κατασκευαστεί το 1915 στην Ανκόνα και από το Δεκέμβριο του

1940 χρησιμοποιείτο από το Μουσολίνι ως βοηθητικό καταδρομικό. Το πλοίο δέχτηκε επίθεση από το βρετανικό υποβρύχιο HMS Torbay στις 2 Ιουλίου 1941, ενώ βρισκόταν σε νηοπομπή. Βυθίστηκε εκεί, μετά από φοβερή μάχη (wordpress.com, 2009).

- Το Theophile Gautier:

Το γαλλικό υπερωκεάνιο, καθέλκυσης 1926, δεν πρόλαβε να… ζήσει πολύ το Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Το μεγαλύτερο διάστημα ήταν δεμένο στο λιμάνι του Πειραιά, λόγω της έλλειψης καυσίμων. Παρότι είχε ζωγραφισμένη τη γαλλική σημαία στα πλάγιά του, βυθίστηκε στις 4 Οκτωβρίου 1941 στην Κέα από το βρετανικό υποβρύχιο HMS Talisman που το θεώρησε εχθρικό. Στο βυθό, πήρε μαζί του 19 άτομα, από τα 105 που μετέφερε (Ιστορικά ναυάγια στο βυθό της Τζιάς, wordpress.com, 2009).

- Το Γιούγκερς:

Η εύρεση ενός άθικτου γερμανικού αεροσκάφους Γιούγκερς 52 στο βυθό της Κέας, είναι ιστορική. Το γερμανικό μεταγωγικό είναι ένα από τα μόλις τέσσερα που έχουν βρεθεί στην Ελλάδα και βρίσκεται τώρα σε βάθος 65 μέτρων. Δεν έχει ούτε ένα σπάσιμο πάνω του, ενώ βρέθηκε με τις ρόδες να πατούν στο βυθό, αφού προφανώς έκανε αναγκαστική προσθαλάσσωση στην περιοχή, μετά από βλάβη, το Σεπτέμβριο του 1943. Το συγκεκριμένο αεροπλάνο πιθανότατα χρησιμοποιήθηκε στη Μάχη της Κρήτης και στη Μάχη της Λέρου, το ’41 και το ’43 αντίστοιχα (wordpress.com, 2009).

2.5.4 Η Τζιώτικη Αρχιτεκτονική

Η ενότητα αυτή έχει να κάνει με την ιδιαίτερη παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Τζιάς, εξαιτίας της οποίας το νησί διαφέρει από τα περισσότερα κυκλαδονήσια και αποτελεί σύμβολο. Η Τζιώτικη αρχιτεκτονική αποτυπώνεται από τα ιδιαίτερα καλντερίμια, τα στεγάδια, τις «καθοικιές», τους νερόμυλους, το συγκρότημα των ανεμόμυλων και άλλα σπουδαία κατασκευάσματα. Η σύγχρονη εικόνα της Ιουλίδας συνδυάζει τα στενά πλακόστρωτα οφιοειδή δρομάκια και τα κιβωτιόσχημα σπίτια με τις κεραμωτές επίπεδες ή δικλινείς στέγες με το Κάστρο, το οποίο παραπέμπει στο ιστορικό παρελθόν του νησιού. Στην ύπαιθρο μπορεί κανείς να θαυμάσει την παραδοσιακή λαϊκή αρχιτεκτονική της Τζιας, τις καθοικιές. Πρόκειται για αγροτικές κατοικίες που ονομάζονται καθέντρες όταν συνοδεύονται από πρόσθετες εγκαταστάσεις, στις οποίες στεγάζονται αγροτικές παραγωγικές δραστηριότητες (www2.egeonet.gr, 2006).

Ο σχιστόλιθος είναι το πιο αγαπητό υλικό των ντόπιων μαστόρων και κτιστάδων και χρησιμοποιείται για την κατασκευή των σπιτιών, των ξερολιθιών που συγκρατούν το χώμα (όχτες, πεζούλες) και των λιθόστρωτων δρόμων ή μονοπατιών (στενές), πολλά από τα οποία είναι τμήματα του αρχαίου οδικού δικτύου, καθώς και πολλών σύγχρονων αγροικιών και σπιτιών της υπαίθρου, συνεχίζοντας την παράδοση της χρήσης του υλικού από τα Προϊστορικά χρόνια (οικισμός Αγίας Ειρήνης). Χαρακτηριστικά δείγματα τζιώτικης αρχιτεκτονικής αποτελούν επίσης οι νερόμυλοι του Μυλοποτάμου, που λειτούργησαν έως το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Επίσης νότια από την Ιουλίδα σώζονται ελάχιστοι ανεμόμυλοι, που άλλοτε συνέθεταν το μεγαλύτερο συγκρότημα των Κυκλάδων (www2.egeonet.gr, 2006).

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Τζιάς αποτελεί μια ποιητική προσέγγιση του δομημένου περιβάλλοντος και της καθημερινότητας. Το νησί που στέκεται απέναντι στο Κάβο-Ντόρο, χαρακτηρίζεται από την αρχιτεκτονική που γέννησε η λαϊκή σοφία και η ακατάπαυστη εργασία του ντόπιου τεχνίτη. Κι όπως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις, εκείνο που καθόρισε τόσο την τεχνική όσο και την αισθητική ήταν η ανάγκη, που μετέπλασε σε εξαιρετικό δομικό υλικό την άφθονη, ποικιλόμορφη πέτρα της Τζιάς (kykladesnews.gr, 2009).

Τα αγροτόσπιτα -ή οι "καθοικιές" όπως τα αποκαλούν εδώ- δύσκολα ξεχωρίζουν από μακριά. Συνήθως οι καθοικιές ήταν χτισμένες σε πλαγιές υψωμάτων, καλά προστατευμένες από το βοριά και τις επιθέσεις τα παλιότερα χρόνια. Ο δομημένος χώρος με τα στεγάδια, τα σταβλιά, τα ντάμια (στάβλοι αγελάδων), τα αλώνια, τις θημωνιές (αχυρώνες), τους φούρνους, τις στέρνες, τα λιθόκτιστα μονοπάτια που περνούν από γραφικά ξωκλήσια ή μπροστά από πέτρινες κρήνες και συστάδες φυτών, αγκαλιάζεται σφιχτά από την τζιώτικη φύση, αφομοιώνεται από αυτήν και μαζί αποτελούν ένα άρρηκτο σύνολο που εξελίσσεται με τον καιρό (kykladesnews.gr, 2009).

Κατά μήκος της κοίτης του Μυλοπόταμου είναι χτισμένοι 11 αλεστικοί νερόμυλοι χάρη στους οποίους και η ρεματιά πήρε το όνομά της. Η παράδοση αναφέρει 13 αλλά είναι άγνωστο που βρίσκονται οι άλλοι 2. Λειτουργούσαν όλα τα χρόνια ακόμα κι όταν το νερό ήταν λιγοστό. Δεν είναι γνωστό ποια εποχή πρωτοκατασκευάστηκαν. Το σίγουρο είναι πως υπήρχαν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μαζί με τους ανεμόμυλους άλεθαν σιτηρά για όλο το νησί και τροφοδοτούσαν με αλεύρι και ζωοτροφές τα κοντινά τους χωριά. Αποτελούσαν δε και το χώρο ανταλλαγής ειδήσεων και κοινωνικής κριτικής (κουτσομπολιού) του νησιού (Σιγαλού, 2000).

Οι νερόμυλοι του Μυλοπόταμου είναι χαρακτηριστικά δείγματα τζιώτικης αρχιτεκτονικής. Όσοι δεν κατοικούνται και ακριβώς για αυτό το λόγο διατηρούν αναλλοίωτες τις μορφές και τα χαρακτηριστικά τους, που εντυπωσιάζουν με την απλότητα και την ομορφιά τους. Το δίχως άλλο, η σύγχρονη αρχιτεκτονική έχει πολλά να ζηλέψει από την αρμονία των όγκων τους, την τόλμη των χρωμάτων τους (βαθύ κόκκινο, λουλακί, ώχρα, ροζ, άσπρο) τη σοφία της κατασκευής τους και την εκπληκτική τους ένταξη στο γύρω περιβάλλον (Σιγαλού, 2000).

Τέλος, στην αξιοσημείωτη τζιώτικη αρχιτεκτονική ανήκουν και οι ανεμόμυλοι της Κέας. Στην κορυφή του βουνού των Μύλων συναντά κανείς το μεγαλύτερο συγκρότημα ανεμόμυλων στις Κυκλάδες, οι οποίοι αποτελούν και αξιόλογο δείγμα της λαϊκής αρχιτεκτονικής. Το συγκρότημα αυτό αποτελείται από 26 μύλους, οι οποίοι είναι μισοερηπωμένοι από την εποχή που η Κέα παρήγαγε μεγάλες ποσότητες κρίθης (0030.gr/hotels-greece-1, 2010).

2.5.5 Λαογραφία και Παραδοσιακές Εκδηλώσεις

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ (kea-meltemi.gr, 2010):

- Η ανταλλαγή της γλάστρας:

Όταν κάποιος νέος ήθελε να δείξει το ενδιαφέρον του για μια κοπέλα έπαιρνε κρυφτά από την αυλή της μια γλάστρα και την τοποθετούσε στη δική του. Έτσι η κοπέλα έπρεπε να ψάχνει τις αυλές, προκειμένου να βρει τη γλάστρα και να ανακαλύψει τον νέο που την αγαπούσε.

- Ο άρραβώνας:

Ο νεαρός μπορούσε να επισκεφτεί τη νύφη το σπίτι της μόνον την ημέρα όπου είχε ορίσει ο πατέρας της κοπέλας. Όταν το ζευγάρι πρωτοκυκλοφορούσε κάποια από τις μεγάλες εθνικές γιορτές, με τον τρόπο αυτό επισημοποιούσε την σχέση του.

- Το στρώσιμο του κρεβατιού:

Την Πέμπτη που προηγείτο του γάμου έστρωναν το κρεβάτι. Οι συγγενείς έφερναν κοφτά χειροποίητα σεντόνια και έστρωναν την πλεκτή κουβέρτα της γιαγιάς. Έριχναν και αγόρι στο κρεβάτι για το καλό για να γεννήσει το ζευγάρι αγόρια.

- Ο γάμος:

Παλαιότερα τα τραπέζια του γάμου διαρκούσαν μέρες. Μετά το μυστήριο ο χορός άνοιγε με τη νύφη που την χόρευαν όλοι οι άντρες από τα δύο σόγια και οι γείτονες ύστερα οι

γυναίκες από τα δύο σόγια και οι γειτόνισσες. Τα μεσάνυκτα το ζευγάρι έφευγε οι συγγενείς συνέχιζαν και το πρωί πήγαιναν και τους ξυπνούσαν με γλυκά τραγούδια και τη μουσική της τσαμπούνας.

- Το κλέψιμο της νύφης:

Το κλέψιμο των κοριτσιών συνηθιζόταν στο νησί μας. είτε επειδή οι γονείς δεν ήθελαν το γαμπρό, είτε επειδή προσχηματίζονταν ότι δεν τον ήθελαν προκειμένου να μη δώσουν προίκα. Στη περίπτωση αυτή, όταν το ζευγάρι κλεβόταν, ο πατέρας της κοπέλας μπορούσε να μη δώσει προίκα, μιας και κατά το έθιμο, η προίκα σε τέτοια περίπτωση δεν μπορούσε να γίνει απαιτητή.

- Τα χοιροσφάγια:

Μόλις έμπαινε ο Δεκέμβριος και για όλο το χειμώνα έσφαζαν το χοίρο. Χώριζαν τα κομμάτια και ετοίμαζαν τα παράγωγά του. Λουκάνικα, λόζες, πασπαλάδες, τσίγαρα. Όλα αυτά με τη συνοδεία τσαμπούνας, με χορό και τραγούδια. Το έθιμο των χοιροσφαγίων συνεχίζεται και σήμερα.

- Οι απόκριες:

Μόλις άνοιγε το τριώδιο άρχιζαν οι προετοιμασίες για τα τζιώτικα φαγοπότια. Βεγγέρες στους στάβλους με τσαμπουνότουμπο, συρτό, μπάλο και πόλκα. Στα αποκριάτικα τραπέζια κύρια, πιάτα ήταν ο καπαμάς, οι λόζες, τα λουκάνικα, η ζυλαδιά. Την Τσικνοπέμπτη έφτιαχναν ρυζόγαλο. Οι μούσκαροι συναγωνίζονταν στη φαντασία και τα πειράγματα. Τα κούλουμα τα περνούσαν στο Λιόντα.

- Η κηδεία:

Οι Τζιώτες στις κηδείες προσφέρουν το παραδοσιακό παστέλι.

- Το μνημόσυνο:

Την προηγούμενη του μνημόσυνου σαν τρόπο πρόσκλησης προσφέρουν «βρεχτό». Το βρεχτό είναι ψωμί βουτηγμένο σε μαύρο κρασί και πασπαλισμένο με ζάχαρη, έθιμο που έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα.

Τα γνωστότερα πανηγύρια και οι πιο σημαντικές εκδηλώσεις είναι (kea.gr):

- Η παραμονή της πρωτοχρονιάς:

Την Παραμονή πρωτοχρονιάς από το απόγευμα, ο Πολιτιστικός Σύλλογος με την συνοδεία τσαμπούνας και τουμπιού υποδέχεται το νέο χρόνο με τα παραδοσιακά τζιώτικα κάλαντα που λέγονται από σπίτι σε σπίτι. Συνεχίζοντας έτσι το έθιμο, κατά το οποίο

παλαιότερα μαζεύονταν παρέες και πήγαιναν τη νύχτα από σπίτι σε σπίτι, για να πουν τα κάλαντα και να γλεντήσουν.

- Ο εορτασμός του Αγίου Χαραλάμπους:

Με μεγάλη λαμπρότητα και θρησκευτική κατάνυξη γιορτάζεται ο πολιούχος της Κέας Αγ. Χαράλαμπος στην Κέα, αφού όπως λέγεται έσωσε το νησί από μια μεγάλη επιδημία (travelcyclades.gr).

- Η γιορτή παραμυθιών:

Η Γιορτή Παραμυθιών γεννήθηκε από την ανάγκη ανάδειξης και διάδοσης των πολιτιστικών «θησαυρών». Είναι μια χαρούμενη γιορτή, παιδί της ανιδιοτελούς αγάπης των ανθρώπων της, που στόχο έχει την ανάδειξη της πολιτιστικής παράδοσης και κληρονομιάς, παράλληλα με τις φυσικές ομορφιές (kea.gr).

Στο πρόγραμμα της Γιορτής Παραμυθιών η βάση δίδεται στις αφηγήσεις παραμυθιών από διακεκριμένους αφηγητές από την Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο με φυσικό σκηνικό ατμοσφαιρικές τοποθεσίες. Εμπλουτίζεται με θεατρικές παραστάσεις, μουσικά και εικαστικά δρώμενα, εκθέσεις βιβλίου, σεμινάρια λαϊκής προφορικής παράδοσης, δημιουργική απασχόληση παιδιών, θεατρικό παιχνίδι κλπ (kea.gr).

Στόχος είναι να δοθεί μια όσο γίνεται μεγαλύτερη και πολύπλευρη προσέγγιση αυτών των πανάρχαιων και διαχρονικών πνευματικών δημιουργημάτων, που γεννήθηκαν από την επιθυμία του ανθρώπου να νικήσει το κακό και να εγκωμιάσει την ομορφιά της φύσης (kea.gr).

- Τα πανηγύρια:

Η Κέα ως φημισμένο νησί για την θρησκευτική του κατάνυξη διοργανώνει πολλά πανηγύρια με την ευκαιρία του εορτασμού των Αγίων του, μερικά από αυτά είναι το πανηγύρι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος**,** το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στην Ιουλίδα και το πανηγύρι του Αγίου Σώζοντος στον Οτζιά (travelcyclades.gr).

Ο εορτασμός της Παναγίας το δεκαπενταύγουστο πραγματοποιείται επίσης κάθε χρόνο και στην προστάτιδα του νησιού, την Παναγία την Καστριανή, όπου γίνεται μεγάλο πανηγύρι. Επί πρόσθετα, των Αγίων Αναργύρων η Κέα γιορτάζει με δυο μεγάλα πανηγύρια, το ένα στους Αγίους Αναργύρους στο Βουρκάρι και το άλλο στους Άγιους Αναργύρους τους μακρινούς.

2.6 Τα Τουριστικά Καταλύματα στην Κέα

Η Κέα συγκριτικά με άλλα νησιά και περιοχές, διαθέτει περιορισμένο αριθμό τουριστικών κλινών. Παρ' ότι στο νησί παρευρίσκονται ολοένα και περισσότεροι επισκέπτες, οι τουριστικές εγκαταστάσεις είναι ολιγάριθμες κι αυτό ενδεχομένως οφείλεται στον ιδιόμορφο τουρισμό των επισκεπτών που έχουν στην κατοχή τους πολυτελείς κατοικίες και φιλοξενούν πλήθος φίλων, καθώς επίσης και στη μη ενασχόληση των περισσότερων κατοίκων με τον τουρισμό. Η διαφορά της Τζιάς με τα άλλα νησιά όσον αφορά τα ξενοδοχειακά καταλύματα, αποτυπώνεται καλύτερα στον *πίνακα 2.6*[3] που δημιουργήθηκε για το έτος 2011.

Η Κέα εδώ και δυο δεκαετίες αναπτύσσει τις τουριστικές της εγκαταστάσεις με πολύ βραδείς ρυθμούς και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ύπαρξη λίγων ξενοδοχείων διάφορων κατηγοριών, μόνο έξι σε αριθμό, τα οποία απεικονίζονται στον παρακάτω *πίνακα 2.6.1*. Σε αντίθεση με τα ξενοδοχεία, τα τελευταία χρόνια κατασκευάζονται με πιο γοργούς ρυθμούς ενοικιαζόμενα δωμάτια, μικρά διαμερίσματα και συγκροτήματα με πολυτελής κατοικίες και σουίτες, τα οποία φτάνουν σε αριθμό τις 40 επιχειρήσεις περίπου, βάση της καταχώρησης τους στις επίσημες ιστοσελίδες τους και στην επίσημη ιστοσελίδα της Κέας. Τέλος, η Τζιά διαθέτει ένα και μόνο οργανωμένο κάμπινγκ τρίτης κατηγορίας, όπως διαπιστώνει το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας κι απεικονίζεται κι αυτό παρακάτω, στον πίνακα 2.6.2.

Πίνακας 2.6.1: *Τα ξενοδοχεία της Κέας*

Ξενοδοχεία	**Κατηγορία**	**Τόπος**
ΠΟΡΤΟ ΚΕΑ ΣΟΥΙΤΕΣ	**4******	ΚΟΡΗΣΣΙΑ
ΛΑΜΠΕΡΗ ΖΩΗ	**3*****	ΚΟΡΗΣΣΙΑ
Η ΤΖΙΑ ΜΑΣ	**2****	ΚΟΡΗΣΣΙΑ
ΚΑΡΘΑΙΑ	**2****	ΚΟΡΗΣΣΙΑ
ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ	**2****	ΚΟΡΗΣΣΙΑ
ΚΟΡΗΣΣΙΑ	**1***	ΚΟΡΗΣΣΙΑ

Πηγή: *Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος*

[3] Ο πίνακας βρίσκεται στο παράρτημα Β.

Πίνακας 2.6.2: *Το κάμπινγκ της Κέας*

Κάμπινγκ	*Κατηγορία*	*Τόπος*
ΚΕΑ	Γ' Τάξης	ΠΟΙΣΣΕΣ

Πηγή: *Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος*

2.7 Οι Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού στην Κέα

Στο νησί της Κέας οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού βρίσκονται ακόμη σε «εμβρυακό» στάδιο κι αυτό διότι δεν έχει γίνει ακόμη κατανοητή η αναγκαιότητα και η σπουδαιότητα τους. Πέρα από ελάχιστες μορφές που αναπτύσσονται βραδέως, δεν εξελίσσονται άλλες, παρ' ότι το νησί διαθέτει όλα εκείνα τα προσόντα που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Στη Τζιά ο αγροτουρισμός βρίσκεται ακόμα στα πρώτα του βήματα. Τη μόνη κύρια αγροτουριστική δράση που δύναται να συναντήσει κανείς είναι ένας αγροτουριστικός ξενώνας, ο οποίος περιέχει οχτώ διαμερίσματα και δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες του να απολαύσουν από κοντά την αγροτική ζωή, όσο αφορά τα αμπέλια, την κατασκευή κρασιού, μαρμελάδας, καθώς και την ενασχόληση με τα βελανίδια και τα προϊόντα που αυτά παράγουν. Και τέλος, μια ακόμη αγροτουριστική δραστηριότητα διενεργείται από ένα κατάστημα-εργαστήριο παραδοσιακών προϊόντων, το οποίο κατασκευάζει και πουλά όλα τα παραδοσιακά προϊόντα της Κέας.

Στο νησί υπάρχουν δώδεκα διαφορετικά μονοπάτια, εκ των οποίων το 65% είναι λιθόστρωτα. Και στις δώδεκα αυτές διαδρομές αντικρίζει κανείς τοπία και εικόνες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Ο περιπατητικός τουρισμός λοιπόν στο νησί βρίσκεται στα αρχικά στάδια εξέλιξης του και εδώ και λίγα χρόνια επισκέπτονται το νησί ως επί το πλείστον αλλοδαποί, αλλά και ημεδαποί τουρίστες, προκειμένου να τα επισκεφτούν. Γεγονός είναι βέβαια, πως τα μονοπάτια της Κέας δεν είναι ιδιαίτερα γνωστά ακόμα κι έτσι η μορφή αυτή του εναλλακτικού τουρισμού, δεν έχει ακόμη ανθίσει.

Επιπλέον, το νησί συχνά επισκέπτονται οργανωμένοι εκδρομείς με λεωφορεία, οι οποίοι φτάνουν στο νησί με σκοπό να περιηγηθούν στις όμορφες τοποθεσίες, αλλά κυρίως για να επισκεφτούν τη μονή της Παναγίας της Καστριανής. Οι συγκεκριμένοι εκδρομείς συνήθως είναι άτομα ηλικίας 60 και άνω ετών και διαμένουν στο νησί για πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Τέλος, η μόνη ίσως εναλλακτική μορφή που ενισχύεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια κι αυτό όχι αποκλειστικά με την ευθύνη των τοπικών φορέων του νησιού, αλλά λόγω της ιδιομορφίας των θαλασσών και των όρμων, είναι ο θαλάσσιος τουρισμός. Συγκεκριμένα, πλήθος σκαφών αναψυχής επισκέπτονται το νησί κυρίως για τριήμερο (Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή), προσαράζουν συνήθως στο λιμανάκι του Βουρκαριού ή στο λιμάνι της Κορησσίας και κατά τη διάρκεια της διαμονής τους επισκέπτονται αρκετές παραλίες του νησιού, καθώς και επιχειρήσεις εστίασης, στον τόπο που προσαράζουν (Κεράστα, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Η μεθοδολογία η οποία ακολουθείται σε μια ερευνητική διαδικασία είναι εξέχουσας σημασίας κι αυτό διότι απώτερος στόχος της είναι η διεξαγωγή των βέλτιστων αποτελεσμάτων. Κάνοντας χρήση ενός δομημένου και συγκροτημένου ερευνητικού πλαισίου, είναι δυνατή η πλήρης καταγραφή των δεδομένων, η έκθεση προτάσεων και λύσεων σε ζητήματα που τυχόν προκύψουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της έρευνας, καθώς επίσης είναι δυνατή και η διεξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπροσθέτως σημαντικό ρόλο κατέχουν και οι τεχνικές οι οποίες χρησιμοποιούνται και ορίζουν την επιτυχία ή ακόμα και την αποτυχία της έρευνας.

Η έρευνα η οποία έλαβε χώρα στο παρόν σύγγραμμα έχει ως ζητούμενο τη διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί της Κέας, καθώς και η συμβολή αυτών στη βιωσιμότητα και την αειφόρο ανάπτυξη του νησιού.

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η αναφορά και η παρουσίαση της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε. Αναλυτικότερα η περιγραφή του τρόπου διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, οι τεχνικές που ακολουθήθηκαν, πως προκύπτουν τα απαιτούμενα στοιχεία, η παρουσίαση του ερωτηματολογίου, καθώς και ο τρόπος επιλογής του απαραίτητου ερευνώμενου δείγματος.

3.2 Ποιοτική ή ποσοτική ανάλυση

Προκειμένου ένας ερευνητής να οδηγηθεί σε ορθά αποτελέσματα και συμπεράσματα σε σχέση με το ζήτημα το οποίο τον απασχολεί, είναι αναγκαία η διεξαγωγή πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας. Εν αρχή, ο ερευνητής καλείται να πραγματοποιήσει μια δευτερογενή έρευνα, συγκεκριμένα να συλλέξει όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία από μια εκτενή βιβλιογραφική μελέτη σχετικά με το θέμα που διερευνά, καθότι η δευτερογενής έρευνα περιλαμβάνει εκείνες τις πληροφορίες, που έχουν ήδη γραφτεί πρωθύστερα από κάποιον άλλον. «Οι αντλημένες από δευτερογενή έρευνα πληροφορίες, μπορούν να αποτελέσουν την βάση για ένα ολόκληρο ερευνητικό έργο», υποστηρίζει ο Jennings (Σκούρας, 2009:7).

Στη συνέχεια, με την ολοκλήρωση της δευτερογενούς έρευνας, ο εκάστοτε ερευνητής είναι υποχρεωμένος να διενεργήσει μια πρωτογενή έρευνα, ώστε να ανακαλύψει νέες

πληροφορίες και δεδομένα για το αντικείμενο αναζήτησης του. Κατά τη διεξαγωγή πρωτογενούς έρευνας ο μελετητής συλλέγει τις απαραίτητες πληροφορίες ο ίδιος, μέσω ενός κατάλληλου ερευνητικού πλαισίου. Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως η πρωτογενή έρευνα αποτελείται από ποσοτική και ποιοτική ανάλυση.

Θα μπορούσε συνεπώς να υποστηριχθεί πως η διάκριση των δύο προσεγγίσεων, ποσοτικής ή ποιοτικής έρευνας, δεν είναι «τεχνικού» χαρακτήρα, αλλά εδράζεται κατά κύριο λόγο στις διαφορετικές λογικές που διέπουν την ερευνητική διαδικασία ήδη από το στάδιο της ερωτηματοθεσίας και του σχεδιασμού, έως την παραγωγή και την ανάλυση των δεδομένων, καθώς και τους τρόπους δόμησης πειστικών εξηγήσεων (Τσιώλης, 2011).

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι και οι δυο αναλύσεις έχουν ως στόχο τη διερεύνηση προσωπικών απόψεων. Οι προσωπικές απόψεις διαφοροποιούνται ανάλογα από τη χρήση, την ανάλυση και τη συλλογή των δεδομένων/ απόψεων (Punch, 1998).

Ερευνητές οι οποίοι υποστηρίζουν την εφαρμογή της ποσοτικής ανάλυσης κάνουν χρήση ερωτήσεων κλειστών ή ποσοτικών τύπων εφαρμόζοντας μαθηματικά μοντέλα, γραφήματα και στατιστικούς πίνακες και έτσι οδηγούνται στην ποσοτικοποίηση των στοιχείων με στόχο την επίτευξη περισσότερο αξιόπιστων αποτελεσμάτων. Η ποσοτική προσέγγιση στην έρευνα στηρίζεται στην στατιστική ανάλυση (Clarke, 1999).

Οι ποσοτικές προσεγγίσεις έρευνας επεξεργάζονται ένα πλήθος από ποσότητες/αριθμούς που θα πρέπει να συγκεντρωθούν, να περιγραφούν και να αναλυθούν. Τα χαρακτηριστικά των ποσοτικών δεδομένων περιγράφονται και αναλύονται με ποσοτικά μεγέθη (π.χ. διαγράμματα, ιστογράμματα, πίνακες κ.α.) (Ανδρεάτου, 2007:105).

Οι ερευνητές συχνά ορίζουν την ποιοτική έρευνα συγκρίνοντας την με την ποσοτική . Ο *Ragin* (1987) επισήμανε μία βασική διαφορά μεταξύ των δύο τύπων έρευνας, όταν ανέφερε ότι οι ποσοτικοί ερευνητές δουλεύουν με μικρό αριθμό μεταβλητών και χρησιμοποιούν πολλές περιπτώσεις, ενώ οι ποιοτικοί ερευνητές βασίζονται στη μελέτη μελετών περίπτωσης και πολλών μεταβλητών (Ανδρεάτου, 2007:105).

Ο χαρακτήρας της ποιοτικής έρευνας είναι κατεξοχήν διαγνωστικός κι αυτό διότι γίνεται προσπάθεια να ανακαλυφθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν ή διαμορφώνουν συγκεκριμένα είδη συμπεριφοράς. Ενώ σκοπός της είναι η βαθύτερη κατανόηση των συγκαλυμμένων παραγόντων που επιδρούν στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών (Χρήστου, 1999:219-220).

Οι ποιοτικές επιστήμες δεν είναι σε καμία περίπτωση ένα υποκατάστατο για την ποσοτική έρευνα και τη δημιουργία μοντέλων. Τα ποσοτικά δεδομένα δομούν τη γνώση από τον όγκο των παρατηρούμενων φαινομένων ενώ η ποιοτική έρευνα μπορεί να προσεγγίσει φαινόμενα που δεν έχουν παρατηρηθεί. Επίσης τα ποιοτικά δεδομένα μπορεί να εμβαθύνουν στο τι πράγματι συμβαίνει και το τι αλλάζει (Ανδρεάτου Α., irakleitos.ntua.gr, 2007:107).

Οι Cassel και Symon (1994:3-7) διακρίνουν έξι διαφορές μεταξύ των ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων:

- Η πρώτη είναι ότι στις ποσοτικές μεθόδους τα δεδομένα εκφράζονται με αριθμούς σε αντίθεση με τις ποιοτικές μεθόδους που κυριαρχούν τα μη αριθμητικά στοιχεία.
- Δεύτερον, οι ποσοτικοί ερευνητές αναζητούν αντικειμενικές περιγραφές (δείκτες) σε αντίθεση με την υποκειμενική ερμηνεία που χαρακτηρίζει την ποιοτική έρευνα.
- Τρίτον, στο σχεδιασμό της έρευνας και στα διάφορα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας, οι ποιοτικές μέθοδοι επιτρέπουν μεγαλύτερη ευελιξία. Το ενδιαφέρον εδώ έγκειται στην ευελιξία, που συνδέεται με την ανακάλυψη του απροσδόκητου στην ποιοτική έρευνα. Τις περισσότερες φορές, οι ποσοτικές έρευνες τείνουν να θέλουν να προβλέψουν τα προβλήματα πριν εμφανιστούν.
- Τέταρτον, η ποσοτική έρευνα εστιάζει περισσότερο στην 'πρόβλεψη' σε σύγκριση με την ποιοτική έρευνα, που ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διαδικασία κατανόησης.
- Πέμπτο, η ποιοτική έρευνα εξαρτάται ιδιαίτερα από το τοπικό πλαίσιο της έρευνας. Οι ποσοτικές μέθοδοι συχνά παρουσιάζονται περισσότερο απελευθερωμένες από το στενό πλαίσιο και επομένως πιο γενικευμένες.
- Τέλος, η ποιοτική έρευνα είναι καταλληλότερη για τη δημιουργία θεωρίας σε σύγκριση με τις ποσοτικές μεθόδους που κύρια συμβάλλουν στον έλεγχο της θεωρίας.

Μία πιο σημαντική διαφορά μεταξύ των διαδικασιών ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης είναι ότι ο «*συντονιστής»,* μιας συμμετοχικής διαδικασίας που παράγει ποιοτικά δεδομένα, δεν επιδιώκει να μειώσει ή να συμπυκνώσει τα δεδομένα, για παράδειγμα, σε περιλήψεις ή σε στατιστικά στοιχεία (παρόλο που στο τελικό στάδιο της σύνταξης της έκθεσης, ο αναλυτής μπορεί να χρησιμοποιήσει περιλήψεις και παραδείγματα από τα δεδομένα). Η

ποιοτική ανάλυση συχνά επιδιώκει να ενισχύει τα δεδομένα, να αυξάνει τον όγκο τους, την πυκνότητα και την πολυπλοκότητα τους (Ανδρεάτου, 2007:106).

Τη στιγμή αυτή είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι στην έρευνα που διενεργήθηκε για τη σύνταξη του παρόντος συγγράμματος, επιλέχθηκε η χρήση της «ποιοτικής» έρευνας.
Σύμφωνα με τον (Creswell, 1998) υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για να διεξάγει κάποιος μία ποιοτική έρευνα:

- Πρώτον, ο ερευνητής επιλέγει μία ποιοτική έρευνα με βάση τη φύση του ερευνητικού ερωτήματος που καλείται να απαντηθεί. Σε μία ποιοτική έρευνα, το ερευνητικό ερώτημα συχνά ξεκινά με ένα "πως" ή "τι (άραγε)" έτσι ώστε οι αρχικές προσεγγίσεις στο προς μελέτη θέμα να περιγράψουν το τι συμβαίνει.
- Δεύτερον, επιλέγεται μία ποιοτική έρευνα, όταν το προς εξέταση θέμα χρειάζεται να διερευνηθεί, αλλά οι μεταβλητές δεν είναι εύκολα αναγνωρίσιμες. Δεν υπάρχουν στοιχεία για να εξηγήσουν τη συμπεριφορά των συμμετεχόντων ή του προς μελέτη πληθυσμού και χρειάζεται να αναπτυχθεί νέα θεωρία.
- Τρίτον, χρησιμοποιείται η ποιοτική έρευνα εξαιτίας της ανάγκης για παρουσίαση μίας λεπτομερούς άποψης του προς εξέταση θέματος.
- Τέταρτον, επιλέγεται η ποιοτική έρευνα με σκοπό να μελετήσει τα άτομα στο φυσικό τους χώρο. Αυτό επιτυγχάνεται με το να πάει ο ερευνητής στο χώρο ή στο πεδίο της μελέτης, κερδίζοντας πρόσβαση και συλλέγοντας υλικό. Αν οι συμμετέχοντες μετακινηθούν από το χώρο ίσως υπάρχει κίνδυνος κάποια δεδομένα να επινοηθούν.
- Πέμπτον, επιλέγεται η ποιοτική έρευνα, γιατί μπορεί να παρουσιαστεί το ενδιαφέρον να γραφεί η έκθεση, που θα προκύψει σε ένα λογοτεχνικό στιλ. Ο συντάκτης του κειμένου, χρησιμοποιεί την προσωπική αντωνυμία "εγώ" ή ίσως χρησιμοποιεί μία αφηγηματική μορφή διήγησης.
- Έκτο, χρησιμοποιείται η ποιοτική έρευνα εξαιτίας του χρόνου και των πόρων που απαιτούνται στην εκτεταμένη συλλογή δεδομένων στο πεδίο και τη λεπτομερή ανάλυση δεδομένων της πληροφορίας του "κειμένου".
- Έβδομο, χρησιμοποιείται η ποιοτική έρευνα για να δοθεί έμφαση στο ρόλο του ερευνητή ως ενεργού συμμετέχοντα που μπορεί να πει την ιστορία από την πλευρά των συμμετεχόντων, σε αντίθεση με έναν "ειδικό" που μεταβιβάζει μια άποψη στους συμμετέχοντες.

Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας είναι (Χρήστου, 1999:220-221):

- Τα αποτελέσματά της γίνονται εύκολα κατανοητά.
- Παρουσιάζει με λεπτομερή τρόπο την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών στο πέρασμα του χρόνου σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα.
- Είναι μοναδική στην βαθύτερη κατανόηση των αναγκών, επιθυμιών και φιλοδοξιών που έχουν οι καταναλωτές.

Μια ικανοποιητική ποιοτική έρευνα μπορεί να έχει κάποια από τα εξής χαρακτηριστικά (Ανδρεάτου, 2007:110):

- Πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις και τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής προσέγγισης στην έρευνα. Αυτό συμπεριλαμβάνει θεμελιώδη χαρακτηριστικά όπως είναι ένα λεπτομερές σχέδιο που θα πρέπει να ακολουθηθεί, η παρουσίαση πολλαπλών γεγονότων, η συμβολή του ερευνητή, που χρησιμοποιείται σαν ένα εργαλείο για τη συλλογή δεδομένων καθώς επίσης δίνεται έμφαση και στις απόψεις των συμμετεχόντων.
- Χρησιμοποιείται μία στρατηγική έρευνας. Αυτό σημαίνει ότι ο ερευνητής αναγνωρίζει, μελετά και χρησιμοποιεί μία ή περισσότερες στρατηγικές έρευνας.
- Η ποιοτική έρευνα ξεκινά από ένα και μοναδικό σημείο εστίασης. Το πρόγραμμα ξεκινά με μία ιδέα ή ένα πρόβλημα που ο ερευνητής επιδιώκει να κατανοήσει και όχι μία αιτιώδη σχέση μεταβλητών ή μία σύγκριση ομάδων. Παρόλο που μπορεί να αναπτυχθούν σχέσεις ή μπορεί να γίνουν συγκρίσεις, αυτό προκύπτει αργότερα στη μελέτη, μετά τη περιγραφή μίας ιδέας που ξεχωρίζει, η που προκύπτει από τα δεδομένα.
- Το κείμενο που προκύπτει πρέπει να είναι ξεκάθαρο, χρησιμοποιώντας και όλες τις μη αναμενόμενες ιδέες που προκύπτουν από τα δεδομένα.

Οι κύριες τεχνικές μορφές που εφαρμόζονται στην ποιοτική έρευνα είναι οι εξής (Χρήστου, 1999:222):

- Προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος
- Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις
- Προβολικές τεχνικές
- Τις μελέτες περίπτωσης

- Την συμμετοχική παρατήρηση.

Η VPRC (2008) αναφέρει ως τεχνικές ποιοτικής έρευνας τις εξής:

- Ομάδες Εστίασης (focus groups)
- Ατομικές Συνεντεύξεις σε Βάθος (In Depth Interviews)
- Εθνογραφία (Ethnography)

3.3 Οι τεχνικές της ποιοτικής έρευνας

- *Η σε βάθος συνέντευξη (In Depth Interview)*

Ατομικές συνεντεύξεις σε βάθος (In Depth Interviews): Τεχνική ατομικής συνέντευξης με χρήση μη δομημένου ερωτηματολογίου που στοχεύει στην διερεύνηση σε βάθος των αντιλήψεων, των κινήτρων και των συναισθημάτων του ερωτώμενου. Ιδιαίτερα κατάλληλη για την προσέγγιση ειδικών κοινών, επαγγελματιών, αλλά και «ευαίσθητων» θεμάτων (vprc.gr, ποιοτική έρευνα, 2008).

Τη συνέντευξη σε βάθος χρησιμοποιούμε , όταν χρειάζεται να διερευνήσουμε τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων, σε συγκεκριμένα θέματα, τις τάσεις τους, γιατί έχουν επιλεγεί συγκεκριμένες λογικές δράσης, τις απόψεις τους και τους μηχανισμούς αποφάσεων τους. Η συνέντευξη σε βάθος μας προσφέρει πολύτιμα στοιχεία τα οποία δεν θα είχαμε την ευκαιρία να ανακαλύψουμε με άλλους τρόπους έρευνας. Είναι μία κατάδυση στον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων (Παπατριανταφύλλου Γ., georgepapatriantafillou.wordpress.com, 22/10/2010).

Στην σε βάθος συνέντευξη χρησιμοποιούνται οι ακόλουθοι τύποι ερωτήσεων (Παπατριανταφύλλου Γ., georgepapatriantafillou.wordpress.com, 2010) :

1. Ανοιχτές Ερωτήσεις: ερωτήσεις που αφήνουν τον ερωτώμενο να απαντήσει ελεύθερα χωρίς προκαθορισμούς.
2. Ερωτήσεις Γνώμης: αναζητούν τις στάσεις και τις αντιλήψεις.
3. Δομικές Ερωτήσεις: αναζητούν μηχανισμούς αιτιοτήτων και αιτιωδών, (πχ πως απέκτησες αυτή τη γνώμη ;).
4. Εισαγωγικές Ερωτήσεις: κατευθύνουν τη συνέντευξη στο κυρίως θέμα.
5. Ερωτήσεις Γέφυρα: συνδέουν τα διάφορα θέματα της συνέντευξης .

Η σε βάθος συνέντευξη διακατέχεται από 7 στάδια (Παπατριανταφύλλου Γ., georgepapatriantafillou.wordpress.com, 2010):

- Στάδιο 1: Ερευνητικό πρόβλημα ή ερευνητική περιοχή ενδιαφέροντος.

Διαπιστώνεται το ερευνητικό πρόβλημα, δημιουργούνται ερευνητικές ερωτήσεις, καθορίζεται η θεματική περιοχή έρευνας.

- Στάδιο 2: Σχεδιασμός.

Σχεδιασμός ενός λειτουργικού οδηγού συνέντευξης. Θεματικές περιοχές διερεύνησης – λέξεις κλειδιά :

1.Ποιά είναι τα ερευνητικά ερωτήματα

2.Ομάδα στόχος

3.Περιοχές αναζήτησης

- Στάδιο 3: Πραγματοποίηση Συνέντευξης

Υλοποιείται η συνέντευξη. Σχέση αλληλεπίδρασης ερευνητή – ερευνώμενου . Δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο μερών. Η σχέση αυτή είναι απαραίτητη ώστε τα ευρήματα να είναι αληθή , πλούσια και να διευρύνουν την έρευνα.

- Στάδιο 4: Προετοιμασία του υλικού για ανάλυση.

Οι δραστηριότητες που μετατρέπουν τον προφορικό λόγο σε γραπτό. Ετοιμάζεται το υλικό προς παρουσίαση και επεξεργασία.

- Στάδιο 5: Ανάλυση

Το κρισιμότερο στάδιο της έρευνας. Αποδίδονται τα νοήματα των ποιοτικών δεδομένων. Ανάλυση αυτών με κατηγοριοποιήσεις ή θεωρητικοποιήσεις. Τοποθετούνται οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που είχαν τεθεί ή προέκυψαν.

- Στάδιο 6: Έλεγχος

Ελέγχονται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας. Αναλύονται τα αποτελέσματα και εξετάζονται ως προς την πιστότητα τους.

- Στάδιο 7: Δημοσιοποίηση της έρευνας. Γίνονται γνωστά τα ευρήματα της έρευνας.

- *Ομάδες εστίασης (focus groups)*

Ομάδες εστίασης (Focus Groups): Τεχνική που συνίσταται στη διεξαγωγή ομαδικής συζήτησης με τη συμμετοχή μικρού αριθμού επιλεγμένων ατόμων (συνήθως 8-12). Οι συζητήσεις είναι "εστιασμένες" με διττό τρόπο. Κάθε συζήτηση στοχεύει στη διερεύνηση συγκεκριμένης υποομάδας του δείγματος προϋποθέτοντας την ομοιογένεια των συμμετεχόντων ως προς τα χαρακτηριστικά που ενδιαφέρουν. Οι συζητήσεις εστιάζουν σε συγκεκριμένη και προκαθορισμένη θεματολογία. Οι ομάδες εστίασης συντονίζονται από

εξειδικευμένους ψυχολόγους, κοινωνικούς επιστήμονες, οι οποίοι καθοδηγούν με έντεχνους τρόπους τη συζήτηση διατηρώντας τη δυναμική της ομάδας σε ισορροπία, εξασφαλίζουν την κάλυψη της θεματολογίας που ενδιαφέρει, προτρέπουν τους συμμετέχοντες να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους και να αναπτύξουν διάλογο μεταξύ τους, δημιουργώντας ένα άνετο και χαλαρό κλίμα που προσιδιάζει σε μια "φυσιολογική" συζήτηση. Ιδιαίτερο πλεονέκτημα των ομάδων εστίασης αποτελεί η αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ των συμμετεχόντων γεγονός που επιτρέπει να διερευνήσουμε τις αντιλήψεις και τις στάσεις των συμμετεχόντων εντός ενός κοινωνικού πλαισίου, να αντιληφθούμε π.χ. το πως η κάθε άποψη ή στάση συγκροτείται σε αντιδιαστολή με μια αντίθετη θέση. Όπου αυτό είναι αναγκαίο, καθίσταται εφικτή η ανάλυση ενδο-ομαδικών λειτουργιών (δομή των κανόνων της ομάδας και βαθμός προσήλωσης σε αυτούς, επιρροές της ομάδας στο άτομο, αποδοτικότητα της ομάδας, κ.λπ.). Οι τεχνικές αυτές ενδείκνυνται για τη μελέτη σύνθετων μεταβλητών, καθώς και για έρευνες ειδικών κοινωνικο-πολιτισμικών ομάδων (vprc.gr, 2008).

Η διαδικασία της μεθοδολογίας των ομάδων εστίασης αναπτύσσεται σε τέσσερα στάδια (Ανδρεάτου, 2007:143-144):

- Το πρώτο στάδιο είναι ο σχεδιασμός των *Ομάδων Εστίασης*, ο καθορισμός δηλαδή του αριθμού των ομάδων και του αριθμού των συναθροίσεων.
- Το δεύτερο στάδιο αφορά στη στρατολόγηση των συμμετεχόντων.
- Το τρίτο στάδιο αφορά στη διεξαγωγή της συζήτησης, όπου παρουσιάζεται η διαμόρφωση και ο προέλεγχος του 'οδηγού συζήτησης', ο χώρος διεξαγωγής της, η επιλογή και η εκπαίδευση των 'συντονιστών', καθώς και η διαδικασία συντονισμού των ομάδων.
- Το τέταρτο και τελευταίο στάδιο αφορά στην ανάλυση των δεδομένων. Στο στάδιο αυτό εξετάζονται τα είδη των δεδομένων που προκύπτουν από τη διαδικασία διεξαγωγής των '*Ομάδων Εστίασης'*, τα ερωτήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πριν τη διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων, οι αρχές λειτουργίας της ποιοτικής ανάλυσης, οι συντελεστές ανάλυσης στην έρευνα των '*Ομάδων Εστίασης'*. Επίσης το στάδιο αυτό αναφέρεται στο περιεχόμενο και τους κανόνες που θα πρέπει να ακολουθηθούν για τη σύνταξη της έκθεσης μετά την ανάλυση των δεδομένων.

- *Μελέτη περίπτωσης*

Η μελέτη περίπτωσης ταξινομείται στην κατηγορία των ποιοτικών ερευνών. Η ποιοτική έρευνα είναι μια διερεύνηση που θεμελιώνεται στην υπόθεση ότι άτομα κατασκευάζουν κοινωνική πραγματικότητα με την μορφή σημασιών και ερμηνειών, και ότι αυτές οι κατασκευές τείνουν να γίνονται μεταβατικές και περιπτωσιακές. Η κυριαρχούσα μεθοδολογία είναι να αντληθούν αυτές οι σημασίες και ερμηνείες με την εντατική μελέτη περιπτώσεων σε φυσικούς χώρους και με την υποβολή των ευρημάτων σε αναλυτική επαγωγή. Επομένως, μελέτη περίπτωσης είναι μια σε βάθος μελέτη ενός φαινομένου (περίπτωση) στο φυσικό του περιβάλλον και από την προοπτική γωνία των συμμετεχόντων στη λειτουργία του φαινομένου αυτού (Παλαιοκρασάς, 2007: 2).

Τα πλεονεκτήματα της μεθοδολογίας της Μελέτης Περίπτωσης είναι (Cohen κ.ά., 2007:310):

- Πλούσιες πληροφορίες για την κάθε περίπτωση.
- Πληροφορίες σχετικές με τον χρόνο τέλεσης των γεγονότων.
- Αναλύει την κάθε υπόθεση και προσπαθεί να προβάλει τον τρόπο με τον οποίο το κάθε υποκείμενο αντιλαμβάνεται κάποιο γεγονός.
- Εμπλέκει τον ερευνητή στο γεγονός που μελετάται.

➢ *Συμμετοχική παρατήρηση*

Η συμμετοχική παρατήρηση παρουσιάζεται ως μηχανισμός έρευνας που χαρακτηρίζεται από έντονες κοινωνικές διαδράσεις ανάμεσα στον ερευνητή και τα υποκείμενα της έρευνας. Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας πεδίου ο παρατηρητής που συμμετέχει παίρνοντας μέρος στη συλλογική ζωή αυτών που παρατηρεί, ακούει, κοιτάει, συζητά με τους ανθρώπους, συλλέγει πληροφορίες και εν ολίγοις αφήνεται να παρασυρθεί από την κατάσταση την οποία βιώνει (Πανταζή κ.ά., 2011: 2).

Στον ερευνητή της *συμμετοχικής παρατήρησης* αντιστοιχούν δυο ρόλοι. Αυτός του *εξωτερικού παρατηρητή* που συμμετέχει κι αυτός του *εσωτερικού παρατηρητή*. Αναλυτικότερα (Πανταζή κ.ά., 2011: 3):

- Ο *εξωτερικός παρατηρητής* που συμμετέχει είναι η συνηθισμένη περίπτωση ερευνητή. Έρχεται απέξω και ζητά την άδεια για να εισέλθει στο χώρο έρευνας από τον οποίο θα φύγει όταν αυτή ολοκληρωθεί και θα αρχίσει η διαδικασία συγγραφής ενός βιβλίου, μιας διπλωματικής εργασίας, μιας διδακτορικής διατριβής, μιας αναφοράς και λοιπά.

- Ο *εσωτερικός παρατηρητής* που συμμετέχει είναι αυτός που παίζει έναν ενεργό ρόλο έχοντας ένα συγκεκριμένο status μέσα στο χώρο που θέλει να μελετήσει πολύ πριν ξεκινήσει η έρευνα του. Αυτός ο ρόλος στη συνέχεια για κάποιο χρονικό διάστημα θα μετατραπεί σε ρόλο ερευνητή. Τέτοια είναι η περίπτωση των εκπαιδευτικών ή των κοινωνικών λειτουργών που επιχειρούν να κάνουν έρευνες στους εργασιακούς τους χώρους. Σε αυτήν την περίπτωση ο ερευνητής πρέπει να επιδιώξει μια αποστασιοποίηση από τα υπό μελέτη άτομα ή ομάδες ατόμων αν θέλει να αποφύγει συναισθηματική εμπλοκή που είναι πιθανό να αλλοιώσει τα αποτελέσματα της ανάλυσης του.

Τα στάδια της συμμετοχικής έρευνας είναι: η επιλογή του θέματος, η πρόσβασή στο χώρο και η καταγραφή των παρατηρήσεων. Η συμμετοχική παρατήρηση που επιδιώκει ο ερευνητής δεν επιτυγχάνεται από τη μια μέρα στην άλλη. Είναι μια χρονοβόρα κι επίπονη διαδικασία που απαιτεί και τη σχετική άδεια.

Τα πλεονεκτήματα της *συμμετοχικής παρατήρησης* είναι (Cohen κ.ά., 2007:318-321):

- Είναι ανώτερες σε σχέση με τα πειράματα και τις επισκοπήσεις
- Οι παρατηρητές μπορούν να συνεχίσουν την έρευνα μιας συμπεριφοράς ακόμα και όταν αυτή εξελίσσεται κρατώντας σημειώσεις.
- Οι ερευνητές μπορούν χάρη στην εκτεταμένη χρονική περίοδο που τελείται η μελέτη να δημιουργήσουν πιο στενές επαφές με αυτούς που παρατηρούν σε φυσικούς χώρους.

Ενώ τα μειονεκτήματά της είναι (Cohen κ.ά., 2007:220):

- Ο ερευνητής εξετάζοντας το παρών μπορεί να αγνοεί σημαντικά προγενέστερα γεγονότα.
- Μπορεί το δείγμα που έχει επιλέξει ο παρατηρητής να μην είναι αντιπροσωπευτικό.

3.4 Ο ερευνητικός σκοπός και οι ερευνητικοί στόχοι

Σε αυτή την ενότητα κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί η σημασία του καθορισμού του ερευνητικού σκοπού, όσο και των ερευνητικών στόχων. Ο ερευνητικός σκοπός στην προκειμένη περίπτωση καθορίστηκε βάση της ισχύουσας κατάστασης του τουρισμού στην Κέα και των προοπτικών εξέλιξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή.

Στην συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία σκοπός της έρευνας είναι η εξέταση των απόψεων και των αντιλήψεων των ατόμων που κατέχουν θέσεις κλειδιά κι είναι άμεσα εμπλεκόμενα με τον τουρισμό της νήσου Κέας, σχετικά με την ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού της περιοχής, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί, τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά οφέλη που ενδεχομένως θα προέλθουν από αυτές, καθώς και την αναγκαιότητα της συμμετοχής των κατοίκων στην τουριστική ανάπτυξη.

Προκειμένου λοιπόν να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος ερευνητικός σκοπός, κρίθηκε αναγκαίο να τεθούν συγκεκριμένοι ερευνητικοί στόχοι, οι οποίοι θα συντελέσουν σημαντικά στη διεξαγωγή ορθότερων αποτελεσμάτων. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- Να καταγραφεί η ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού στη Τζιά.
- Να προσδιοριστούν όσο είναι δυνατό οι αιτίες που η Κέα αποτελεί και αποκαλείται το νησί του Σαββατοκύριακου.
- Να παρουσιαστούν οι υπάρχουσες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Να προβληθούν οι εκτιμήσεις των ερωτώμενων σχετικά με το ποιές εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να αναπτυχθούν στο νησί.
- Να διερευνηθεί αν είναι ικανοποιητική η τουριστική προβολή και διαφήμιση της περιοχής.
- Να διαπιστωθεί αν υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές για μια ενδεχόμενη τουριστική ανάπτυξη στο νησί.
- Και τέλος, να προσδιοριστεί η συμμετοχή των κατοίκων του νησιού στην τουριστική ανάπτυξη.

3.5 Ο σχεδιασμός της έρευνας

Ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζεται μια έρευνα εξαρτάται από τον ερευνητικό σκοπό και τον στόχο που έχει τεθεί να εκπληρώσει ένας ερευνητής, καθώς και από τα ερωτήματα στα οποία έχει κληθεί να δώσει απάντηση.

Αν κάποιος θέλει να κατανοήσει ένα φαινόμενο, να ανακαλύψει το νόημα που έχει μία κατάσταση για αυτούς που εμπλέκονται ή να περιγράψει τη διαδικασία (πως συνέβησαν τα

πράγματα), τότε είναι πρέπον να εφαρμοστεί ένα ποιοτικό σχήμα. Το βασικό ερώτημα της μελέτης τίθεται σε αυτό που ονομάζεται καθορισμός του προβλήματος. Στην επεξεργασία του ερευνητικού προβλήματος, ο ερευνητής κινείται από γενικό ενδιαφέρον, περιέργεια ή αμφιβολία για μία κατάσταση προς ένα συγκεκριμένο καθορισμό του ερευνητικού προβλήματος. Στην ουσία, ο ερευνητής θα πρέπει να μεταφράσει τη γενική περιέργεια σε ένα πρόβλημα που να μπορεί να διευθετηθεί μέσω της έρευνας (Ανδρεάτου, 2007:112).

Το παρόν σύγγραμμα δημιουργήθηκε αφού η κύρια θεματική του δεν έχει διερευνηθεί προηγουμένως από άλλους ερευνητές και δεν υπάρχει άλλη αναφορά σχετικά με την ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού στην Κέα, καθώς επίσης και για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί.

Με δεδομένο λοιπόν ότι δεν υπάρχει προηγούμενη μελέτη για τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του στο νησί της Κέας, εφαρμόστηκε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας μια ποιοτική έρευνα και συγκεκριμένα η έρευνα που χρησιμοποιήθηκε ήταν αυτή της συνέντευξης σε βάθος με τη χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου - οδηγού[4], με στόχο τη διερεύνηση σε βάθος των στάσεων, των αντιλήψεων, των κινήτρων και των συναισθημάτων των ερωτώμενων.

Κατά τη δόμηση του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, προκειμένου οι ερευνώμενοι να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους. Επίσης προστέθηκαν ερωτήσεις γνώμης και δομικές ερωτήσεις, με σκοπό να αποσαφηνιστούν οι αντιλήψεις των ερωτώμενων. Η συλλογή δεδομένων μπορεί να θεωρηθεί ως μία σειρά από συσχετιζόμενες δραστηριότητες, που στοχεύουν στη συλλογή κατάλληλων πληροφοριών για να απαντηθεί το ερευνητικό πρόβλημα που αναδεικνύεται. Οι ερωτήσεις στο σύνολό τους ήταν 18 και κατέστη προσπάθεια να δημιουργηθούν ερωτήσεις τέτοιες, οι οποίες θα συμβάλουν στο μέγιστο στη διερεύνηση των ζητημάτων που τέθηκαν.

[4] Το ερωτηματολόγιο – οδηγός της συνέντευξης διατίθεται στο παράρτημα Γ του συγγράμματος

3.6 Η επιλογή του δείγματος

Ένα σημαντικό βήμα στο σχεδιασμό μίας ποιοτικής μελέτης είναι να επιλεγεί ένα δείγμα από το οποίο θα συλλεγούν δεδομένα. Πως θα μπορεί δηλαδή κάποιος να επιλέξει το ποιοι χώροι, άτομα και τεκμήρια θα συμπεριληφθούν στη μελέτη; Αφού η ποιοτική έρευνα επιδιώκει να κατανοήσει το νόημα ενός φαινομένου από την πλευρά των συμμετεχόντων, είναι σημαντικό να επιλεγεί ένα δείγμα από το οποίο θα μπορεί να αντλήσει αυτή την πληροφορία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω μίας '*σκόπιμης/στοχευμένης'* (*purposive*) ή *'κατευθυνόμενης'* (*purposeful*) δειγματοληψίας (Ανδρεάτου, irakleitos.ntua.gr, 2007:114).

Ο *Patton* (1990) υποστηρίζει ότι είναι σημαντικό να επιλεγούν περιπτώσεις οι οποίες μπορεί να δώσουν πολλές πληροφορίες για μια σε βάθος μελέτη. Οι περιπτώσεις που είναι πλούσιες σε πληροφορία είναι αυτές από τις οποίες κάποιος μπορεί να μάθει πολλά, σχετικά με ζητήματα υψηλής σημασίας για το σκοπό της έρευνας και έτσι προκύπτει ο όρος '*κατευθυνόμενη δειγματοληψία'* (Ανδρεάτου, irakleitos.ntua.gr, 2007:114).

Η '*κατευθυνόμενη'* επιλογή των συμμετεχόντων αποτελεί μία σημαντική απόφαση σε μία ποιοτική μελέτη. Οι ερευνητές που σχεδιάζουν τις ποιοτικές μελέτες χρειάζονται ξεκάθαρα κριτήρια και είναι αναγκαίο να τεκμηριώνουν τις αποφάσεις τους (Ανδρεάτου, irakleitos.ntua.gr, 2007:114).

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επιλογής του δείγματος δημιουργήθηκε ένας κατάλογος με πιθανούς υποψήφιους ερευνώμενους. Ο κατάλογος αυτός κατασκευάστηκε με τα εξής κριτήρια:

- Τα άτομα που αποτελούν το δείγμα να είναι φορείς του τουρισμού στο νησί.
- Να είναι ηλικίας άνω των 18 ετών και ανεξαρτήτως φύλου.
- Να κατέχουν ικανό μορφωτικό επίπεδο (κατά βάση τριτοβάθμια εκπαίδευση).
- Να αντιπροσωπεύουν διάφορους κλάδους στον τομέα του τουρισμού (δημόσιοι φορείς και ιδιωτικοί όπως εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις εστίασης και φιλοξενίας, εμπορικών καταστημάτων και άλλων).
- Να παρέχουν εμπιστοσύνη στον ερευνητή, έτσι ώστε να θεωρηθούν έγκυρα τα στοιχεία που συλλέγονται.
- Να είναι μόνιμοι κάτοικοι στη Τζιά, προκειμένου να γνωρίζουν κατά το βέλτιστο την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή.

Τα παραπάνω κριτήρια είναι σημαντικά για την επιλογή ενός ικανού δείγματος, διότι

όπως έχει προαναφερθεί δεν υπάρχει πρωθύστερη μελέτη για τον τουρισμό της Κέας κι έτσι ήταν απαιτούμενη η συλλογή στοιχείων και η απόδοση της πραγματικής εικόνας για τον τουρισμό, από άτομα άμεσα εμπλεκόμενα με τον τουρισμό του νησιού, τα οποία όμως να είναι σε θέση να κατανοήσουν το ερευνητικό πρόβλημα και τη σημασία του τουρισμού.

3.7 Οι περιορισμοί της έρευνας

Προκειμένου να διεξαχθεί η παρούσα έρευνα, ήταν αναγκαίο ως ερευνώμενοι να τεθούν οι εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό φορείς, προς απογοήτευση όμως δεν υπάρχουν τουριστικοί φορείς, παρά μόνο η επιτροπή τουριστικής προβολής. Όσον αφορά τον ΕΟΤ και την Περιφέρεια Κυκλάδων, η επικοινωνία στάθηκε εντελώς αδύνατη. Επιπροσθέτως, στον κατάλογο των ερωτώμενων είχαν προστεθεί αρκετοί επαγγελματίες του νησιού που αντιπροσωπεύουν όλους τους κλάδους του τουρισμού, οι οποίοι τελικά δεν αποτέλεσαν ποτέ δείγμα, αφού η διεξαγωγή της έρευνας καθυστέρησε σημαντικά και πραγματοποιήθηκε το μήνα Αύγουστο. Κι αυτό συνέβη διότι η υποφαινόμενη αντιμετώπισε σοβαρά οικογενειακά ζητήματα υγείας. Επίσης κατά τη χειμερινή περίοδο όλες οι τουριστικές εγκαταστάσεις παρέμεναν κλειστές. Στη συνέχεια, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ο οποίος περιείχε όλα τα δεδομένα της εργασίας έπαθε σοβαρή βλάβη κι ήταν αρκετά υψηλό το κόστος κατασκευής του κι έτσι η εργασία ξεκίνησε εκ νέου τον Ιούνιο του φετινού έτους. Και τέλος, ο Αύγουστος, ο μήνας της διεξαγωγής της έρευνας, ήταν η περίοδος υψηλής κίνησης για τους επαγγελματίες. Όλοι οι παραπάνω λόγοι συνέβαλαν σημαντικά στην καθυστέρηση της διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας και στη σύνταξη της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τους ερευνώμενους που συμμετείχαν στην παρούσα ερευνητική διαδικασία, καθώς και ο λόγος για τον οποίο επιλέχτηκαν να συμμετάσχουν σε αυτήν.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα, οι απόψεις και οι προτάσεις των ερευνώμενων έτσι όπως προέκυψαν από τη διαδικασία της έρευνας. Συγκεκριμένα , ποια είναι η άποψη τους για την κατάσταση του τουρισμού στη Τζιά, τι πιστεύουν για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί, κατά πόσο συμμετέχουν οι ντόπιοι στις τουριστικές δραστηριότητες και είναι δυνατό να συμβάλλουν σε μια ενδεχόμενη τουριστική ανάπτυξη, τη γνώμη τους για την ύπαρξη κατάλληλης υποδομής και τουριστικής προβολής της περιοχής, καθώς και τις απόψεις τους για τις επιπτώσεις και τα οφέλη που απορρέουν από την τουριστική ανάπτυξη.

4.2 Το προφίλ των Ερωτώμενων

Όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενη ενότητα η αρχική σκέψη για την επιλογή του ερευνώμενου δείγματος ήταν επαγγελματίες όλων των τουριστικών κλάδων, με σκοπό να αποτυπωθεί η πληρέστερη εικόνα για τον τουρισμό στην Κέα. Κάτι τέτοιο δεν επετεύχθη ποτέ, λόγω διάφορων περιορισμών. Προκειμένου, λοιπόν, να προκύψουν έγκυρα αποτελέσματα, τα οποία θα συμβάλουν στην εκπόνηση των κατάλληλων συμπερασμάτων, το σχήμα του ερευνητικού δείγματος τροποποιήθηκε. Παρ' όλους τους περιορισμούς και τις τροποποιήσεις, το δείγμα το οποίο τελικά συμμετείχε στην ερευνητική διαδικασία, απεδείχθη το πλέον κατάλληλο κι αυτό διαπιστώνεται παρακάτω από τα στοιχεία των ερωτώμενων και τις απαντήσεις που έδωσαν.

Οι ερωτώμενοι – πληροφορητές (key informants), που έλαβαν μέρος στη διαδικασία της έρευνας ήταν δέκα σε αριθμό, αριθμός ιδιαίτερα μικρός για την εκπόνηση μιας έρευνας, παρ' όλα αυτά αρκετά ικανός να απεικονίσει τον τουρισμό στην Κέα κι αυτό διότι και οι δέκα

ερωτώμενοι κατέχουν θέσεις τέτοιες που είναι άμεσα εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό και παρακολουθούν την εξέλιξη του ίσως καλύτερα από όλους τους άλλους. Κι αν βέβαια συμπεριληφθεί και το μέγεθος της Κέας, το οποίο δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλο, τότε είναι βέβαιο πως οι ερευνώμενοι είναι ικανοί να έχουν μια πλήρη εικόνα για τον τουρισμό ολόκληρου του νησιού, μιας και όλα γίνονται γνωστά σε αρκετά μικρό χρονικό διάστημα.

Οι ερωτώμενοι, είναι κάτοικοι Κέας, είναι ηλικίας άνω των 18 ετών, έχουν κατά την πλειοψηφία τους τριτοβάθμια εκπαίδευση, πτυχία κυρίως τουριστικών επιχειρήσεων και διοίκησης επιχειρήσεων και απασχολούνται σε τουριστικά επαγγέλματα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Αναλυτικότερα παρουσιάζονται στον *πίνακα 4.2*[5].

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να επισημανθεί η αιτία επιλογής των συγκεκριμένων ατόμων:

- Αρχικά, καταλληλότερη ερευνώμενη από την κα Βελισσαροπούλου δε θα μπορούσε να υπάρξει, αφού η ιδιότητα της ως αντιδήμαρχος του νησιού και ως πρόεδρος επιτροπής τουριστικής προβολής, καλύπτει όλες τις ανάγκες της έρευνας.
- Έπειτα, οι ξενοδοχειακοί υπάλληλοι κρίθηκαν κατάλληλοι για τη συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία, διότι είναι απόφοιτοι τουριστικών επιχειρήσεων, έχουν εργαστεί χρόνια σε μεγάλα αθηναϊκά ξενοδοχεία (π.χ. President) και πλέον εργάζονται σε υπεύθυνες θέσεις σε μεγάλα ξενοδοχεία της Τζιάς.
- Στη συνέχεια, η ιδιοκτήτρια τουριστικής επιχείρησης, επιλέχτηκε διότι κατέχει τριτοβάθμια εκπαίδευση, η επιχείρηση της βρίσκεται σε κεντρικό σημείο στο λιμάνι της Κορησσίας, δραστηριοποιείται εκεί πολλά χρόνια και επικοινωνεί καθημερινά με πλήθος επισκεπτών.
- Οι υπόλοιποι επαγγελματίες εκτός τουριστικού κλάδου, αποτέλεσαν κατάλληλη επιλογή διότι δραστηριοποιούνται σε εμπορικές επιχειρήσεις χρόνια κι είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα, απ' τον καθένα, για την τεράστια ανοικοδόμηση που υπέστη το νησί τα τελευταία χρόνια. Επιπροσθέτως, η μια από αυτό το είδος των ερωτώμενων, κατασκευάζει μια αγροτουριστική μονάδα με διάφορα είδη ζώων, σκεπτόμενη την εναλλακτική διασκέδαση, σε μια περιοχή που διαθέτει όλα τα απαιτούμενα προσόντα.
- Η μια εκ των ερευνώμενων, είναι απόφοιτος τουριστικών επιχειρήσεων, έχει

[5] Ο πίνακας απεικονίζεται στο παράρτημα Δ.

απασχοληθεί κατά περιόδους σε τουριστικές επιχειρήσεις στη Τζιά και πλέον εργάζεται σε μια νέα επιχείρηση εστίασης στο κέντρο του λιμανιού της Κέας, που λόγω των αγαθών που προσφέρει, παρουσιάζει πολύ υψηλή κίνηση.

4.3 Τα αποτελέσματα της έρευνας

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα, όπως προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνας, συγκεκριμένα από τη χρήση των συνεντεύξεων σε πέντε πληροφορητές (key informants). Τα αποτελέσματα εμφανίζονται με την ίδια ροή, όπως η σειρά ακολουθίας των ερωτημάτων στον οδηγό συνέντευξης.

- **Η ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού**

Σχετικά με την ερώτηση η οποία αναζητούσε την άποψη των ερωτωμένων για την ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού στη Τζιά, γνωστοποίησαν τα εξής:

- Παρά την οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα για μεγάλο χρονικό διάστημα, η Τζιά θεωρείται ευνοημένος προορισμός, διότι παρουσιάζει υψηλή επισκεψιμότητα εν συγκρίσει με άλλους προορισμούς.
- Οι περισσότεροι επισκέπτες ήταν κάτοχοι πολυτελών κατοικιών και ιδιοκτήτες σκαφών αναψυχής.
- Οι τουρίστες επιλέγουν την Κέα, λόγω της κοντινής της απόστασης από την Αττική και επισκέπτονται το νησί κυρίως τα Σαββατοκύριακα.
- Η τουριστική περίοδος είναι ιδιαίτερα μειωμένη, όπως και στις περισσότερες περιοχές της χώρας.

- **Τζιά, το νησί του Σαββατοκύριακου**

Όσον αφορά την ερώτηση που ερευνά κυρίως τα αίτια σχετικά με την ιδιότητα που φέρει η Τζιά, ως νησί του Σαββατοκύριακου, οι ερευνώμενοι μας πληροφόρησαν πως αυτό συμβαίνει διότι:

- Η Τζιά βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από την Αττική.
- Τα ακτοπλοϊκά ναύλα είναι ιδιαίτερα χαμηλά, συγκριτικά με τα άλλα νησιά.
- Οι τιμές στα αγαθά και τις υπηρεσίες είναι αρκετά υψηλές.
- Δεν έχει γνωστοποιηθεί πως η περιοχή προσφέρεται για πολυήμερες διακοπές.

- Και τέλος, το νησί διαθέτει μεγάλο αριθμό παραθεριστικών οικιών, των οποίων οι κάτοχοι επισκέπτονται το νησί σχεδόν όλα τα Σαββατοκύριακα του έτους, όταν ο καιρός το επιτρέπει.

➢ **Το τουριστικό κοινό – στόχος**

Οι πληροφορητές προσδιόρισαν το τουριστικό κοινό της Κέας, ως εξής:

- Στην πλειοψηφία τους οι τουρίστες είναι ημεδαποί, ενώ την τελευταία τουριστική περίοδο υπήρξε μια μικρή κινητικότητα από Ιταλούς, Γάλλους, Αμερικάνους, Ισραηλίτες, Ρώσους, Ελβετούς και Ισπανούς.
- Οι επισκέπτες είναι όλων των ηλικιών, αλλά κυρίως οικογένειες.
- Και τέλος, η οικονομική κατάσταση του τουριστικού κοινού είναι αρκετά καλή.

➢ **Περίοδος υψηλής επισκεψιμότητας**

Κατά το ερευνώμενο δείγμα, η υψηλότερη επισκεψιμότητα στο νησί εμφανίζεται:

- Το μήνα Αύγουστο, κυρίως το διάστημα από 1 έως 20 Αυγούστου.
- Το Πάσχα, συγκεκριμένα από τη Μεγάλη Πέμπτη έως και τη Δευτέρα του Πάσχα.
- Τα Σαββατοκύριακα του Ιουλίου, του Αυγούστου και του Σεπτέμβρη.

➢ **Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κέα**

Στο ερώτημα το οποίο αφορούσε την υπάρχουσα ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και σε ποιες μορφές εμφανίζεται, οι πληροφορητές αποκρίθηκαν ότι:

- Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερη εξέλιξη.
- Ξεχωρίζει ο περιπατητικός τουρισμός, λόγω των μονοπατιών που διαθέτει το νησί, τα οποία είναι πιστοποιημένα με ISO.
- Ενώ κι ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται στο νησί, σε αργούς βέβαια ρυθμούς, μέσω των ολιγάριθμων αγροτουριστικών επιχειρήσεων που έχουν δημιουργηθεί τελευταία.
- Επίσης, σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης φαίνεται να βρίσκεται κι ο πολιτιστικός τουρισμός, του οποίου η ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στη Γιορτή Παραμυθιών, που πραγματοποιείται τα καλοκαίρια των τελευταίων ετών.
- Τέλος, σε μικρό ποσοστό αναπτύσσεται ο θαλάσσιος τουρισμός, αφού στο νησί κάποιες φορές διοργανώνονται ιστιοπλοϊκοί αγώνες κι αγώνες surfing.

➢ **Τουριστικοί πόροι (φυσικοί – πολιτισμικοί)**

Στην ερώτηση για την ύπαρξη κατάλληλων πόρων για την ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού στην Κέα, οι πληροφορητές ως κατάλληλους πόρους όρισαν:

- Τα σπουδαία ναυάγια της Κέας.
- Τα μονοπάτια που ορίζουν 12 διαδρομές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
- Τη σπάνια χλωρίδα του νησιού που εμπερικλείει τη βασιλική δρυς και τα σπάνια λουλούδια.
- Τις υπέροχες παραλίες.
- Τα αρχαιολογικά μνημεία και τους αρχαιολογικούς οικισμούς με κυριότερο εκείνον της Καρθαίας.
- Τις μονές και τα ξωκλήσια με κυρίαρχες τη μονή της Παναγίας της Κστριανής και της Αγίου Παντελεήμονα, το σπήλαιο του Αγίου Τιμοθέου.
- Το εργοστάσιο εμαγιέ.
- Τα πανηγύρια και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως η Γιορτή Παραμυθιών.

➢ **Εναλλακτικές μορφές τουρισμού προς ανάπτυξη**

Οι ερευνώμενοι εκτίμησαν πως στην Κέα είναι δυνατό να αναπτυχθούν πλήθος εναλλακτικών μορφών τουρισμού, εκ των οποίων οι κυριότερες μορφές είναι:

- Ο καταδυτικός τουρισμός, λόγω των ναυάγιων γύρω από το νησί.
- Ο πολιτιστικός τουρισμός.
- Ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός, λόγω της ιδιαίτερης φύσης και της αγροτικής ζωής, που πλέον αποτελεί κύρια ασχολία των ντόπιων.
- Ο συνεδριακός τουρισμός, αφού το νησί βρίσκεται πολύ κοντά στην Αττική και ο αερολιμένας Ελ. Βενιζέλος είναι πολύ κοντά στο λιμάνι του Λαυρίου.
- Ο θρησκευτικός τουρισμός, αφού το νησί μπορεί να τον υποστηρίξει με τις πολυάριθμες εκκλησίες και τις ιδιαίτερες μονές.
- Επίσης, στη Τζιά μπορεί να ευδοκιμήσει ο αθλητικός τουρισμός, συγκεκριμένα ο τουρισμός θαλάσσιων σπορ, εφόσον η περιοχή διαθέτει ασφαλείς όρμους και λιμανάκια.
- Και τέλος, είναι δυνατό να αναπτυχθεί και ο πολιτιστικός τουρισμός, λόγω της σπουδαίας λαογραφίας της Τζιάς, των παραδοσιακών εκδηλώσεων και πανηγυριών.

➢ **Τα οφέλη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού**

Στην ερώτηση, η οποία ζητούσε τη γνώμη των πληροφορητών για το ποια οφέλη είναι δυνατό να προκύψουν από την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Κέα, οι πληροφορητές τα κατέταξαν ως εξής:

- Βιωσιμότητα και αειφόρος ανάπτυξη.
- Τουριστική ανάπτυξη σε περιόδους χαμηλής κινητικότητας στο νησί.
- Κοινωνική ευμάρεια για τους κατοίκους του νησιού και καλύτερο βιοτικό επίπεδο.
- Διάσωση των φυσικών πόρων, που λόγω του τεράστιου όγκου των κατοικιών, των πισινών και του μαζικού τουρισμού, που αναπτύχθηκαν χωρίς την κατάλληλη υποδομή στο νησί και προκάλεσαν ανεπανόρθωτες ζημιές.
- Οικονομική ενίσχυση των κατοίκων, λόγω των θέσεων εργασίας που θα ανοίξουν και θα προσφέρονται για μεγαλύτερες περιόδους του έτους, συγκριτικά με τον μαζικό τουρισμό.
- Συντήρηση των υποδομών που ήδη υπάρχουν και η δημιουργία νέων.
- Συντήρηση και ανάδειξη όλων των τουριστικών πόρων (φυσικών και πολιτιστικών).

➢ **Συμμετοχή των κατοίκων στην τουριστική ανάπτυξη**

Ζητήθηκε από τους πληροφορητές αυτής της έρευνας η άποψη τους σχετικά με το αν οι κάτοικοι της Κέας συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού κι αν η απασχόληση τους σε αυτό είναι κύρια ή συμπληρωματική.

- Η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε πως συμβάλλει κυρίως η μερίδα των κατοίκων που ασχολούνται επαγγελματικά με τον τουρισμό.
- Στη συνέχεια εξέφρασαν πως η απασχόληση είναι κυρίως συπληρωματική.
- Επίσης ανέφεραν πως στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι Τζιώτες κατέχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο κι αγνοούν τη σημασία του τουρισμού και τα οφέλη του, καθώς οι επαγγελματικές τους δραστηριότητες ήταν στραμμένες σε άλλους τομείς για πολλά χρόνια. Οι τομείς αυτοί ήταν κυρίως επαγγέλματα σχετικά με την οικοδομή και λιγότερο η γεωργία και η κτηνοτροφία.
- Στη συνέχεια, οι ερευνώμενοι τόνισαν πως τελευταία οι κάτοικοι της περιοχής στρέφονται ολοένα και περισσότερο σε τουριστικές δραστηριότητες, γεγονός που απαιτεί μια σχετική γνώση, την οποία όμως δεν κατέχουν οι περισσότεροι.
- Τέλος, επισήμαναν πως παρ' όλα τα παραπάνω στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι του νησιού, είναι ιδιαίτερα ανοιχτοί σε νέους ορίζοντες κι είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι με την καθαριότητα και την ανακύκλωση, διότι επιθυμούν να ζουν σε ένα καθαρό κι υγιές περιβάλλον και ενδιαφέρονται για την εικόνα που παρουσιάζει το νησί τους.

- **Εν δυνάμει συμμετοχή των κατοίκων στον εναλλακτικό τουρισμό**

Όταν τέθηκε το ερώτημα στους ερευνώμενους σχετικά με το αν πιστεύουν στην ενδεχόμενη συμβολή των ντόπιων στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, απάντησαν ομόφωνα πως οι Τζιώτες ασφαλώς και έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν σε αυτήν. Παρ' όλα αυτά, επίσης ομόφωνα σχολίασαν πως κάτι τέτοιο θα συμβεί υπό προϋποθέσεις, οι οποίες είναι:

- Ενημέρωση των κατοίκων για τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του.
- Ενημέρωση επίσης των ίδιων για τα οφέλη του εναλλακτικού τουρισμού.
- Έπειτα, κατανόηση από μέρους των κατοίκων για τη σημαντικότητα του εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή τους.
- Και τέλος, βασική προϋπόθεση αποτελεί και μια σχετική κινητικότητα των φορέων του νησιού, η οποία θα αποτελέσει έναυσμα για τους κατοίκους.

- **Ύπαρξη κατάλληλης υποδομής**

Υπό διερεύνησε τέθηκε και το ζήτημα της ύπαρξης κατάλληλης υποδομής στο νησί, προκειμένου να αναπτυχθούν εκεί εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Οι απόψεις των ερωτηθέντων επισημαίνουν πως:

- Σίγουρα υπάρχει έλλειψη τουριστικής και γενικότερης υποδομής.
- Συγκριμένα το νησί στερείται κλινών όλων των κατηγοριών. Ολιγάριθμες κλίνες σε όλες τις περιοχές του νησιού, αλλά κυρίως στην Ιουλίδα, η οποία είναι και η πρωτεύουσα του.
- Είναι χρήσιμο να εμπλουτιστεί η εσωτερική συγκοινωνία με περισσότερα δρομολόγια.
- Χρειάζεται βελτίωση το οδικό δίκτυο, το αποχετευτικό, καθώς και το δίκτυο ύδρευσης.
- Πλεονέκτημα αποτελεί η καθημερινή θαλάσσια συγκοινωνία, η οποία καθιστά το νησί προνομιακό προορισμό.

- **Η διαφημιστική προβολή**

Στο υπό διερεύνηση ερώτημα, σχετικά με το αν η Τζιά παρουσιάζει ικανοποιητική διαφημιστική προβολή, οι ερευνώμενες απάντησαν πως η διαφημιστική προβολή του νησιού είναι ελάχιστη, επισημαίνοντας βέβαια πως από την περίοδο που ορίστηκε επιτροπή τουριστικής προβολής γίνονται ολοένα και περισσότερες προσπάθειες για περισσότερη διαφήμιση.

- **Τα εμπόδια της τουριστικής ανάπτυξης**

Ζητώντας από τους πληροφορητές να επισημάνουν τους περιορισμούς που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη στο νησί, ανέφεραν τους εξής:

- Έλλειψη προγραμματισμού ταξιδιών, λόγω της καθυστέρησης ανακοίνωσης δρομολογίων από τις ακτοπλοϊκές εταιρίες.
- Έλλειψη βασικών υποδομών, λόγω κατασπατάλησης φυσικών και μη πόρων.
- Η δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνουν τόσο οι ημεδαποί τουρίστες, όσο και πολλοί από τους αλλοδαπούς.
- Οι υψηλές τιμές που κυριαρχούν στον τομέα εστίασης και φιλοξενίας.
- Η άγνοια των κατοίκων σε σχέση με το φαινόμενο του τουρισμού.
- Η μειωμένη τουριστική περίοδος.
- Η απομόνωση κι η ησυχία που επιζητούν οι κάτοχοι εξοχικών κατοικιών.
- Η προσκόλληση των επαγγελματιών στους κατόχους των πολυτελών κατοικιών.

- **Τα μειονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης**

Τα βασικότερα μειονεκτήματα που έχει επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη στην Κέα, κατά τους ερωτώμενους, είναι:

- Προβλήματα ύδρευσης και αποχέτευσης, λόγω των κατοικιών που χτίστηκαν μαζικά και σε μεγάλο εύρος.
- Μόλυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα, λόγω του μεγάλου αριθμού των πισινών, της υπεράντλησης του νερού από γεωτρήσεις με σκοπό να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των κατοικιών και λόγω του όγκου των λυμάτων.
- Κυκλοφοριακό πρόβλημα, λόγω της έλλειψης χώρων στάθμευσης και του όγκου αυτοκινήτων που εισέρχονται στο νησί.
- Παραμόρφωση κάποιων οργανωμένων παραλιών, από την υπεράριθμη επισκεψιμότητα.

- **Τουριστικός σχεδιασμός κι ευθύνη**

Οι ερευνώμενοι στην πλειοψηφία τους δήλωσαν πρόσφατα συστάθηκε από το δήμο Κέας, επιτροπή τουριστικής προβολής, η οποία είναι και η άμεσα υπεύθυνη για τον τουριστικό σχεδιασμό. Όσον αφορά τον τουριστικό σχεδιασμό, ανέφεραν πως ακόμα είναι σε πρώιμο και ερασιτεχνικό στάδιο.

- **Απαιτούμενες ενέργειες για τουριστική ανάπτυξη**

Οι απαιτούμενες ενέργειες στις οποίες είναι αναγκαίο να προβούν οι φορείς της Κέας, προκειμένου να ανέλθει τουριστική ανάπτυξη, κατά τους πληροφορητές, είναι:

- Συστηματική διαφημιστική προώθηση.
- Καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης τόσο στους επιχειρηματίες, όσο και στους κατοίκους.
- Επαγγελματισμός κυρίως από τους τουριστικούς φορείς κι έπειτα από τους επιχειρηματίες και τους εργαζόμενους.
- Πίεση για μείωση των τιμών στις παρεχόμενες υπηρεσίες και τα προϊόντα.
- Συνεχής επικοινωνία με τους επαγγελματίες του κλάδου, με σκοπό τη βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Και τέλος, βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής.

➢ **Σχόλια και προτάσεις**

Στο τέλος της συνέντευξης, ζητήθηκε από κάθε πληροφορητή να εκθέσει περαιτέρω απόψεις, σχόλια και προτάσεις. Κι έτσι σχολίασαν πως:

- Η μείωση των τιμών τόσο σε προϊόντα, όσο και σε υπηρεσίες, είναι ιδιάζουσας σημασίας, διότι το νησί θα αποτελεί ελκυστικό προορισμό με χαμηλότερες τιμές.
- Η τουριστική προβολή είναι βασικά ευθύνη των φορέων, παρ' όλα αυτά κι οι επιχειρηματίες είναι δυνατό να συμβάλλουν σε αυτήν ποικιλοτρόπως.
- Σημαντικότερο όλων είναι η επιμόρφωση των κατοίκων σχετικά με τον τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές του.
- Και τέλος, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, είναι αναγκαίο από πλευράς της πολιτείας να κατανοήσει τη σημασία του τουρισμού, ο οποίος αποτελεί τη βαριά βιομηχανία της Ελλάδας, έτσι ώστε η χώρα να γίνει ένας ανταγωνιστικός προορισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5
ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Είναι ιδιαιτέρως σημαντικό μετά από την καταγραφή αποτελεσμάτων που απορρέουν από μια έρευνα, να συντάσσονται και τα κατάλληλα συμπεράσματα. Η σύνταξη συμπερασμάτων συμβάλλει στη διεξαγωγή αξιόλογων προτάσεων και λύσεων, σε ζητήματα που πιθανών έχουν προκύψει. Έτσι ο εκάστοτε αναγνώστης στα χέρια του ένα ολοκληρωμένο σύγγραμμα, το οποίο είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει.

Στο παρόν κεφάλαιο, το οποίο είναι και το τελευταίο του παρόντος συγγράμματος, επιτυγχάνεται μια σύντομη ανακεφαλαίωση των σημαντικότερων σημείων που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, καθώς επιτυγχάνεται επίσης και η διεξαγωγή συμπερασμάτων, τα οποία είναι απόρροια της πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε. Τέλος, παρουσιάζεται μια σειρά προτάσεων που ενδεχομένως φανούν χρήσιμες και έχουν ως στόχο να αποτελέσουν λύσεις για τον περιορισμό της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στην Κέα.

5.2 Η κατάσταση του τουρισμού στην Κέα

Η Κέα είναι ένα νησί ιδιαζούσης σημασίας, γνωστή από μερικούς ως «Πύλη των Κυκλάδων» κι από πολύ περισσότερους ως «το νησί του Σαββατοκύριακου». Είναι σε προνομιακή θέση, αφού απέχει μόλις μια ώρα από την Αττική και μιάμιση ώρα περίπου από τον εθνικό αερολιμένα Ελ. Βενιζέλος.

Η Τζιά έγινε δημοφιλής τις δυο τελευταίες δεκαετίες κυρίως από τους διάσημους επισκέπτες της. Κι έτσι αποτελεί έναν ιδιόμορφο προορισμό, διότι ενώ παρουσιάζει μεγάλη επισκεψιμότητα, οι περισσότεροι επισκέπτες δεν είναι οι αναμενόμενοι τουρίστες, αλλά κάτοχοι πολυτελών κατοικιών. Προσπαθώντας λοιπόν, να οριστεί το κοινό - στόχος, προέκυψε πως το κοινό αυτό αποτελείται από ημεδαπούς κυρίως τουρίστες, όλων των ηλικιών και με ιδιαίτερα καλή οικονομική κατάσταση.

Στη συνέχεια, κατά την προσπάθεια να κατανοηθεί η κατάσταση του τουρισμού στο νησί, ανακαλύφθηκε πως η υψηλότερη κίνηση του έτους καταγράφεται κυρίως το μήνα Αύγουστο και το Πάσχα, ενώ το αδιαχώρητο παρατηρείται τα Σαββατοκύριακα. Όπως

προέκυψε από την έρευνα, η υψηλή κίνηση του Σαββατοκύριακου οφείλεται κυρίως στην εκμηδενισμένη απόσταση του νησιού από την Αττική, τα χαμηλά ακτοπλοϊκά ναύλα, τις υψηλές τιμές των προσφερόμενων αγαθών κι υπηρεσιών, στην προσκόλληση των επαγγελματιών στους μόνιμους επισκέπτες και τέλος, στην έλλειψη προβολής του τόπου.

5.2.1 Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κέα

Όπως προέκυψε κατά την πρωτογενή και τη δευτερογενή έρευνα, η Κέα δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού βρίσκονται ακόμη σε πρώιμα στάδια, καθώς μόλις παρουσιάζονται κάποιες μορφές, όπως είναι ο αγροτουρισμός, ο περιπατητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός και ο θαλάσσιος τουρισμός. Παρ' όλα αυτά, διαπιστώθηκε πως το νησί διαθέτει όλα εκείνα τα απαιτούμενα προσόντα να αναπτύξει και να εξελίξει πλήθος μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Η Τζιά διαθέτει πλειονότητα φυσικών πόρων, οι οποίοι είναι ικανοί να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Πρώτα απ' όλα διαθέτει δάση κι εκτάσεις κατάφυτες βασιλικής δρυός, ένα δέντρο σπάνιο, το οποίο αποτέλεσε σημείο αναφοράς στην εξέλιξη της Τζιάς και των κατοίκων της. Έπειτα, το νησί διαθέτει σπάνια φυτά και λουλούδια, τα οποία δύναται να αποτελέσουν πόλο έλξης για τους εναλλακτικούς τουρίστες. Στη συνέχεια, είναι σκόπιμο να αναφερθεί η ύπαρξη της αγελάδας της Κέας, ένα σπάνιο και προστατευόμενο είδος. Τέλος, δε θα μπορούσαν να παραλειφθούν οι παραλίες και τα μονοπάτια ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και το γεγονός πως ένα μεγάλο μέρος του νησιού είναι υπό προστασία κι είναι ενταγμένο στο πρόγραμμα Νατούρα 2000.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πολιτιστικοί πόροι του νησιού, οι οποίοι είναι απεριόριστοι κι εξέχουσας σημασίας. Σημαίνοντες πολιτιστικοί πόροι είναι ο αρχαιολογικός χώρος της Καρθαίας, στον οποίο πραγματοποιήθηκαν ανασκαφές επί σειρά ετών κι ανακαλύφθηκαν σπουδαία ευρήματα. Δε θα μπορούσε να παραλειφθεί το εργοστάσιο εμαγιέ, το οποίο ήταν το μοναδικό στα Βαλκάνια και συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη του νησιού έως και τα μέσα της δεκαετίας του ΄50. Η Τζιά διαθέτει μακρά ιστορία, από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα, έτσι σε κάθε γωνιά της κάνει κανείς ταξίδι στο χρόνο. Η Παναγία η Καστριανή, ο πύργος της Αγίας Μαρίνας, το αρχαιολογικό μουσείο, το κάστρο, τα γραφικά λιμανάκια της, η γιορτή των παραμυθιών και πολλοί άλλοι πολιτιστικοί πόροι που διαθέτει το νησί, είναι ικανοί να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Εξέχων ρόλο διαδραματίζουν τα ναυάγια που περικυκλώνουν το νησί, τα περισσότερα από τα οποία γράφτηκαν στην παγκόσμια ιστορία. Τα ναυάγια αυτά αποτελούν έναν ανεκτίμητο θησαυρό στο βυθό της Κέας. Τα πιο γνωστά ναυάγια από αυτά είναι ο Βρετανικός, «αδερφάκι» του Τιτανικού, το οποίο τορπιλίστηκε έξω από τη Τζιά, το Burdigala, γνωστό ως «άγνωστο ναυάγιο», το γαλλικό υπερωκεάνιο "theophile Gautier" και γερμανικό αεροσκάφος Γιούνκερς, ένα από τα τέσσερα που βρέθηκαν στην Ελλάδα.

Βάσει των παραπάνω λοιπόν, στο νησί της Κέας είναι δυνατό να αναπτυχθεί ικανοποιητικά ο εναλλακτικός τουρισμός, σε μια πληθώρα μορφών του. Οι εναλλακτικές μορφές οι οποίες είναι σε θέσει να αναπτυχθούν, αλλά και να ενισχυθούν σημαντικά είναι ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός, ο καταδυτικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο γεωτουρισμός και σίγουρα ο πολιτιστικός τουρισμός.

Με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού αναμένεται βιωσιμότητα και αειφόρος ανάπτυξη στην Κέα. Αναλυτικότερα, προβλέπεται τουριστική ανάπτυξη σε περισσότερες περιόδους του έτους, εκτός της θερινή. Ύστερα, είναι αναμενόμενη η οικονομική ενίσχυση των κατοίκων, λόγω της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας. Στη συνέχεια, διαπιστώνεται πως θα υπάρξει συντήρηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, από τους οποίους θα εξαρτώνται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Και τέλος, σημαντική για το νησί θα είναι και η ενίσχυση των υπαρχόντων υποδομών, καθώς και η δημιουργία νέων.

5.2.2 Η συμμετοχή και η απασχόληση των κατοίκων στον τουρισμό

Στα πλαίσια της ερευνητικής διαδικασίας, οι ερευνώμενοι κλήθηκαν να εκθέσουν τις απόψεις τους σχετικά με τη συμμετοχή και την απασχόληση των κατοίκων της Κέας στον ευρύτερο τομέα του τουρισμού. Παρατηρώντας λοιπόν την έρευνα, κατανοείται πλήρως πως το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων που ασχολούνται με τον τουρισμό, απασχολούνται κυρίως συμπληρωματικά κι εποχιακά.

Επιζητώντας μετέπειτα τη συμμετοχή των κατοίκων στον κλάδο του τουρισμού, οι ερευνώμενοι εξέφρασαν πως η πλειονότητα των κατοίκων αγνοούν την έννοια και τα οφέλη του τουρισμού, καθώς είναι κι ανενημέρωτοι επίσης σε σχέση με τον εναλλακτικό τουρισμό και τη σημασία του. Μας πληροφόρησαν πως αυτό συμβαίνει κυρίως για δυο λόγους. Κατά τον πρώτο, οι κάτοικοι της Τζιάς δεν εμπλέκονται με τον τομέα του τουρισμού, διότι για χρόνια απασχολήθηκαν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους με την οικοδομή και τα συναφή

επαγγέλματα, λόγω της ραγδαίας αύξησης της ανοικοδόμησης κι έπειτα οι κύριες ασχολίες τους προηγουμένως ήταν η γεωργία κι η κτηνοτροφία. Κατά το δεύτερο και τελευταίο λόγο, μεγάλη μερίδα των Τζιωτών κατέχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και δεν υπήρξε κάποιος αρμόδιος φορέας να τους πληροφορήσει σχετικά με τον τουρισμό. Κι έτσι στον τομέα του τουρισμού συμμετέχουν κυρίως οι επαγγελματίες τουριστικών επιχειρήσεων.

Στη συνέχεια, καταγράφοντας την ύπαρξη ή μη της συμβολής των Τζιωτών στον τουρισμό, οι ερωτώμενοι επισήμαναν πως τελευταία οι κάτοικοι της περιοχής, στρέφονται ολοένα και περισσότερο στον τουρισμό και στις σχετικές δραστηριότητες, χωρίς όμως να είναι απόλυτα πληροφορημένοι γι' αυτόν. Επί πρόσθετα τόνισαν, πως είναι δεκτικοί σε κάτι νέο, όπως συνέβη και με την ανακύκλωση. Οι κάτοικοι της Κέας είναι αρκετά επιμελείς με την καθαριότητα και την ανακύκλωση, προσπαθώντας για ένα υγιές περιβάλλον και προβάλλοντας έτσι μια καθαρή εικόνα.

Στο σημείο αυτό, όσον αφορά την ενδεχόμενη συμμετοχή και συμβολή των κατοίκων του νησιού στον εναλλακτικό τουρισμό, βάσει της έρευνας προέκυψε πως ασφαλώς κι είναι ικανοί να είναι αρωγοί στην ανάπτυξη του, αρκεί βέβαια να καταρτιστούν σωστά, να κατανοήσουν τη σημαντικότητα του εναλλακτικού τουρισμού για την περιοχή τους και τέλος, να παρατηρήσουν το ίδιο ενδιαφέρον κι από την πλευρά των φορέων, που θα αποτελέσουν κινητήριο έναυσμα.

5.2.3 Υποδομή και διαφήμιση

Βάσει της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αναζητήθηκε από το ερευνητικό δείγμα να αποτυπώσει στις απαντήσεις του, την ύπαρξη ή όχι της κατάλληλης υποδομής, ώστε να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Σε πλήρη ταύτιση οι απαντήσεις πληροφορούν πως υπάρχει γενικότερη έλλειψη τουριστικής και μη υποδομής.

Συγκεκριμένα, οι πληροφορητές επισημαίνουν πως η Κέα αρχικά στερείται καταλυμάτων, σε όλες τις περιοχές της του νησιού. Έπειτα τονίζουν πως υπάρχουν προβληματικά δίκτυα, όπως είναι το οδικό, το αποχετευτικό και το δίκτυο ύδρευσης, τα οποία χρειάζονται άμεση ενίσχυση και βελτίωση. Καθώς βελτίωση χρειάζεται κι η εσωτερική συγκοινωνία του νησιού, η οποία θα συντελέσει σημαντικά στην εξέλιξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Παρ' όλα αυτά, καθίσταται σαφές, πως το νησί της Κέας είναι ένας προνομιακός προορισμός, αφού διαθέτει καθημερινή αποκλειστική θαλάσσια συγκοινωνία, από δυο ακτοπλοϊκές εταιρίες, όπως διαθέτει και συμπληρωματική συγκοινωνία από τα διερχόμενα πλοία, που πραγματοποιούν δρομολόγια σε όλες τις Κυκλάδες.

Όσον αφορά τη διαφημιστική προβολή του νησιού, εκτιμήθηκε πως η Τζιά στερείται προβολής, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό. Βέβαια, πρόσφατα συστάθηκε επιτροπή τουριστικής προβολής, η οποία αν και βρίσκεται στο ξεκίνημα της, προσπαθεί να οργανώσει έναν ικανοποιητικό τουριστικό σχεδιασμό και κάνει συστηματικές προσπάθειες προκειμένου να προωθήσει κατάλληλα την Κέα ως τουριστικό προορισμό.

5.2.4 Η τουριστική ανάπτυξη

Αρχικά είναι χρήσιμο να αναφερθεί πως η Κέα αντιμετωπίζει μια σειρά από περιορισμούς οι οποίοι εμποδίζουν την τουριστική της ανάπτυξη. Στους περιορισμούς αυτούς, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνει περισσότερο η Ελλάδα, αλλά και οι χώρες του εξωτερικού. Η οικονομική δυσχέρεια λοιπόν περιορίζει τόσο την τουριστική ανάπτυξη, όσο και τους αρμόδιους φορείς, οι οποίοι δεν είναι σε θέση πλέον να πραγματοποιούν έργα ανάπλασης και βελτίωσης υποδομής.

Εν συνεχεία, περιορισμός για την τουριστική ανάπτυξη στη Τζιά, αποτελεί και το γεγονός της έλλειψης βασικών υποδομών, από παλαιότερη κακή διαχείριση και κατασπατάληση πόρων. Επίσης, βασικά εμπόδια στην ανάπτυξη του τουρισμού συναποτελούν η μειωμένη τουριστική περίοδος και οι υψηλές τιμές αγαθών κι υπηρεσιών που κυριαρχούν στο νησί. Ένας ακόμη περιορισμός, ο οποίος θεωρήθηκε σημαντικός, είναι η καθυστερημένες ανακοινώσεις δρομολογίων από τις αρμόδιες ακτοπλοϊκές εταιρίες, με αποτέλεσμα οι ταξιδιώτες να μην έχουν τη δυνατότητα να οργανώσουν ταξίδια εγκαίρως. Τέλος, ίσως σημαντικότερος περιορισμός στην τουριστική ανάπτυξη να είναι πλέον η άγνοια της μεγαλύτερης μερίδας των κατοίκων σε σχέση με τον τουρισμό.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να επισημανθεί, πως η έως τώρα τουριστική και γενικότερη ανάπτυξη στο νησί φέρει κάποια αξιοσημείωτα μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, μετά από ενδελεχή μελέτη προέκυψε πως το νησί αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα σχετικά τόσο με την επάρκεια ύδρευσης κι αποχέτευσης, όσο και με μόλυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα. Αυτό συμβαίνει διότι το νησί οικοδομήθηκε μαζικά, χωρίς να έχουν μεριμνήσει για την απαιτούμενη υποδομή. Στη συνέχεια, επισημάνθηκε το

κυκλοφοριακό πρόβλημα, διότι το νησί δέχεται πλήθος επισκεπτών, ενώ απουσιάζουν οι απαιτούμενοι χώροι στάθμευσης και τα οχήματα καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του μικρού σχετικά οδικού δικτύου. Τέλος, στο νησί παρατηρήθηκε αλλοίωση αξιοθέατων και παραλιών, από την υπεράριθμη επισκεψιμότητα.

5.3 Οι Προτάσεις

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως έχει διαπιστωθεί προηγουμένως, είναι μια νέα και πολλά υποσχόμενη προοπτική για το νησί της Κέας. Ο εναλλακτικός τουρισμός δύναται να αποτελέσει το έναυσμα, ώστε να διασωθεί το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του νησιού, να διανοιχτούν νέοι επαγγελματικοί ορίζοντες για το νησί και τελικά να εγγυηθεί η αειφόρος ανάπτυξη του.

Το γεγονός ότι το νησί ακόμη θεωρείται αναπτυσσόμενος τουριστικός προορισμός, όπως και η μηδαμινή ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, είναι δυνατό να αποτελέσει σπουδαίο προνόμιο ώστε να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού με τις καλύτερες προδιαγραφές. Επιπρόσθετα με τη δημιουργία ενός κατάλληλου τουριστικού σχεδιασμού το νησί θα επενακκινήσει τις τουριστικές του δραστηριότητες.

5.3.1 Γνώση κι Απασχόληση στον εναλλακτικό τουρισμό

Είναι ανάγκη οι κάτοικοι της Κέας να πληροφορηθούν άμεσα για την αξιόλογη σημασία του εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και για τα σπουδαία οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη που αυτός προσφέρει, συγκριτικά με τις αδυναμίες και τα προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός. Με τον τρόπο αυτό θα στραφεί το ενδιαφέρον τους εκεί και θα ανακαλύψουν τις νέες προοπτικές που ανοίγονται.

Εφόσον λοιπόν πληροφορηθούν οι κάτοικοι στο σύνολο τους για τον εναλλακτικό τουρισμό, είναι χρήσιμο στη συνέχεια να ενημερωθεί εκείνη η μερίδα των κατοίκων που απαρτίζει το εργασιακό κοινό για τις επαγγελματικές προοπτικές που προκύπτουν με την ανάπτυξη διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού. Είναι σκόπιμο να κατανοήσουν την ευκαιρία που προσφέρεται στο να ανοίξουν νέες βιώσιμες επιχειρήσεις και νέες θέσεις εργασίας, που δε θα είναι απλά εποχιακές, αλλά θα συνδυάζουν μια δημιουργική και προσοδοφόρα εργασία σχεδόν καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους. Επιπροσθέτως θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι οι νέοι αυτοί επαγγελματικοί ορίζοντες ενδεχομένως να μην παρουσιάσουν μια ραγδαία οικονομική ανάπτυξη, αλλά μια σταδιακή και συνεχώς

αυξανόμενη. Καθώς είναι επίσης σημαντικό να αποσαφηνιστεί η διάρκεια που δύναται να παρουσιάσουν οι εναλλακτικές δραστηριότητες, καθώς είναι πλέον παγκόσμια ανάγκη η στροφή στην εναλλακτική διασκέδαση κι η αποστροφή από το μαζικό τουρισμό.

Το σπουδαιότερο ρόλο προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω διακατέχει η απαιτούμενη κατάρτιση. Παρ' ότι η κατάρτιση είναι αποκλειστική ευθύνη κι έργο της πολιτείας, μέσω επιχειρησιακών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, πλέον μια περιοχή δε μπορεί να βασιστεί σε αυτήν. Η πολιτεία και γενικότερα ο κρατικός μηχανισμός παραμένει αρκετά πίσω σε ότι αφορά τον τουρισμό, πόσο μάλλον τον εναλλακτικό τουρισμό. Αν συμπεριλάβουμε και τη δεδομένη οικονομική συγκυρία, τότε είναι βέβαιο πως το κράτος δεν έχει τη δυνατότητα να μεριμνήσει κατάλληλα, αφού είναι πλέον αποδυναμωμένο. Έτσι αυτό που χρειάζεται να γίνει στην Κέα είναι καταρχάς να πιεστεί κατά το μέγιστο η πολιτεία στο να συμβάλλει στο μέτρο που δύναται στην κατάρτιση κι έπειτα να αναλάβουν το χρέος αυτό οι καθ' όλα αρμόδιοι τοπικοί φορείς. Η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με την επιτροπή τουριστικής προβολής, άλλων δημόσιων κι ιδιωτικών φορέων, καθώς και με τη συνεργασία των πολιτιστικών συλλόγων, μπορούν να οργανώσουν εκπαιδευτικά σεμινάρια εναλλακτικού τουρισμού, επιχορηγούμενα από τους ίδιους τους κατοίκους, αφού θα αφορά την ανάπτυξη του τόπου τους. Επίσης, καλό θα είναι να οργανώσουν υποτροφίες μεταπτυχιακών σπουδών γύρω από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επιδοτούμενες από οικονομικά ισχυρούς παράγοντες του νησιού. Επιπρόσθετα, θα είναι χρήσιμο ένα προβούν στις απαραίτητες διαδικασίες με το Υπουργείο Παιδείας, έτσι ώστε να δημιουργηθεί τμήμα τουριστικών επιχειρήσεων και διοίκησης επιχειρήσεων στο επαγγελματικό λύκειο που ήδη διαθέτει το νησί και το οποίο μέχρι στιγμής κατέχει ειδικότητες που πλέον έχουν κορεστεί, ώστε να δημιουργηθεί για τη τζιώτικη νεολαία ένας νέος επαγγελματικός προσανατολισμός. Τέλος ιδιαίτερα ωφέλιμο θα ήταν να οργανώσουν εκπαιδευτικά ταξίδια σε περιοχές με ανεπτυγμένο εναλλακτικό τουρισμό, ώστε να παρακολουθήσουν οι ενδιαφερόμενοι ιδίοις όμμασι τη σημασία των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε μια περιοχή, αλλά και μεμονωμένα σε προσωπικό επίπεδο. Έχοντας οι Τζιώτες την προσδοκώμενη κατάρτιση θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη Τζιά έναν ανταγωνιστικό εναλλακτικό προορισμό.

5.3.2 Ενίσχυση της υποδομής

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω το κράτος είναι πλέον σε δυσχερή θέση, έτσι η οποιαδήποτε επιπλέον απαίτηση θα ήταν απλώς ουτοπία πως θα πραγματοποιηθεί.

Παρ' όλα αυτά, τόσο η τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και οι κάτοικοι της Κέας, έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν αρκετά ώστε να βελτιώσουν και να ενισχύσουν την υποδομή του νησιού.

Εν αρχή, οφείλουν να δημιουργήσουν τα απαιτούμενα θεσμικά πλαίσια ώστε να τερματιστεί η κατασπατάληση των φυσικών πόρων από όπου κι αν προέρχεται αυτή. Εάν δεν είναι σε θέση οι ίδιοι να τα πραγματοποιήσουν, θα πρέπει να ασκήσουν κάθε πίεση στα αρμόδια υπουργεία και στις αρμόδιες υπηρεσίες ώστε κάτι τέτοιο να καταστεί δυνατό. Στη συνέχεια συνεργαζόμενοι οι κάτοικοι κι οι φορείς, οφείλουν να λύσουν τα ζητήματα του οδικού δικτύου, αλλά κυρίως να προχωρήσουν άμεσα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση χώρων στάθμευσης, θέμα ζωτικής σημασίας για το νησί. Το νησί έχει ανάγκη από μέτρα εξυγίανσης, τα οποία δεν αποτελούν πάντα οικονομική επιβάρυνση, αλλά χρειάζονται σωστή μελέτη και σχεδιασμό. Για παράδειγμα, στο ζήτημα της υπεράντλησης νερού από τις γεωτρήσεις, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των εξοχικών κατοικιών, θα μπορούσαν να προχωρήσουν σε πλαφόν τόσο στους παροχείς ύδρευσης, όσο και στους ιδιοκτήτες των κατοικιών αυτών και δε γίνεται αναφορά στις βασικές ανάγκες διαβίωσης, όσον αφορά την παροχή νερού, αλλά στις ανάγκες των πισινών, που εν προκειμένου στερούν ένα πολύτιμο αγαθό σαν το νερό. Κάτι παρόμοιο είναι δυνατό να σχεδιαστεί και για τα ακατάσχετα λύματα που ενδεχομένως μολύνουν τον υδροφόρο ορίζονται και τη θάλασσα, αφού δεν υπάρχουν οι απαιτούμενες υποδομές.

5.3.3 Διαφημιστική Προβολή

Είναι γεγονός πως η Κέα ακόμη βρίσκεται σε μέτριο έως και χαμηλός στάδιο τουριστικής προβολής. Είναι ανάγκη λοιπόν να προχωρήσει σε άμεσες προωθητικές ενέργειες, ώστε να γίνει δημοφιλής προορισμός, όχι με τον τρόπο που είναι έως τώρα, αλλά με τρόπο τέτοιο που θα παρουσιάζονται τα σπουδαία εκείνα χαρακτηριστικά που πραγματικά το προσδιορίζουν.

Πρώτα απ' όλα στην προβολή του νησιού σίγουρα θα συμβάλουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που πλέον αποτελούν την πιο διαδεδομένη και οικονομική διαφήμιση. Στη συνέχεια σημαντικός αρωγός θα αποτελέσει το διαδίκτυο γενικότερα, μέσω του οποίου είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν ιδιαίτερα αποδοτικές κι οικονομικές διαφημίσεις. Όπως για παράδειγμα η δημιουργία μιας νέας πιο μοντέρνας, ελκυστικής, ευέλικτης και διαδραστικής ιστοσελίδας. Όπως επίσης η τοποθέτηση banners (μικρές ορθογώνιες διαφημίσεις) σε

σχετικούς ιστότοπους, τα οποία με μια κίνηση θα παραπέμπουν στην κεντρική ιστοσελίδα του νησιού.

Στη συνέχεια, λόγω της οικονομικής δυσχέρειας μπορούν να δημιουργηθούν διαφημίσεις below the line, οι οποίες συνήθως κοστίζουν πολύ λιγότερο από τις above the line διαφημίσεις και πλεονεκτούν στο ότι παρέχουν μια επαφή στον καταναλωτή με το προϊόν. Πρόταση μιας τέτοιας διαφήμισης είναι η δημιουργία περιπτέρου σε αεροδρόμια, όπως το Ελ. Βενιζέλος, λιμάνια, όπως ο Πειραιάς ή η Ραφήνα, τουριστικές εκθέσεις, μεγάλα τουριστικά γραφεία και λοιπά, όπου υπάρχει υψηλή κινητικότητα, να δίνεται μια γεύση σχετικά με το τι προσφέρει το νησί. Πέρα από τις παραδοσιακές γεύσεις, μπορεί να παρουσιάζεται οπτικό υλικό, να διοργανώνονται παιχνίδια και δραστηριότητες, να δίνονται συμβολικά δώρα όπως μπλουζάκια με στάμπα το σλόγκαν της Κέας και πολλές άλλες δραστηριότητες κατά τις οποίες μέσω της διαδραστικότητας, οι συμμετέχοντες θα αποκτούν μια ικανοποιητική εικόνα για την Κέα.

Τέλος, προκειμένου να προωθηθεί ορθά το νησί, είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δημόσιες σχέσεις, ανοίγοντας έτσι ένα δίαυλο επικοινωνίας με τα μέσα ενημέρωσης, την πολιτεία και το τουριστικό κοινό. Καλό θα είναι να οριστούν έστω και εντός της επιτροπής της τουριστικής προβολής, άτομα ικανά να εξυπηρετήσουν και να «τρέξουν» τις δημόσιες σχέσεις του νησιού κι αν κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό να συμβεί από την τοπική αυτοδιοίκηση, θα είναι ωφέλιμο να το αναλάβουν οι ιδιωτικοί τουριστικοί φορείς. Μερικές από τις δραστηριότητες που έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν μέσω των δημοσίων σχέσεων είναι η αποστολή δελτίων τύπου στα κατάλληλα μέσα ενημέρωσης, διενέργεια χορηγιών σε τουριστικές εκδηλώσεις και δρώμενα, αντιμετώπιση διαφόρων κρίσεων σε σχέση με τουρισμό, που προκύπτουν συχνά και λοιπά.

5.4 Περαιτέρω προτάσεις για έρευνα

Η έρευνα που διεξήχθη για τις ανάγκες του παρόντος συγγράμματος διαπίστωσε ότι η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί της Κέας θα αποτελέσουν κινητήρια δύναμη για την βιωσιμότητα και την αειφόρο ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα, αλλά και οι προτάσεις της είναι διαθέσιμα, προκειμένου να κινητοποιήσουν τόσο τους φορείς, όσο και τους κατοίκους, ώστε να στραφούν σε νέες πιο βιώσιμες και εξελικτικές δραστηριότητες.

Παρ’ όλα αυτά η παρούσα έρευνα διενεργήθηκε σε ένα ικανοποιητικό μεν, αλλά μικρό δε, ερευνώμενο δείγμα, για το λόγο αυτό θα είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο εάν οι ιθύνοντες προχωρήσουν σε μια μεγαλύτερης κλίμακας έρευνα η οποία θα εμπερικλείει τις απόψεις των κατοίκων, αλλά και όλων των επαγγελματιών.

Μια ακόμη χρήσιμη έρευνα, μπορεί να διενεργηθεί στους τουρίστες που ήδη επισκέπτονται το νησί, προκειμένου να διαπιστωθεί ο λόγος που επιλέγουν το νησί, καθώς και αν θα το επέλεγαν ως εναλλακτικό τουριστικό προορισμό. Επιπροσθέτως, μπορούν να διεξαχθούν έρευνες και σε τουρίστες που επισκέπτονται άλλα νησιά, ώστε να γνωστοποιηθεί τι τους οδηγεί σε αυτά, καθώς να γίνει γνωστό επίσης, αν γνωρίζουν την Κέα κι αν θα την επισκέπτονταν.

Περαιτέρω έρευνες είναι σκόπιμο να διεξαχθούν στο σύνολο των επαγγελματιών των τουριστικών επιχειρήσεων, με στόχο να καταγραφούν οι απόψεις τους, οι ανάγκες τους, καθώς και η προοπτική να ασχοληθούν με τον εναλλακτικό τουρισμό. Τέλος, μια ακόμη έρευνα θα είναι καλό να διεξαχθεί στους νέους του νησιού, σχετικά με το πώς βλέπουν και προσδιορίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό, καθώς κι αν είναι πρόθυμοι να ασχοληθούν με αυτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Beedie, P. & Hudson, S.(2003). Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3): 625-643.

Blangy, S. & Mehta, H. (2006). Ecotourism and ecological restoration. *Journal for Nature Conservation*, 14(3-4): 233-236.

Boyd, S. & Butler, R. (1996). Managing ecotourism: an opportunity spectrum approach. *Tourism Management*, 17(8): 557-566.

Campbell, L. (1999). Ecotourism in rural developing communities. *Annals of Tourism Research*, 26(2): 534-553.

Cassel , C., & Symon, G. (1994). Qualitative research in work context. In C. Cassel & G.Symon (Orgs.), *Qualitative methods in organization research: a pratical guide*. London: Sage

Che, D. (2006). Developing ecotourism in First World, resource-dependent areas. *Geoforum*, 37(2): 212-226.

Clarke, A. (1999) *Evaluation Research. An introduction to Principles, Methods and Practices.* Sage publications.

Cohen, S.J. (1990) Bringing the global warming issue closer to home: The challenge of regional impact studies. Bulletin of the American Meteorological Society.

Coleman John E. (1977), *Keos: Kephala: A Late Neolithic Settlement and Cemetery*. New Jersey U.S.A.: ASCS, Princeton.

Creswell, J.W. (1998*) Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among FiveTraditions*. London and Thousand Oaks. CA; Sage Publications.

Daniels, M., Norman, W. & Henry, M. (2004). ESTIMATING INCOME EFFECTS OF A SPORT TOURISM EVENT. *Annals of Tourism Research*, 31(1): 180-199.

Denzin, K. & Lincoln, S. (1998), *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. London: SAGE Publications.

Dwyer, L. & Forsyth, P. (1998). Economic significance of cruise tourism. *Annals of Tourism Research*. 25(2): 393-415.

Fabinyi, M. (2008). Dive tourism, fishing and marine protected areas in the Calamianes Islands, Philippines. *Marine Policy*, 32(6): 898-904.

Gibson, H., Willming, C. & Holdnak, A. (2003). Small-scale event sport tourism: fans as tourists. *Tourism Management*, 24(2): 181-190.

Gill, A. & Williams, P. (1994). Managing growth in mountain tourism communities. *Tourism Management*, 15(3): 212-220.

Gurung, D. & Seeland, K. (2008). Ecotourism in Bhutan: Extending its Benefits to Rural Communities. *Annals of Tourism Research*, 35(2): 489-508.

Horton Andrew (1997), Bones *In The Sea - Time Apart on a Greek Island*. USA: Smyrna Press.

Hasler, H. & Ott, J.A. (2008). Diving down the reefs? Intensive diving tourism threatens the reefs of the northern Red Sea. *Marine Pollution Bulletin*, 56(10): 1788-1794.

Higham, J. & Hinch, T. (2002). Tourism, sport and seasons: the challenges and potential of overcoming seasonality in the sport and tourism sectors. *Tourism Management*, 23(2): 175-185.

Hipwell, W. (2007). Taiwan aboriginal ecotourism: Tanayiku Natural Ecology Park. *Annals of Tourism Research*, 34(4): 876-897

Honari, H., Goudarzi, M., Heidari, A. & Emami, A. (2010). A comparison of the viewpoints of tourists, interested managers and cultural heritage organization managers regarding sport tourism-driven job and income creation in Mazandaran - Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2): 5659-5663.

Hughes, H. & Allen, D (2005). Cultural tourism in Central and Eastern Europe: the views of 'induced image formation agents. *Tourism Management*, 26(2): 173-183.

Hung, K & Petrick, J. (2011). Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale. *Tourism Management*, 32(2): 386-393.

Kelly, C., Essex, S. & Glegg, G. (2012). Reflective practice for marine planning: A case study of marine nature-based tourism partnerships. *Marine Policy*, 36(3): 769-781.

Koc, E. (2008). The New Agritourism: Hosting Community & Tourists on Your Farm. *Annals of Tourism Research*, 35(4): 1085-1086.

Lai, P. & Nepal, S. (2006). Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan. *Tourism Management*, 27(6): 1117-1129.

Leppäkari, M. (2008). Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective, *Annals of Tourism Research*, 35(2): 611-612.

Li, W. (2004). Environmental management indicators for ecotourism in China's nature reserves: A case study in Tianmushan Nature Reserve. *Tourism Management*, 25(5): 559-564.

Lynch, M-F., Duinker, P.N., Sheehan, L.R. & Chute, J.E. (2011). The demand for Mi'Kmaw cultural tourism: Tourist perspectives. *Tourism Management*, 32(5): 977-986.

McCabe, S. (2009). WHO NEEDS A HOLIDAY? EVALUATING SOCIAL TOURISM. *Annals of Tourism Research*, 36(4): 667-688.

McKercher, B., Ho, P. & Cros, H. (2005). Relationship between tourism and cultural heritage management: evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26(4): 539-548.

Minnaert, L., Maitland, R. & Miller, G. (2009). TOURISM AND SOCIAL POLICY: The Value of Social Tourism. *Annals of Tourism Research*, 36(2): 316-334.

Newsome, D., Dowling, R. & Leung, Y-F. (2012). The nature and management of geotourism: A case study of two established iconic geotourism destinations. *Tourism Management Perspectives*, 2-3: 19-27.

Nolan, M. & Nolan, S. (1992). Religious sites as tourism attractions in Europe. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 68-78.

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation methods*. (2nd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.

Phillip, S., Hunter, C. & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31(6): 754-758.

Punch, F. (1998) *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Richards, G. (1996). Production and consumption of European cultural tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(2): 261-283.

Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 51-67.

Ross, E. & Iso-Ahola, S. (1991). Sightseeing tourists' motivation and satisfaction. *Annals of Tourism Research*, 18(2): 226-237.

Russo, A. & Borg, J. (2002). Planning considerations for cultural tourism: a case study of four European cities. *Tourism Management*, 23(6): 631-637.

Scantlebury, M. (2007). Cruise Ship Tourism. *Annals of Tourism Research*, 34(3): 817-818.

Stylianou-Lambert, T. (2011). Gazing from home: Cultural tourism and art museums. *Annals of Tourism Research*, 38(2): 403-421.

Tew, C. & Barbieri, C. (2012). The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective. *Tourism Management*, 33(1): 215-224.

Tsaur, S., Lin, Y. & Lin, J. (2006). Evaluating ecotourism sustainability from the integrated perspective of resource, community and tourism. *Tourism Management*, 27(4): 640-653.

van Treeck, P. & Schuhmacher, H. (1999). Mass Diving Tourism – A New Dimension Calls for New Management Approaches. *Marine Pollution Bulletin*, 37(8–12): 499-504.

Var, T., Cesario, F. & Mauser, G. (1985). Convention tourism modelling. *Tourism Management*, 6(3): 194-204.

Weaver,D. (2005). Comprehensive and minimalist dimensions of ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 32(2): 439-455.

Weaver, D. & Lawton, L. (2007). Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*, 28(5): 1168-1179.

Weaver, D. (1999). Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, 26(4): 792-816.

Weber, K. (2001). Outdoor adventure tourism: A Review of Research Approaches. *Annals of Tourism Research*, 28(2): 360-377.

Yan, H. & Bramwell, B. (2008). Cultural tourism, ceremony and the state in china. *Annals of Tourism Research*, 35(4): 969-989.

Zhang, H. & Lei, S.L. (2012). A structural model of residents' intention to participate in ecotourism: The case of a wetland community. *Tourism Management*, 33(4): 916-925.

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βαλέτας Γ. - Βαρθαλίτης Δ. (1986), *Αφιέρωμα στην Πνευματική Κέα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κυκλαδικές.

Γκρέκας Βρανάς (2005), *Ζωντανές μνήμες της παλιάς και νέας Τζιάς*. Αθήνα: Εκδόσεις Κορφή.

Γούναρης Σ. (2003), *MARKETING ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα:Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Δρ. Βασιλειάδης Χ. Α. (2005), *Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ των Τουριστικών Προορισμών – Μια Βιώσιμη Στρατηγική Προσέγγιση των Δραστηριοτήτων Marketing – Management*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.

Gartner W. C. (2001), *Τουριστική Ανάπτυξη, αρχές διαδικασίας και πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ.

Gee C. Y., Makens J. C., Choy D. J. L. (2004), *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ.

Ηγουμενάκης, Ν. (1999), *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Ηγουμενάκης, Ν. (1997), *Τουριστική Οικονομία.* Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Κλουτσινιώτη Ράνια και Φαράκλας Νικόλαος (1981), *Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική : Τζια (Κέα)*. Αθήνα: Εκδόσεις Μέλισσα.

Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π. (2001). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Πρώτη Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κομίλης, Π. & Βαγιονής, Ν. (1999), *Τουριστικός Σχεδιασμός: Μέθοδοι και Πρακτικές Αξιολόγησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Kotler P. (2000), *ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ Ανάλυση – Σχεδιασμός – Υλοποίηση και Έλεγχος*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Middleton V., Hawkins R. (2004), *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Σταθακόπουλος, Β. (1997) *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.

Σφακιανάκης,Μ.(2000). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Τουριστικός Οδηγός (2011), *Κέα / Τζιά.* Αθήνα: ΕΝΩΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ & ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ ΚΕΑΣ «Η ΠΡΟΟΔΟΣ 1945»

Τριαρίδου Α., Εφραιμίδης Κ. (2007), *Κέα Τζια Cea*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Mauve Publications.

Τσάρτας, Π. (1996). *Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον Τουρισμό*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.

Υπουργείο Πολιτισμού (2004), *Καρθαία : άλλοτε και τώρα*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, Επιτροπή Συντήρησης και Ανάδειξης Αρχαίας Καρθαίας Κέας.

Υπουργείο Πολιτισμού (2002), *Κέα : ιστορία και αρχαιότητες*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Φιλίνη Άννα (1994), *Όρμοι της Κέας - Ταξίδι στο Αιγαίο και στη ζωγραφική*. Βουρκάρι: Εκδόσεις Βουρκαριανή.

Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς.* Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Γ. ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Academia.edu (2011), Τσιώλης Γ., *Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://crete.academia.edu/GiorgosTsiolis/Papers/817382/_._._._._and_._._21_._._2011 , [Πρόσβαση 3/8/2012]

agrotourismos (14/5/2008), spyretto, *Τι εννοούμε με τον όρο "Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού";* Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://agrotourismos.wordpress.com/2008/05/14/alter/ , [Πρόσβαση 7/6/2012]

agroxenia (2010), Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδας (ΣΕΑΓΕ**),** *Σχέδιο Διατύπωσης Κριτηρίων Αξιολόγησης Αγροτουριστικών Επιχειρήσεων.* Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://agroxenia.net/page/%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%85%CF%80%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%83-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%83-%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD, [Πρόσβαση 7/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *Γιαλισκάρι παραλία & οικισμός στην Κέα*. Πηγή από το Διαδίκτυο:http://www.all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10537&Itemid=519&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *ΣΠΑΘΙ παραλία και αγκυροβόλιο στην Κέα (Τζιά).* Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://www.all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10506&Itemid=28&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]
ALL4YACHTING (2008-2012), *ΣΥΚΑΜΙΑ παραλία στην Κέα (Τζιά).* Πηγή από το Διαδίκτυο:http://www.all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10518&Itemid=519&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *ΚΑΜΠΙ παραλία και οικισμός στην Κέα (Τζιά)*. Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://www.all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10532&Itemid=519&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ (ΑΓ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ) παραλία, αγκυροβόλιο και οικισμός στην Κέα (Τζιά).* Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10544&Itemid=30&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *ΠΟΙΣΣΕΣ παραλία, αγκυροβόλιο & αρχαιολογικός χώρος στην Κέα (Τζιά).* Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=10514&Itemid=30&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

ALL4YACHTING (2008-2012), *ΞΥΛΑ παραλία στην Κέα*. Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://all4yachting.com/index.php?option=com_mtree&task=viewgallery&link_id=10517&Itemid=156&lang=el , [Πρόσβαση 5/6/2012]

Alter Tourism (2011), *Θαλάσσιος Τουρισμός*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://altertourism.gr/morfes-tourismou/thalassios-tourismos [Πρόσβαση 7/6/2012**]**

AlterTourism (2011), *Πολιτιστικός Τουρισμός*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://altertourism.gr/morfes-tourismou/politistikos-tourismos , [Πρόσβαση 21/5/2012]

anthropos.gr (2005), Σπυριδάκη Ελένη, *Εναλλακτικός Τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.anthropos.gr/spots/tourism/ , [Πρόσβαση 20/5/2012]

chania – info (2008), *Εναλλακτικός Τουρισμός στη Δυτική Κρήτη – Πολιτιστικός Τουρισμός*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.chania-info.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=355&Itemid=140 , [Πρόσβαση 21/5/2012]

clab.edc (1995), Καλαϊτζιδάκη Μαριάννα, *Τουρισμός και Αναψυχή*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.clab.edc.uoc.gr/arca/gr/tourism.htm , [Πρόσβαση 17/5/2012]

CoastLearn, *Αίτια / Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html , [Πρόσβαση 12/5/2012]
CoastLearn , *Αίτια / Κοινωνικο-πολιτιστικές ωφέλειες*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_sociobenefits.html , [Πρόσβαση 12/5/2012]

CoastLearn, *Αίτια / Οικονομικές επιπτώσεις*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_economicimpacts.html
[Πρόσβαση 12/5/2012]

ecotour.gr (2003), Αποστολόπουλος Γ., *Οικοτουρισμός – Τι σημαίνει για όλους μας ο «πράσινος» τουρισμός*; Πηγή από το Διαδίκτυο: www.ecotour.gr/poet_ecotourism.doc [Πρόσβαση 20/5/2012]

edulll (2007), Παλαιοκρασάς Σταμάτιος, *ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3458/1022.pdf , [25/8/2012]

ee.teihal (2005), Κούκος Π., *Οικοτουρισμός.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.ee.teihal.gr/labs/pkoukos/PROSTASIA%20PERIBALONTOS/Ecotourism.htm , [Πρόσβαση 20/5/2012]

egeonet.gr (2006), Τσώνος Κωνσταντίνος , Γεώρμα Φραγκούλα , Καλογεροπούλου Γεωργία, *Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www2.egeonet.gr/AIGAIO/Forms/fLemmaBody.aspx?lemmaid=6862 , [Πρόσβαση 3/6/2012]

el.scribd (2009), Σκούρας Ε, *ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://el.scribd.com/doc/13972440/Branding-Greek-Tourism-Brand- , [Πρόσβαση 28/8/2012]

Enet (2011), Απέργης Φώτης, *Πολιτιστικός Τουρισμός; Τι είναι αυτό;* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=291309 , [Πρόσβαση 21/5/2012]

Enet (2010), Κιούσης Γιώργος, *«Προστατευόμενο» είδος η αγελάδα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=129931 , [Πρόσβαση 3/6/2012]

epistimonikomarketing (2009), Μπαουράκης Γ. – Αγγελάκη Γ. – Δράκου Π. – Αλεξάκη Δ. – Ζαπουνίδη Δ., *Αναπτυξιακή Δυναμική και Προοπτικές για τον Εναλλακτικό Τουρισμό στο Νομό Χανίων.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=3160 , [Πρόσβαση 20/5/2012]

fititis.gr (2010), Σιαμίδου Αθηνά, Ο *τουρισμός δε σημαίνει μόνο σανδάλια, ήλιο και παραλία. Μπορείς να κάνεις πολλά περισσότερα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.fititis.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=99:%CE%BF-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1&Itemid=157 , [Πρόσβαση 20/5/2012]

gigiki.com (2010), Νίκος, *Παραλία Καρθαία, Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.gigiki.com/gr/beach/kea-karthaia/ , [Πρόσβαση 20/6/2012]

GNTO (2012), *Περιηγήσεις.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.visitgreece.gr/el/touring , [Πρόσβαση 17/5/2012]

Golden Greece, *ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΕΜΑΓΙΕ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.golden-greece.gr/politismos/keaergostasio.html , [Πρόσβαση 15/6/2012]

hellas.teipir (2000), Σιγαλού Μαρία, *Πρόγραμμα οι Νερόμυλοι της Κέας.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://hellas.teipir.gr/Thesis/Myloi/greek/tzia.htm , [Πρόσβαση 16/6/2012]

hellenistyka (2012), Σβορώνου Ελένη, *ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ: ΠΟΣΟ «ΤΟΥΡΙΣΜΟ» ΑΝΤΕΧΕΙ Η ΦΥΣΗ*; Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.hellenistyka.umk.pl/Materialy/nowogrecki/Teksty/Turystyka%20masowa.pdf , [Πρόσβαση 20/5/2012]

holiday.gr (2004-2010), *ΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΕΑΣ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.holiday.gr/gr/page.php?page_id=360 , [Πρόσβαση 4/6/2012]

HOTEL.COM.gr (2010), *ΚΥΚΛΑΔΕΣ – ΚΕΑ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.0030.gr/hotels-greece-1/showtheme.asp?rid=10020068547&aa=76&theme=KEA%20%28TZIA%29 [Πρόσβαση 16/62012]

iloveacorns, *χαμάδα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.iloveacorns.com/kickstartergreektext.html , [Πρόσβαση 4/6/2012]

irakleitos.ntua (2007), Ανδρεάτου Αγγελική, *Συστήματα Διαχείρισης Βιώσιμης Ανάπτυξης.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://irakleitos.ntua.gr/dns/107.pdf , [Πρόσβαση 26/6/2012]

kathimerini (2010), Μπλάτσιου Νατάσα, *Περπατώντας στα μονοπάτια της Τζιάς.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_oiko1_1_10/05/2010_1291651 , [Πρόσβαση 3/6/2012]

Κεα, *Οτζιάς*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=61 , [Πρόσβαση 5/6/2012]

Κεα, *Φύση*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=27 , [Πρόσβαση 6/6/2012]

Κεα, *Ιουλίδα*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=65 , [Πρόσβαση 6/62012]

Κεα, *Μακρόνησος*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=59 , [Πρόσβαση 10/6/2012]

Κεα, *Παναγία Καστριανή*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=63 , [Πρόσβαση 10/6/2012]

Κεα, *Γιορτή Παραμυθιών*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=32 , [Πρόσβαση 10/6/2012]

Κεα, *Εκδηλώσεις & Πανηγύρια*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea.gr/index.php?id=33 , [Πρόσβαση 10/6/2012]

Keapaths.gr (2010), *Διαδρομές – Ανακαλύψτε την άγνωστη Κέα μέσα από τις πεζοπορικές διαδρομές του νησιού.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.keapaths.gr/kea-island-hiking-paths.asp , [Πρόσβαση 4/6/2012]

Kykladenews (2009), *Λαξεμένο στο βράχο πέτρινο σπίτι στην Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kykladesnews.gr/islands/greece-islands-kea/77-newscategory/49318-2010-01-29%2008-37-19.html , [Πρόσβαση 16/6/2012]

library.tee (2009), Μπουγιούρη Β.- Βλαχοπούλου Μ-Δελέγκου Α.- κ.α., *Η βιομηχανία Εμαγιέ στην Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://library.tee.gr/digital/m2456/m2456_bougiouri.pdf , [Πρόσβαση 15/6/2012]

media.wiley (2002), Merriam S. B., Qualitative research in practice: *Examples for discussion and analysis.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://media.wiley.com/product_data/excerpt/56/07879589/0787958956.pdf , [Πρόσβαση 28/8/2012].

meltemi, *Νήσος Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kea-meltemi.gr/guide/2010-05-04-14-03-03.html , [Πρόσβαση 16/6/2012]

nefeli.lib(2012), Ιωάννου Ευγενία, *Θρησκευτικός Τουρισμός – Περίπτωση της Ελλάδας.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2012/IoannouEugenia/attached-document-1337582326-772867-3439/Ioannou2012.pdf , [Πρόσβαση 6/6/2012]

Ξενοδοχεία Κέα (2010-2012), *Σύγχρονη Κέα – ΣΤΕΝΟ ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ ΚΑΤΣΩΝΗ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.ξενοδοχειακεα.gr/stenokatsoni.php , [Πρόσβαση 15/6/2012]

odigossynedrion (2009-2012), *Συνεδριακός Τουρισμός.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.odigossynedrion.gr/arthrasynedrion/48_synedriakos_tourismos.html , [Πρόσβαση 7/6/012]

panteion (2003), Ανδριώτης Κωνσταντίνος, *Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.uehr.panteion.gr/topos/gr/pdf/7_andriotis.pdf , [Πρόσβαση 17/5/2012]

pezoporia.gr (2004), *Ν. Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.pezoporia.gr/pez/routes_region.asp?regID=82&regContent=3 [Πρόσβαση 4/6/2012]

rethimno, Στεφανάκης Πέτρος, *Τι είναι Αγροτουρισμός; Ελληνική Προδιαγραφή για τον Αγροτουρισμό ΕΛΟΤ ΠΡΔ 1417.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=272 , [Πρόσβαση 8/6/2012]

samos-dialogos (2006), Ματζουράνη Καλλιόπη – Τζιφάκη Χρυσούλα, *Επιπτώσεις-Προοπτικές Εξέλιξης του Εναλλακτικού Τουρισμού στην Ελλάδα*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.samos-dialogos.gr/c/document_library/get_file?p_l_id=24552&folderId=24568&name=DLFE-1807.pdf-http://www.samos-dialogos.gr/c/document_library/get_file?p_l_id=24552&folderId=24568&name=DLFE-1807.pdf , [Πρόσβαση 7/6/2012]

staridas & Associates (2011), Σταρίδας Σπ., *Γεωπάρκα – Γεωτουρισμός* . Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.spistar.eu/geoparka_geotourismos.html , [Πρόσβαση 17/5/2012]

touristiki agora (2012), Καραμπάτσου Εύα, *Πολιτιστικός Τουρισμός.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.touristiki-agora.gr/article.asp?ID=2203 , [Πρόσβαση 20/5/2012]
Travel Cyclades, *ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΕΑ – ΤΖΙΑ.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.travelcyclades.gr/islands/kea-tzia-events.html , [Πρόσβαση 16/6/2012]

Travel Daily News (2008), *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού Σημαντικός Αρωγός στην Ανάπτυξη του Τουριστικού Προϊόντος***.** Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1 [Πρόσβαση 10/6/2012]

travelstyle.gr (2009), *Κέα Τζιά – Ναυάγια, οι υποβρύχιοι θησαυροί της Τζιάς.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.travelstyle.gr/portal/gr/destination_articles.php?dest_id=247&id=1232 , [Πρόσβαση 20/6/2012]

united – hellas (2012), *Κέα.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.united-hellas.com/tourism/index1-gr.htm, [Πρόσβαση 8/6/2012].

vlioras.gr (2005), Βλιώρας Σπ., *Τουρισμός – Οφέλη Τουρισμού.* Πηγή από το Διαδίκτυο: *http://www.vlioras.gr/Philologia/Composition/Tourismos.htm* , [Πρόσβαση 3/6/2012]

vprc (2008), *Ποιοτικές Έρευνες.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.vprc.gr/articlex.php?cat=32 , [Πρόσβαση 25/8/2012]

Wikipedia (2012), *Τουρισμός*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82 , [Πρόσβαση 3/6/2012]

wordpress (2010), Παπατριανταφύλλου Γεώργιος, *Η ποιοτική έρευνα. Depth Interview. Μάθετε με επιστημονικό τρόπο το κοινό σας. Εντοπίστε σπάνια ευρήματα. Μπορούμε να φθάσουμε στην αρχή κάθε συμπεριφοράς.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://georgepapatriantafillou.wordpress.com/2010/10/22/h-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-depth-interview-%CE%BC%CE%AC%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%B5-%CE%BC%CE%B5-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC/ [Πρόσβαση 25/8/2012]

wordpress (2009), *Ιστορικά ναυάγια στο βυθό της Τζιάς.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://simatoros.wordpress.com/2009/07/02/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B1-

%CE%BD%CE%B1%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%B1-
%CF%83%CF%84%CE%BF-
%CE%B2%CF%85%CE%B8%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%83-
%CF%84%CE%B6%CE%B9%CE%B1%CF%83/ , [Πρόσβαση 20/6/2012]

yppo.gr (1995-2006), *Συντήρηση και Ανάδειξη της αρχαίας Καρθαίας Κέας.* Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.yppo.gr/5/g5111.jsp?obj_id=16530 , [Πρόσβαση 12/6/2012]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Διάγραμμα 2.1: *Οι περιοχές της Τζιάς*

Πηγή: *kea-tzia.gr*

Διάγραμμα 2.4: *Οι παραλίες της Κέας*

Πηγή: *kea-tzia.gr*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Πίνακας 2.6: *Ξενοδοχειακό Δυναμικό Κυκλάδων*

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2011 **ΚΥΚΛΑΔΕΣ**							
ΝΗΣΙ		**5*****	**4****	**3***	**2**	**1***	**Γενικό Άθροισμα**
ΑΜΟΡΓΟΣ	Μονάδες			3	8		11
	Δωμάτια			94	103		197
	Κλίνες			187	208		395
ΑΝΑΦΗ	Μονάδες			1			1
	Δωμάτια			12			12
	Κλίνες			24			24
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	Μονάδες				4	5	9
	Δωμάτια				96	81	177
	Κλίνες				183	160	343
ΑΝΔΡΟΣ	Μονάδες	1	3	10	10	5	29
	Δωμάτια	17	68	282	304	89	760
	Κλίνες	39	96	539	554	148	1.376
ΙΟΣ	Μονάδες		2	6	27	9	44
	Δωμάτια		84	191	615	150	1.040
	Κλίνες		166	388	1.204	298	2.056
ΚΕΑ	**Μονάδες**		**1**	**1**	**3**	**1**	**6**
	Δωμάτια		**35**	**20**	**78**	**16**	**149**
	Κλίνες		**68**	**34**	**148**	**32**	**282**
ΚΙΜΩΛΟΣ	Μονάδες			1			1
	Δωμάτια			5			5
	Κλίνες			8			8
ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	Μονάδες		2	3	4		9
	Δωμάτια		42	78	52		172
	Κλίνες		86	153	104		343

ΚΥΘΝΟΣ	Μονάδες				3		3
	Δωμάτια				82		82
	Κλίνες				163		163
ΜΗΛΟΣ	Μονάδες		1	2	22	7	32
	Δωμάτια		29	23	457	96	605
	Κλίνες		58	46	886	183	1.173
ΜΥΚΟΝΟΣ	Μονάδες	12	46	28	41	37	164
	Δωμάτια	973	1.647	1.088	1.023	517	5.248
	Κλίνες	1.959	3.245	2.128	2.026	1.028	10.386
ΝΑΞΟΣ	Μονάδες	1	6	15	76	26	124
	Δωμάτια	42	192	745	1.429	336	2.744
	Κλίνες	87	399	1.457	2.737	667	5.347
ΤΗΝΟΣ	Μονάδες		4	13	19	5	41
	Δωμάτια		276	297	541	62	1.176
	Κλίνες		511	576	1.008	98	2.193
ΘΗΡΑΣΙΑ	Μονάδες	1					1
	Δωμάτια	2					2
	Κλίνες	6					6
ΠΑΡΟΣ	Μονάδες	2	15	20	83	18	138
	Δωμάτια	96	717	656	1.729	250	3.448
	Κλίνες	180	1.338	1.229	3.308	502	6.557
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	Μονάδες	15	81	58	77	46	277
	Δωμάτια	450	2.009	1.073	1.897	730	6.159
	Κλίνες	897	3.807	2.042	3.639	1.453	11.838
ΣΕΡΙΦΟΣ	Μονάδες			3	6	3	12
	Δωμάτια			33	132	47	212
	Κλίνες			60	251	84	395
ΣΙΚΙΝΟΣ	Μονάδες				1		1
	Δωμάτια				18		18
	Κλίνες				37		37
ΣΙΦΝΟΣ	Μονάδες		2	7	19	2	30 516
	Δωμάτια		61	123	307	25	992
	Κλίνες		100	243	596	53	
ΣΧΟΙΝΟΥΣΣΑ	Μονάδες				2		2

	Δωμάτια				46		46
	Κλίνες				93		93
ΣΥΡΟΣ	Μονάδες	3	8	10	24	3	48
	Δωμάτια	28	377	290	533	35	1.263
	Κλίνες	56	707	547	1.014	57	2.381
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	Μονάδες		3	11	14		28
	Δωμάτια		86	147	234		467
	Κλίνες		151	293	446		890
ΣΥΝΟΛΟ	**Μονάδες**	**35**	**174**	**192**	**443**	**167**	**1.011**
	Δωμάτια	**1.608**	**5.623**	**5.157**	**9.676**	**2.434**	**24.498**
	Κλίνες	**3.224**	**10.732**	**9.954**	**18.605**	**4.763**	**47.278**

Πηγή: *Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Ερωτηματολόγιο – Οδηγός Συνέντευξης

1. Ποια είναι η γνώμη σας για την ισχύουσα κατάσταση του τουρισμού στην Κέα;
2. Γνωρίζετε πως η Τζιά συχνά αποκαλείται το νησί του σαββατοκύριακου; Κατά τη γνώμη σας ποιά είναι η αιτία;
3. Τι είδους τουρίστες (τουριστικό κοινό-στόχος) επισκέπτονται το νησί (περιγραφή: ηλικία, οικονομική κατάσταση, ημεδαποί ή αλλοδαποί);
4. Σε ποια περίοδο του έτους εμφανίζει η Τζιά τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα της;
5. Έχουν αναπτυχθεί εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κέα; Κι αν ναι, ποιές μορφές είναι αυτές;
6. Ποιοί είναι κατά τη γνώμη σας οι ιδιαίτεροι τουριστικοί πόροι (φυσικοί, πολιτισμικοί) του νησιού, οι οποίοι επιτρέπουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού;
7. Ποιές εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στη Τζιά, κατά τη δική σας εκτίμηση;
8. Ποιά δύναται να είναι τα οφέλη από την ανάπτυξή τους;
9. Οι κάτοικοι της Κέας συμμετέχουν στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού;
10. Θεωρείτε πως έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Κέα;
11. Κατά τη δική σας γνώμη, η Κέα διαθέτει την κατάλληλη υποδομή ώστε να αναπτύξει εναλλακτικές μορφές τουρισμού (καταλύματα, εστιατόρια, οδικό δίκτυο, δίκτυα ηλεκτροδότησης, υδροδότησης, τηλεπικοινωνίες, άλλες υποδομές, κλπ);
12. Θεωρείτε πως η Τζιά παρουσιάζει ικανοποιητική διαφημιστική προβολή;
13. Ο τουρισμός κι ειδικότερα οι εναλλακτικές μορφές του, αποτελούν κύρια ή συμπληρωματική απασχόληση για τους Τζιώτες;
14. Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη στην Κέα και από πού προέρχονται κυρίως;
15. Ποια είναι τα μειονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή;
16. Γνωρίζεται αν υπάρχει τουριστικός σχεδιασμός για το νησί κι ποιος είναι υπεύθυνος γι' αυτόν;
17. Σε ποιές ενέργειες θεωρείτε πως είναι απαραίτητο να προβούν οι φορείς του νησιού ώστε να ανέλθει η τουριστική ανάπτυξη στο νησί?
18. Ποιά είναι τα σχόλια σας, οι απόψεις και οι προτάσεις σας;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Πίνακας 4.2: *Οι Ερωτώμενοι*

Κωδικός	***Εκπαίδευση***	***Ειδικότητα***
Ε1	*Τριτοβάθμια*	*Αντιδήμαρχος / Πρόεδρος Επιτροπής Τουριστικής Προβολής*
Ε2	*Τριτοβάθμια*	*Front Office*
Ε3	*Τριτοβάθμια*	*Ιδιοκτήτρια Τουριστικής Επιχείρησης*
Ε4	*Δευτεροβάθμια / ΙΕΚ*	*Μέτοχος Εμπορικού Καταστήματος*
Ε5	*Τριτοβάθμια*	*Υπεύθυνη Καταστήματος Εστίασης*
Ε6	*Δευτεροβάθμια / ΙΕΚ*	*Υπεύθυνη Συγκροτήματος Ενοικιαζόμενων Διαμερισμάτων*
Ε7	*Τριτοβάθμια*	*Υπεύθυνος Υποδοχής*
Ε8	*Τριτοβάθμια*	*Υπεύθυνη Κρατήσεων*
Ε9	*Δευτεροβάθμια*	*Υπάλληλος Επιχείρησης Ενοικιαζόμενων*

		οχημάτων
E10	*Δευτεροβάθμια*	*Υπεύθυνη Ομπρελοκαθισμάτων*